

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI**

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI
SÖZLEŞMESİ'NİN TÜRKİYE ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ANALİZİ**

Zeynep Seda GÜNDOĞDULAR

**Danışman
Prof. Dr. Serhat BAŞTAN**

MANİSA-2019

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI**

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI
SÖZLEŞMESİ'NİN TÜRKİYE ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ
ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ANALİZİ**

Zeynep Seda GÜNDOĞDULAR

**Danışman
Prof. Dr. Serhat BAŞTAN**

MANİSA-2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Doküman Kodu	FRYL-031
		Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 08.08.2019 tarih ve 28/100 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Zeynep Seda GÜNDOĞDULAR'ın "**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN TÜRKİYE ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ANALİZİ**" konulu tezi incelenmiş ve aday 23.08.2019 tarihinde saat 15:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra **60** dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ
DÜZELTME yapılmasına * OY ÇOKLUĞU
RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

BAŞKAN
Prof. Dr. Serhat Beştaş

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Nihat ALTUNTEPE

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi İsmail BAYARAR

Evet Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin Türkiye Çocuk Koruma Sistemi Üzerindeki Etkilerinin Analizi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2019

Adı Soyadı

İmza

ÖZET

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN TÜRKİYE ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN ANALİZİ

Çocuk alanında uluslararası taahhüt, sözleşme ve yaptırım mekanizmalarının ortaya koyduğu kurallar ve uygulamalar, nihayetinde evrensel bir nitelik taşıyan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ortaya çıkmasına ön ayak olmuştur. Bu Sözleşme'ye taraf olan devletlerin kendi iç hukuklarına ve uygulamalarına ilgili hükümleri yansıtmaları önem arz etmektedir. Bu araştırma, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Türkiye çocuk koruma sistemi üzerindeki etkilerini analizetmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Sözleşme'nin Türk mevzuatına yansımaları ve uygulayıcı aktörler tarafından bilinme derecesi ve farkındalığı belirlenmiştir. Hukuki metinlerin karşılıklı olarak çözümlendiği araştırmada uygulayıcı aktörlerin cinsiyet, deneyim ve meslek uzmanlıkları bakımından konuya yaklaşımları anket tekniği ile ölçülmüştür. Çalışmamız uluslararası alanda çocuk politikalarına olan uyum hususunda Türk mevzuatının Türkiye'deki çocuk koruma sistemi pratiklerinden daha ileride olduğunu ileri sürmektedir. Hem mevzuat hem de uygulayıcı aktörler açısından önemli eksiklerin bulunduğu dair önemli göstergeler de söz konusudur. Araştırma sonucunda Türkiye'nin çocuk koruma sistemi içerisinde uyguladığı kamu politikalarının daha işlevsel ve verimli hale gelebilmesinin imkanlarına yönelik görüş ve öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Çocuk Koruma Sistemi, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çocuk Hakları.

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF THE IMPACTS OF THE UNITED NATIONS CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD ON THE TURKEY'S CHILD PROTECTION SYSTEM

The rules and practices laid down by international commitments, conventions and sanctions mechanisms in the field of children ultimately led to the emergence of the United Nations Convention on the Rights of the Child. It is important that the States Parties to this Convention reflect the relevant provisions in their domestic laws and practices. This research was conducted to analyze the effects of the United Nations on the Rights of the Child Convention on Turkey's child protection system. In this context, the reflections of the Convention to Turkish legislation and the awareness level of the implementing actors were determined. In the study where legal texts were analyzed in a comparative manner, the approaches of the implementing actors to the subject in terms of their gender, experience and occupational expertise were measured by questionnaire technique. Our study suggest that the Turkish legislation is more advanced than the practical of the Turkey's child protection system regarding compliance with international child policy. There are also important indications that significant deficiencies exist for both legislation and implementing actors. As a result of the research, opinions and recommendations have been developed in terms of the facilities of being able to become more functional and efficient in Turkey's public policies that apply in child protection system.

Key Words: The United Nations of the Convention on the Rights of The Child, Turkey's Child Protection System, Children's Rights.

TEŐEKKÖR

Çalıőmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Serhat BAŞTAN'a yÖrekten teőekkÖr ederim.

Zeynep Seda GÖNDOĐDULAR

Manisa, 2019

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI ÇOCUK HAKLARI POLİTİKALARI VE

UYGULAMALARI

1.1. DÜNYADA ÇOCUK KORUMA SİSTEMİNİN TARİHSEL DEĞERLENDİRİLMESİ	5
1.1.1. Endüstri Devrimi Öncesi Çocuk Koruma Politikaları	6
1.1.2. Endüstri Devrimi Sonrası Çocuk Koruma Politikaları	6
1.1.3. 20. yüzyılda Çocuk Koruma Politikaları	7
1.2. ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK TEMEL ULUSLARARASI BELGELER.....	10
1.2.1. İkinci Dünya Savaşı Öncesi Uluslararası Belgeler	11
1.2.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Uluslararası Belgeler	11
1.3. ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİNİN ANALİZİ	15

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ ÇOCUK KORUMA POLİTİKALARININ GELİŞİMİ VE

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN BU

POLİTİKALAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.1. TÜRKİYE'DE ÇOCUK KORUMA POLİTİKALARININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	39
2.1.1. Erken Cumhuriyet Dönemi Çocuk Koruma Politikaları	39
2.1.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Çocuk Koruma Politikaları.....	41
2.1.3. 1980 Sonrası Çocuk Koruma Politikaları	43
2.1.4. 2000'li Yıllarda Çocuk Koruma Politikaları	44
2.2. BM ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN TÜRK MEVZUATINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN
İLKELERİNİN TÜRK ÇOCUK SİSTEMİNDEKİ UYGULAYICI
KURUMLARA YANSIMALARI: MANİSA ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR
ÇÖZÜMLEME

3.1. MANİSA'DAKİ MESLEK ELEMANLARININ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ İLE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN TÜRK ÇOCUK KORUMA SİSTEMİNE YANSIMALARI HAKKINDAKİ BİLGİ DÜZEYLERİ.....	74
3.1.1. Araştırmanın Yöntemi	74
3.1.2. Araştırmanın Bulguları ve Analizi.....	75
3.1.2.1. Cinsiyet Dağılımı Açısından BMÇHS'nin İlkelerine Olan Yaklaşım	76
3.1.2.2. Meslek Yılı ve Deneyimi Açısından BMÇHS'nin İlkelerine Olan Yaklaşım.....	82
3.1.2.3. Mesleki Unvanlar Açısından BMÇHS'nin İlkelerine Olan Yaklaşım ..	89
3.2. ARAŞTIRMA BULGULARINDAN HAREKETLE TEORİK BİR DEĞERLENDİRME	100
3.2.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşme İlkeleri Doğrultusunda Yetişmiş İnsan Kaynağı Problemi	103
3.2.2. Kurum İçi Eğitimlerin Yetersizliği.....	104
3.2.3. Mevzuattaki Dağınıklık ve Yetersizlik.....	105
SONUÇ.....	107
KAYNAKÇA	111
EKLER.....	126

KISALTMALAR DİZİNİ

BMÇHS	Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
TMK	Türk Medeni Kanunu
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
SHÇEK	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
ILO	International Labour Organization
TCK	Türk Ceza Kanunu

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1 : Uygulama Grubunun Demografik Özellikleri	75
Tablo 2 : “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin ilke ve esasları hakkında bilgi sahibi misiniz?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	76
Tablo 3: “BMÇHS’nin Maddelerini Okudunuz mu?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.....	77
Tablo 4: “Türk mevzuatına yansıyan yönleriyle BMÇHS’nin mesleğiniz ile ilgili maddelerini uyguluyor musunuz?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	77
Tablo 5: “BMÇHS ilke ve esasları çocuk refahı gözetilerek kapsamlı bir şekilde hazırlanmıştır.” Bu görüşe katılıyor musunuz?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	78
Tablo 6: “Ülkemizin çocuk koruma sistemi konusunda koyduğu ulusal hedefler BMÇHS ile uyumlu mudur?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı. ...	79
Tablo 7: “BMÇHS’nin maddelerinin Türk Mevzuatınca ele alınma düzeyini ne derece yeterli buluyorsunuz?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	79
Tablo 8: “Türk mevzuatında “Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk” ile ilgili çıkarılan kanun, yönetmelik ve benzeri düzenlemeler BMÇHS’nin ilkeleri ve esasları doğrultusunda yeniden ele alınmalı mıdır?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	80
Tablo 9: “İş çevrenizde ve mesleğinizde BMÇHS, çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemler noktasında yeterince referans alınmakta mıdır?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	81
Tablo 10: “Türk mevzuatı çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemleri BMÇHS’nin uygulanabilirliği noktasında kolaylaştırmakta mıdır?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	81
Tablo 11: “BMÇHS’nin ilke ve esasları hakkında bilgi sahibi misiniz?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı	82
Tablo 12: “BMÇHS’nin Maddelerini Okudunuz mu?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.....	83
Tablo 13: “Türk mevzuatına yansıyan yönleriyle BMÇHS’nin mesleğiniz ile ilgili maddelerini uyguluyor musunuz?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	84
Tablo 14: “BMÇHS’nin ilke ve esasları çocuk refahı gözetilerek kapsamlı bir şekilde hazırlanmıştır. Bu görüşe katılıyor musunuz?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	84

Tablo 15: “Ülkemizin çocuk koruma sistemi konusunda koyduğu ulusal hedefler BMÇHS ile uyumlu mudur?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	85
Tablo 16: “BMÇHS’nin maddelerinin Türk Mevzuatınca ele alınma düzeyini ne derece yeterli buluyorsunuz?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	86
Tablo 17: “Türk mevzuatında “Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk” ile ilgili çıkarılan kanun, yönetmelik ve benzeri düzenlemeler BMÇHS’nin ilkeleri ve esasları doğrultusunda yeniden ele alınmalı mıdır?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	87
Tablo 18: “İş çevrenizde ve mesleğinizde BMÇHS, çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemler noktasında yeterince referans alınmakta mıdır?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	88
Tablo 19: “Türk mevzuatı çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemleri BMÇHS’nin uygulanabilirliği noktasında kolaylaştırmakta mıdır?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	89
Tablo 20: “BMÇHS’nin İlkeleri Hakkında Bilgi Sahibi misiniz?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	90
Tablo 21: “BMÇHS’nin Maddelerini Okudunuz mu?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	91
Tablo 22: “Türk mevzuatına yansıyan yönleriyle BMÇHS’nin mesleğiniz ile ilgili maddelerini uyguluyor musunuz?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	92
Tablo 23: “BMÇHS’nin ilke ve esasları çocuk refahı gözetilerek kapsamlı bir şekilde hazırlanmıştır.” Bu görüşe katılıyor musunuz?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	93
Tablo 24: “Ülkemizin çocuk koruma sistemi konusunda koyduğu ulusal hedefler BMÇHS ile uyumlu mudur?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	94
Tablo 25: “BMÇHS’nin maddelerinin Türk Mevzuatınca ele alınma düzeyini ne derece yeterli buluyorsunuz?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	95
Tablo 26: “Türk mevzuatında “Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk” ile ilgili çıkarılan kanun, yönetmelik ve benzeri düzenlemeler BMÇHS’nin ilkeleri ve esasları doğrultusunda yeniden ele alınmalı mıdır?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.	96

Tablo 27: “İş çevrenizde ve mesleğinizde BMÇHS, çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemler noktasında yeterince referans alınmakta mıdır? sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı..... 97

Tablo 28: “Türk mevzuatı çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemleri BMÇHS’nin uygulanabilirliği noktasında kolaylaştırmakta mıdır?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı..... 99

GİRİŞ

Sosyal çalışma insanların hayatlarını daha müreffeh bir hale getirerek değiştirebilen ve onları çevreleriyle iyi ilişkiler kurmada başarılı konuma getiren bir güçtür. Bununla aile içi ilişkilerin düzene koyulması, yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve bireylerin fiziksel ve duygusal sağlıklarının korunması hedeflenir. Dolayısıyla insan haklarının prensipleri ve sosyal adalet sosyal çalışmanın temelleri olarak görülmektedir.¹

Kamusal alanda çocuğu ve aileyi kapsayan tüm yasa ve yönetmelikler sosyal çalışana otorite ve kendi iş sürecini denetleme yetkisi verir. Sosyal çalışma bilgi ve tecrübesi, stratejik olarak çocuk hakkında karar vermeyi ve onların hak ve özgürlüklerinde farkındalıkları olacak şekilde hukuki davalarını desteklemeyi içerir.² Buna binaen çocuklar hakkında düzenlenen uluslararası anlaşma ve standartların bilgisine haiz olma durumu sosyal çalışmacıların sahip olması gereken bir niteliktir.

Tarih boyunca çocuk ve çocukluk kavramları değişik yer, zaman ve mekânlarda farklılaşarak sosyal olarak yapılandırılmışlardır. Günümüzde gelinen nokta bebeklik ve erken çocukluk döneminde edinilen yaşam deneyimlerinin daha sonraki yıllarda bireyin fiziksel, mental, sosyal ve duygusal karakteristiğini etkilediğidir.³Gençlerin hak sahibi bireyler olarak görülmeleri oldukça yakın bir geçmişe sahipken, son birkaç on yılda, çocuk haklarına olan sosyal ve siyasal taahhütlerde önemli bir artış olmuştur. Dünya üzerinde çocukların haklarının korunması ve sağlanmasından onların katılımcılıklarının ve özerkliklerinin ortaya çıkarılmasına doğru gözle görülür bir geçişin varolduğu görülür.⁴ Nihayetinde çocuk haklarının en belirgin ve açık bir şekilde ifade edildiği yer olan Birleşmiş Milletler

¹Jane Williams, "Where The Tensions Arise: Interpretation of Values and Principles and Functional Differences", Child Law for Social Work, Sage, 2008, s. 9.

²Dr. Lyn K. Slater, PhD, Kara R. Finck, JD, "The Intersection of Law and Social Work In Civil Proceedings", SocialWorkPracticeandtheLaw, Springer, 2012, s. 207.

³Arlene Bowers Andrews, "Securing Adequate Living Conditions for Each Child's Development", Implementingthe U.N. Convention on theRights of the Child: A Standard of Living Adequate for Development, editör: ArleneBowersAndrews, NatalieHevenerKaufman, Praeger, 1999, s. 85.

⁴Martin D. Ruck, MichelePeterson-Badali, Michael Freeman, "Preface", Handbook of Children'sRights: Global andMultidisciplinaryPerspectives, Routledge, 2017.

Çocuk Hakları Sözleşmesi⁵ dünyada geniş çapta tasdik edilmiş en büyük ikinci insan hakları anlaşmasıdır.⁶

Çalışmamızın birinci bölümünde sanayi devrimi yaşayan ülkelerde çocuğun korunması ve hakları olan bireyler olarak algılanma süreçlerinin sosyoekonomik konjonktüre göre değişen durumları analiz edilecektir. Çocuk haklarının ortaya çıkış sürecinde uluslararası alanda çocuğa yönelik düzenlenen belgelerin incelenmesiyle çocuk koruma politikalarının uygulamadaki örneklerine bakılarak bir literatür taraması yapılacaktır.

İkinci bölümde ise Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana çocukların korunmasına yönelik politikaların tarihsel gelişim süreci ele alınacaktır. Ardından Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (BMÇHS) Türk mevzuatındaki yeri ve önemi üzerinde durularak hukuki metinlerin taraması gerçekleştirilecektir. Bir bakıma uluslararası taahhüt, sözleşme ve yaptırım mekanizmalarının ortaya koyduğu kuralların iç mevzuata nasıl yansıtıldığı tartışılacaktır.

Üçüncü bölümde ise BMÇHS'nin yürütülen uygulamalara aktarılma süreçlerinin optimizasyonu teorik bir bilimsel çerçeveye oturtulacaktır. BMÇHS'nin Türkiye'de kabul görmesiyle birlikte uygulayıcı aktör olarak bu görevden başlıca sorumlu tutulan kurum Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu olmuştur. Araştırmamızda da BMÇHS'nin genel kaide ve kurallarının Manisa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde çalışan meslek elemanları tarafından bilinme derecesi ve farkındalığı araştırılacaktır. BMÇHS'nin uygulama pratiklerinde kullanılabilirliğinin ve ilkelerini temel alan yeni bir yasal reforma ihtiyaç olup olmadığının ölçülmesi hedeflenmiştir. Hazırlanan anket çalışmasının sonuçları istatistiki tablolar ve analizler ile sunulacak, buradan hareketle yapılan teorik bir değerlendirme ile de çalışanların farkındalığı ve uygulamada yaşadıkları güçlüklerin sebepleri tartışılacaktır.

Araştırmamızın amacı BMÇHS'nin Türkiye çocuk koruma sistemi üzerindeki etkilerinin analiz edilmesidir. Hukuki metin çözümlenmeleri ve uygulayıcıların tutumlarının incelenmesiyle Türkiye'nin korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik

⁵Edward S. Mihalkanin, Robert F. Gorman, "Children's Rights", Historical Dictionary of Human Rights and Humanitarian Organizations, The Scarecrow Press, 2007, s. 33

⁶Carolyn Willow, "United Nations of the Convention of the Rights of the Child", Dictionary of Youth Justice, (Ed. Barry Goldsons), Routledge, 2008, 355.

uyguladığı kamu politikalarının daha işlevsel ve verimli hale gelebilmesinin imkânları tartışılacaktır.

Bu araştırma çerçevesinde kapsamlı bir literatür taraması yapılarak yerli ve yabancı kaynaklar kullanılacaktır. Hukuki metin incelemesi kapsamında BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ile Türk Çocuk Koruma Sistemini kuran ulusal mevzuat karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Uygulayıcı aktörlerin cinsiyet, deneyim ve meslek uzmanlıkları bakımından konuya yaklaşımları anket tekniği ile ölçülecektir.

Uluslararası sözleşmeler çerçevesinde oluşturulan mevzuatın ve buna yönelik uygulanan kamu politikalarının, kamusal süreçlerin ve kamusal yapılanmaların Türkiye Çocuk Koruma Sistemi'ne etkileri noktasında BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin küresel düzeyde en evrensel metin olması sebebiyle konu bu çerçevede daraltılmıştır. Zaman kısıtlılığı sebebiyle, yapılan çalışma ilçeleri de dâhil olmak üzere Manisa İli ile sınırlı kalmıştır. Nihayetinde Manisa ölçeğinde yapılan bu çalışma Türkiye'nin, çocuk koruma sistemi üzerindeki işlevselliğinin ve verimliliğinin artırılması konusunda ipuçları vereceğinden önem arz etmektedir.

Tez boyunca çok anlamlılığa sebebiyet vereceğinden bu giriş bölümünde bazı temel kavramların tanımlarının yapılmasında fayda vardır. Tezimizde “korunmaya ihtiyacı olan çocuk” kavramı şu anlama gelmektedir: Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan; ana veya babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana veya babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip, fuhuş, dilencilik, alkollü içkiler veya uyuşturucu maddeler kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuğu ifade etmektedir. “Çocuk Hakları” kavramı ise 1. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası politika alanına giren ve içerisinde çocuk yaşta insanların sağlık, eğitim, aile yaşantısı, ihmal ve istismardan korunmaları yönünde yeterli hayat standartlarına sahip olmalarına dair hakları kapsamaktadır. Bu çerçevede “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi” çocukların tüm temel haklarını tanıyan ve yasal bağlayıcılığı olan 1989 yılında ilk uluslararası belge olma niteliği taşıyan metindir. Tezimizde zaman zaman dile getirdiğimiz “uygulayıcı aktör” kavramı kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu görevlilerini, hükümet dışı ulusal ve uluslararası organizasyonları, vakıf, dernek ve çeşitli gruplar ile çalışanlarını kapsar. “Türkiye çocuk koruma sistemi” kavramı da çocuk ile ilgili genel hüküm ve esasların bulunduğu ulusal mevzuatı, çocuğa yönelik

hizmet veren kamu kurum ve kuruluşlarını, çocuk haklarını koruma alanında çalışan görevli personeli ve bütün bu unsurların oluşturduğu ilişki ağını ihtiva eder.

Araştırmamız, Türk çocuk koruma sistemi uygulayıcılarının BMÇHS'nin öneminin farkında olduğu, Sözleşme ile Türk mevzuatı arasındaki bağlantıyı bildiği ancak bilmenin yeterli olmadığı; aynı zamanda Sözleşmede geçen hakların iş pratiğine geçirilmesi hususunda Sözleşmeyi temel alan yeni bir yasal reforma ve yapısal düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu öngörülerine dayanmaktadır. Çalışmamız uluslararası alanda çocuk politikalarına olan uyum hususunda Türk mevzuatının Türkiye'deki çocuk koruma sistemi pratiklerinden daha ileride olduğunu ileri sürmektedir. Şüphesiz her zaman ideal olarak tanımlanmış hukuki normlar ile bunların uygulamaları arasında farklar olma gelmiştir. Politikaların uygulanmasında bu farkın ideal olanın yönünde azaltılması önemli bir gelişmedir. Diğer taraftan hem mevzuat hem de uygulayıcı aktörler açısından önemli eksiklerin bulunduğu dair önemli göstergeler de söz konusudur. Tez konusunun belirginleştirilmesine yönelik gerçekleştirilen ön araştırmalar boyunca iki temel eksikliğin göze çarptığı keşfedilmiştir: Birinci olarak her ne kadar çocuk koruma sistemine ilişkin oldukça kütleli bir hukuksal düzenleme yasalarımızda bulunsa da, hukuki normların muhtelif yasalar ve yönetmelikler arasında dağınık bir yapı arz ettiği izlenimine sahip durumdayız. İkinci olarak bu normlara kaynaklık teşkil eden uluslararası evrensel beyannamelerin referans alınmasında, uygulayıcı aktörlerin konunun öneminin farkında olmasında ve bu normları uygulamaya aktarmalarında eksikliklerin olduğu gözlenmiştir. Tezimizin omurgasını oluşturacak bu hususlar tez boyunca ayrıntılı olarak analiz edilecektir. Nihai amacımız evrensel standartlara sahip bir çocuk koruma sisteminin geliştirilebilmesi için politika yapıcılar açısından konunun muğlak kalmış bazı yönlerini açığa çıkarmak ve bu alanda oluşacak bilgi gövdesine katkıda bulunmaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI ÇOCUK HAKLARI POLİTİKALARI VE UYGULAMALARI

1.1.DÜNYADA ÇOCUK KORUMA SİSTEMİNİN TARİHSEL DEĞERLENDİRİLMESİ

Çocuk koruma sistemlerinin tarihsel gelişim süreci içerisinde sosyo-politik olgular içeren bir dizi gelişim sergilenmektedir. Tess Ridge'e göre çocuklar kamu politliğinde refah devletin sunduğu eğitim, sağlık, kültür, konut ve çevre, sağlık bakımı, sosyal yardım, sosyal güvenlik gibi hizmetlerine olan gereksinimleri ve talepleriyle toplumun özel ilgi uyandıran kesimidir. Tarihsel süreçte, çocukların içinde buldukları doğal ve maddi şartların bütünü, refahın üretilmesindeki toplumsal ilişkilerden ve otoritelerin çocuğa bakışındaki mevcut bilinci ve ideolojisinden etkilenir. Devletin aile hayatı ve çocukluk süreciyle ilgili hakim algısı, çocuklara yönelik üretilecek politikalar hakkında bilgi verir. Endüstri devrimi öncesi aile düzeni içerisinde bir çocuğun özel ihtiyaçları ve ilgi alanları sadece onu ilgilendiren aile bireylerinin bilgisi dahilinde olmuş kamuya açılan bir politika olmaktan uzak kalmıştır.⁷Fakat endüstrileşmeyle birlikte yeni ortaya çıkan üretim ilişkileri içerisinde çocuğa ve çocukluk dönemine olan bakışın değişime uğraması çocukların haklarına, ihtiyaç ve taleplerine olan ilginin artmasına sebep olmuştur.

Korunmaya muhtaç çocuklar ise tarih boyunca varlıklarını sürdürmüş ve çeşitli idari veya toplumsal otoritelerin himaye düzenleri içerisinde yerlerini bulmuşlardır. Bugün dünya üzerinde bu kategori içerisinde değerlendirilen çocuklar azımsanmayacak sayıdadır. Korunmaya muhtaçlık birçok çocuğun ebeveynlerinin maddi yoksunlukları, psiko-sosyal problemleri, bedensel veya duygusal rahatsızlıkları, maddeye bağımlılıkları ve ölümleri gibi sebeplerden bakılamamasıyla veya anne ve babaları tarafından terk edilmesiyle ortaya çıkmaktadır.⁸ Bu kavrama yönelik ortaya atılan politikaların içeriği, uygulaması ve sürdürülebilirliği de ülkelere ve bölgelere göre farklılıklar göstermektedir.

⁷Tess Ridge, "Çocuklar", Sosyal Politika Kuramlar ve Uygulamalar, (Ed. Pete Alcock), Siyasal Kitabevi, 2011, s. 491-494.

⁸Laurie C. Miller, "Preface", The Encyclopedia of Adoption, Third Edition, (Ed. Christine A. Adamec, Laurie C. Miller, Facts on File, 2007, s. 15.

1.1.1. Endüstri Devrimi Öncesi Çocuk Koruma Politikaları

Jane Waldfogel ve Lawrence M. Berger'a göre çocuk koruma sistemi çocukların ihmal ve istismara uğramasına karşı oluşturulan kamu politikaları, finansman mekanizmaları, ajansları ve hizmetlerin bütünüdür. Her ülke, bölge ve devlette farklı sunumları olan bu politikaların çerçevesini oluşturanlar için ihmal ve istismar durumu idari mercilerin müdahale etmesi gereken bir konudur. Endüstrileşme öncesi kendi gereksinimlerini yeteri ölçüde karşılayabilen bir kurum olarak görülen ailenin refahı sosyal çevre ve toplumsal destek mekanizmalarına dayanırken, 19.yüzyılda endüstrileşme sonrası değişen ekonomik ve politik dengelerle devletlerin kişilere sağladığı birtakım haklar ve ailelere sunduğu olanaklar söz konusudur.⁹

Yine de çocuğun korunması 19. yüzyılın ortalarına kadar tüm çocukları kapsayan bir mesele olarak görülmesi de kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklar bu dönemde yetiştirilmiş ve desteklenmiştir. Örneğin 1834 yılında İngiltere'de yeni halini alan Yoksulluk Yasası, maddi ve manevi yaşadıklarından mağdur hale gelmiş fakir, hasta, kimsesiz ve yoksul kesimle ilgili mükellefiyetler getirmiştir.¹⁰ Fakat 19. yüzyıl öncesinde devlet çocukların kamu hizmetlerinden faydalanmasını ailelere erzak vb. yardımların yapılmasından daha külfetli görmüş ve bu durum maddi destekle aşılamayacak aile içi problemlerin çocukların yaşantılarında olumsuz etkiler bırakmasına ve çocuk ihmal ve istismar oranlarında artış yaşanmasına sebep olmuştur.¹¹

1.1.2. Endüstri Devrimi Sonrası Çocuk Koruma Politikaları

Endüstrileşmeyle çocuklar, aile kurumunun dışında üretim ilişkileri içerisinde fabrika ve maden ocaklarında daha belirgin hale geldiler. Bu ekonomik dengeler sonucu gerçekleşen toplumsal değişim aile kavramına ters düşen bir durum olarak görüldü ve çocukluk döneminin önemine dikkat çekilerek korunmaya muhtaç

⁹Jane Waldfogel, Lawrence M. Berger, "Child Protection", International Encyclopedia of Social Policy, (Ed. TonyFitzpatrick, Huck-juKwon, NickManning, James Midgley, GillianPascall), Routledge, 2006, s. 137-138.

¹⁰Waldfogel and Berger, a.g.e., s. 138.

¹¹ Carter A. Wilson, "Social Welfare Policy", Public Policy: Continuity and Change, Waveland, 2013, s. 118-119.

çocukların kontrol edilmesi gerektiği yönünde düşünceler ortaya çıktı.¹² Cliff Roberson'a göre:

“Çocukluk kavramı göreceli olarak yeni bir olgudur. Merkantlar çocuklara yönelik okul, oyunevleri, oyuncaklar, elbiseler vb. hizmetlerle çocukların yeni pazarları temsil ettiğini farkettilerinde çocukluk 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başlarında bir konsept olarak düşünülmeye başlandı. (...) 18. yy Avrupası'nda toplumun üst kesimi arasında çalışan kesimin, orta ve üst sınıftakiler kadar çocukların bakımıyla ilgilenemedikleri düşüncesi yaygındı. Orta sınıf ebeveynler çocuklarına en iyi şekilde davranan ve değer veren kesim olduklarını düşünüyorlardı. 19. yüzyıl boyunca da çocuklar küçük yetişkinler gibi onlardan çalışması beklenen işçiler olarak düşünülmeye yerine ebeveynlerinin sevgisine ve ilgisine muhtaç olan varlıklar olarak algılandı.”¹³

Sonuç olarak 19. yüzyılda çocuklara uygulanan bu ahlaki olmayan muamelelere karşı bir mücadele başladı.¹⁴ Aynı zamanda devletler “ulusal menfaati korumak adına çocukların fiziksel ve mental gelişimlerine, eğitimlerine, medeni olmayan ve ihmalkar davranışlardan korunmalarına, hijyen, kişisel sorumluluklar ve vatandaşlık öğretilerine eğilinildi.”¹⁵

1.1.3. 20. yüzyılda Çocuk Koruma Politikaları

John Devaney'e göre 20. yüzyılın ilk yarısında, ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusundaki bilinçsizliklerine ve üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmedeki yetersizliklerine tepki olarak çocuğun korunmasına yönelik yapılan eylemlerin oranı arttığı gibi yürürlüğe giren pek çok kanunda da anne ve babanın çocuk üzerindeki yetki alanına giren görevlerine yer verilmiştir. Bu durum pek çok çocuğun korunmaya muhtaç çocuk statüsünde görülerek devlet kontrolüne girmesine sebep olmuştur. 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra, devletin daha çok koruyucu ve önleyici tedbirler ışığında çocukların suça sürüklenmesine sebep olan etkenleri tespit etmesini, sorunların çözümü üzerinde çalışmasını ve çocukların geleceği için ailenin hayat standartlarının yükseltilmesini sağlayıcı politika ve stratejileri çıkarması gerektiği yönünde söylemler ortaya çıktı. 20. yüzyılın sonunda ise ebeveynlerin ve sorumlu buldukları çocuk koruma görevi ile ilgili karşılaşılan problemlerin

¹² John Devaney, “Childcare”, International Encyclopedia of Social Policy, (Ed. Tony Fitzpatrick, Huck-ju Kwon, Nick Manning, James Midgley ve Gillian Pascall), Routledge, 2006, s. 139.

¹³ Cliff Roberson, “Development of Juvenile Courts”, Juvenile Justice: Theory and Practice, CRC Press, 2010, s. 22.

¹⁴ Christine Piper, ”Moral Campaigns for Children’s Welfare in the Nineteenth Century”, Child Welfare and Social Policy: An Essential Reader, (Ed. Harry Hendrick), Policy Press, 2005, s. 13.

¹⁵ Harry Hendrick, “Children and Social Policies”, Child Welfare and Social Policy: An Essential Reader (Ed. Harry Hendrick), Policy Press, 2005, s. 34.

varlığının ve bu yönde yürütülecek olan kamu hizmetlerin gerekliliğinin tanınmasında artış gerçekleşti.¹⁶

1956 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde çıkarılan Sosyal Güvenlik Kanunu; “bugünkü aileye ve çocuğa yönelik geliştirilen birçok programın, çocuk istismarı, 18 yaş altı hamilelikler, suça sürüklenen çocuklar ile ilgili yapılan yasal düzenlemelerin temelini oluşturur”.¹⁷ Daha ayrıntılı olarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1989 tarihinde benimsenen Çocuk Hakları Sözleşmesi de çocukların içinde bulunduğu aile ortamının onlar için ne derece korunaklı olduğu, ailede herhangi bir istismar durumunun olup olmadığı veya çocuğun devletin sunduğu hizmetlerden nasıl faydalanabileceği konusunda birçok hükmü kapsar.¹⁸ Bu yasal altyapı sonucu üretilen çocuk refahı politikaları genel olarak çocuk koruma sistemi içerisinde toplum temelli bakım hizmetleri olan koruyucu aile bakım sistemi, evlat edinme veya kurumsal bakım olarak tanımlanır. Ayrıca bazı analistler çocuk yetiştirmedeki ebeveynlerin karşılaştıkları problemlere yönelik aileleri psikososyal yollarla destekleyici çocuk bakımı, ev idaresi ve danışmanlık hizmetlerine de değinir.¹⁹

İngiltere’de çocukların emniyetli bir ortamda refah seviyelerinin yükseltilmesi yükümlülüğü çocuk koruma politikalarının yürütülmesinin yasal alt yapısını oluşturan Çocuk Yasası’nın (Children Act, 1989) bir parçası durumundadır. Victoria Climbié* adlı çocuğun ölümü üzerine oluşturulan ‘Her Çocuk Özeldir’ (Every Child Matter) programının yasal alt yapısını ise 2004’te yeniden ele alınan Çocuk Yasası oluşturmaktadır.²⁰ Programda çocuklar için beş hedef ortaya koyulmuştur: (1) fiziksel, ruhsal, duygusal vb. yönlerden sağlıklı olma, (2) her türlü ihmâl, istismar, zorbalık ve suçtan güvende olma, (3) okuldan keyif alma ve eğitim standartlarını yakalamayla haz alma ve başarıma, (4) karar verme süreçlerine dahil olma ve okul içi

¹⁶ John Devaney, a.g.e., s. 139.

¹⁷ Stephen Antler, "The Social Policy Context of Child Welfare", A Handbook of Child Welfare: Context, Knowledge, (Ed. Joan Laird ve Ann Hartman and Practice), The Free Press, 1985, s. 83-84.

¹⁸ Nick Allen, "Why The Children Act Is Different", Making Sense of the Children Act 1989, Fourth Edition, John Wiley&Sons, 2005, s. 1.

¹⁹ Antler, a.g.e., s. 83.

* Victoria Climbié Olayı: İngiltere’de 2000 yılında çocuk Victoria Climbié bakımından sorumlu kimseler tarafından ağır işkenceye maruz bırakılmış ve kamunun bu olayla ilgili ihmalleri İngiliz toplumunda büyük yankı uyandırmıştı. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/273183/5730.pdf. Erişim Tarihi: 01.09.2018.

²⁰ Judy Barker ve Deborah Tamara Hodes, "Safeguarding Children", The Child in Mind: A Child Protection Handbook, Routledge, 2007, s. 4.

veya dışı kanunlara uyarak olumlu bir katkı sağlama, (5) iş ve çalışma faaliyetleriyle okuldan sonra da meşgul olma veya hayat standartlarını yükseltmeye çalışmayla ekonomik esenlik kazanma.²¹

Devletin müdahalesini gerekli kılan çocuk ihmal ve istismar durumlarına karşı ise yetkili makam ve yasal mercilerin koruyucu ve önleyici tedbirler kapsamında aldıkları kararları uyguladıkları bir takım politikalar bulunmaktadır. Pauline Hardiker ve arkadaşları devletin çocuk koruma adına yaptığı müdahalelerini beş düzeyde sınıflandırmıştır:

“(1) evrensel hizmetler sağlayacak nitelikte olan ve ebeveyn ve çocukların karşılaştıkları sorunların ve duydukları gereksinimlerin çerçevesini belirlemişlerdir. Bu genel çerçeve okul öncesi tüm çocuklara uygulanacak sağlık taraması ve devlet destekli eğitimin koşullanmasını içerir. (2) Yoksulluk ve sosyal izolasyon sebebiyle dezavantajlı konumda olup ihtiyaç sahibi olan zayıf topluluklar ve gruplara yönelik hizmetleri içerir. Örneğin; A.B.D.’deki Head Start, İngiltere’deki Sure Start gibi. (3) Geçici kriz yaşayan ailelerin çocuklar üzerinde ebeveynsel rollerini yerine getirmelerine destek olabilecek hizmetler: kısa dönem finansal destek veya danışmanlık hizmetleri gibi. (4) Aile kurumunu çökerten, krize sokan ve istismara açık hale getiren sorunlara başa çıkmaya yönelik çocukları riskten koruyabilecek, çocukların ve diğer aile üyelerinin bu durumdan etkilenme derecelerini tespit edebilecek veya ailenin bu durumu düzeltebilecekleri desteklerin verilmesine yönelik: çocuk koruma sistemi, yoğun danışmanlık ve aile terapileri. (5) Kriz ve istismar durumundan yıkılan ailelere yönelik hizmetler: Aile dışında bakılmalarına ihtiyaç çocukların geçici veya sürekli hizmetlerle desteklenmesi.”²²

Çocuk ihmal ve istismarının ailelerde görülme olasılığının önüne geçmeye çalışan ‘Aile Desteği’ hizmetleri, aile ve çocuğun refahını istikrarlı hale getirmeyi ve bireylerin psikososyal gelişimlerini destekleyerek aile içi ilişkilerin kuvvetlenmesini sağlayacak nitelik ve niceliktedir. ‘Aileyi Koruma’ hizmetleri ise çocuk istismarının tespit edildiği ve çocuklarının devlet kontrolüne geçme riski taşıyan ailelere verilenlerdir.²³

Charles Zastrow’a göre koruyucu ve önleyici tedbirler içeren ve aile kurumunu ayakta tutmayı hedefleyen ev içi hizmetler; finansal destek (aynı ve nakdi yardımlar), koruma hizmetleri (ihmal ve istismara uğramış yaşlı ve çocukların korunması), aile koruma hizmetleri (ailede yaşanan krizlerle çocukların ciddi risk altına girmesine yapılan müdahaleler), aile terapileri (aile bireylerinin karşılıklı

²¹ Ridge, a.g.e., s. 496.

²² Paul Hardiker, “A Framework For Conceptualising Need and Its Application To Planning and Providing Services”, Approaches to Needs Assessment in Children’s Services, (Ed. Harriet Ward and Wendy Rose), Jessica Kingsley, 2002, s. 52-53.

²³ Terry Mizrahi ve Larry E. Davis, “Child Protective Services”, The Encyclopedia of Social Work, 20 Th Edition, Volume 1: A-C, Oxford, 2008, s. 271.

anlayış ve iletişimlerini geliştiren danışmanlık hizmetleri), günlük bakım(çocuk veya yaşlının bakımını sağlayan hizmetler), ev kadınına yönelik hizmetler, aile hayatı eğitimi (çocuk gelişimi, ebeveynlik, aile içi iletişim konularında aileyi bilgilendirme) hizmetlerini içerir. Ancak ailenin kendi iç dinamiklerinde yaşadığı sarsıntılar sebebiyle girdiği girdaplar ve yoğun kriz ortamları ailenin parçalanma ve hatta yok olma tehlikesiyle karşı karşıya geldiği durumlarda devreye giren ev dışı hizmetler ise koruyucu aile, evlat edinme, grup evleri, kurumsal bakım, adalet sistemi (hapis veya nezarethane ortamlarındaki çocuklar veya aile üyelerinden herhangi birinin kanunlarla yaşadığı zorluklar sebebiyle verilen destek) gibi hizmetlerdir.²⁴

Çocuğun kendi ailesi ve sosyal çevresi içinde büyüyerek kişisel gelişimini tamamlaması yasal otoritenin de her zaman tercih ettiği bir durumdur. Fakat yetkililerce çocuğun yüksek yararı için aile ortamından koparılması gerekli görüldüyse, çocuk için geçici hizmetler devreye girebilir, ta ki aile kendini toplayıp aile desteği hizmetleriyle ortamını çocuğun yaşayabileceği bir konuma getirinceye kadar ya da aksine çocuk evlat edindirilinceye kadar.²⁵

Sonuç olarak tarihsel süreç değerlendirildiğinde yüzyıllar boyunca toplumsal, ekonomik ve teknolojik değişimlerle çocuğa ve çocukluk dönemine ilişkin bakış açıları değişmiş ve devletlerin bu yönde oluşturduğu yasal düzenle hayatlarına yön verilen çocukların özelden kamusal hayata geçişlerinde karşılaştıkları sorunlara çare aranmıştır. Dünyanın değişen dinamiklerine ayak uydurma ve zarar verici yönlerinden arınma çabaları insanlığın gelişimi ve ilerlemesi yönünde gerekli görülmüş ve çocukları ilgilendiren meselelerin iyileştirilmesi adına yapılan çalışmalar sürdürülmüştür.

1.2. ÇOCUK HAKLARINA YÖNELİK TEMEL ULUSLARARASI BELGELER

Bu kısımda çocuk haklarına yönelik uluslar arası platformda imzalanan ikinci dünya savaşı ve sonrasını kapsayan temel uluslararası belgelere yer verilecektir.

²⁴ Charles Zastrow, "Social Work With Families", Brooks/Cole Empowerment Series: Social Work With Groups, Cengage Learning, Ninth edition, s. 297.

²⁵ David D. Bellis, "Child Welfare", Child Welfare: Early Experience Simplementing A Managed Care Approach, October, 1998, GAO, s. 15.

1.2.1. İkinci Dünya Savaşı Öncesi Uluslararası Belgeler

Uluslararası düzeyde çocuk haklarının korunması üzerine çalışılan ve hüküm ifade eden belgelerin tarihi 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmış ve bu belgeler insan hayatını sömürücü birtakım işlerin (kölelik, insan ticareti vb.) suç sayılması üzerinde durmuşlardır. Uluslararası Çocukları Koruma Birliği'nin sürdürdüğü lobi çalışmalarının devamında, Milletler Cemiyeti 1924'te Çocuk Hakları Deklerasyonu'nu kabul etmiştir.²⁶Cenevre Deklerasyonu olarak da bilinen belgenin beş prensibinde; çocukların bedensel ve ruhsal gelişmesine olanak sağlanması, aç çocukların beslenmesi, hasta çocukların tedavi edilmesi, kimsesiz çocukların korunması, tehlikeli bir durumda yardımın öncelikle çocuğa yapılması, çocukların her türlü sömürü ve istismara karşı korunması ve en iyi vasfın gelecek olanlara hizmet olduğunun bilincinde yetiştirilmeleri gerektiği belirtilmiştir.²⁷

1.2.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Uluslararası Belgeler

Çocukların büyük acılara maruz kaldığı İkinci Dünya Savaşı sonrasında yeni adıyla Birleşmiş Milletler çocuk hakları konusunu yeniden ele almayı kabul etmiştir. Fakat bu dönemde öncelik İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 1948 yılında imzalanmasında olmuştur. Beyannamenin prensiplerinden birinde çocukların ve yetişkinlerin eşit haklara sahip oldukları deklare edilir.²⁸Bu durum çocukların birey olarak toplumda yer teşkil ettiklerinin ve sorumluluklarının olduğunun bir göstergesidir. Beyannamenin 25. Maddesinde annelerin ve çocukların özel bakım ve yardım alma haklarına sahip oldukları belirtilir. Evlilik içinde veya dışında doğan tüm çocuklar, aynı sosyal güvenceden yararlanır.²⁹ Anne ve çocuk sağlığının vurgulandığı bu prensipte insan varlığının sağlıklı bir şekilde toplumun geleceğine yön vermesi açısından devletin bir yatırımı olarak düşünülebilir.

Çocuk haklarının önemini vurgulayan bir diğer önemli olay 1959'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi'nin kabul edilmesidir.³⁰ Bildirge on prensipten oluşan bir dokümandır:

²⁶ Samantha Besson ve Joanna Bourke-Martignoni, “ Children’s Convention Encyclopedia of Human Rights, 1. Cilt, s. 300.

²⁷ URL 1.

²⁸ Sharon Detrick, “The Convention of The Rights of the Child: An Overview”, A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Martinus Nijhoff Publishers, 1999, s. 14.

²⁹ URL 2.

³⁰ URL 3.

1. Çocuğun, kendisinin ya da içinde yetiştiği ailenin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya sosyal bağı, maddi varlığı, doğumu veya herhangi bir durumu dolayısıyla hiçbir ayrımcılığa uğramayarak Bildirgedeki haklara sahip olduğuna;
2. Çocuklar kanunlar aracılığıyla özel bir korumaya sahip olarak sağlıklı bir şekilde bedensel, fikri, ahlaki, ruhsal ve sosyal yönden gelişmelerini sağlayacak imkan ve kolaylıkların kendilerine sağlanmasına;
3. Çocukların doğduğu andan itibaren bir isim ve vatandaşlık sahibi olmaya haklarının olduğuna;
4. Çocukların sosyal güvenliğin faydalarından yararlanmaları ve sağlıklı bir şekilde büyümeleri ve gelişmeleri yönünde çocuk ve annesinin, doğumdan önce ve sonra özel bakıma ve korumaya, çocuğun yeterli beslenmeye, konuta ve tıbbi bakıma hakkının olduğuna;
5. Fiziksel, mental ve sosyal handikaplara sahip çocukların özel tedavi, eğitim ve bakım gereksinimlerin giderilmesi gerektiği;
6. Çocuklar kişisel gelişimleri için sevgi ve şefkate ihtiyaçlarının olduğu, çocukların ebeveynlerinin sorumluluğu ve ahlaki ve maddi bir güvenlik ortamı içinde himaye edilmeleri gerektiği, toplum ve kamu otoritelerinin, kimsesiz ve korunmaya muhtaç durumda olan çocuklara özel bakım vermesinin gerektiğidir;
7. Çocukların eğitim haklarıyla ilgili olarak; eşit imkanlarla ilköğretim derecesinde ücretsiz ve zorunlu bir eğitim almağa, eğitimin çocuğun, genel kültürünü ilerletecek, sosyal sorumluluk bilincini ve kişisel sağduyusunu geliştirecek, topluma faydalı bir birey olmasını sağlayacak bir eğitime sahip olduğu;
8. Çocuğun, her durumda ilk koruma ve yardım görenin olduğu;
9. Çocuğun ihmal ve istismarın her formuna karşı korunmasının gerekliliği, çocukların çalışması konusunda, çocuğun uygun asgari bir yaştan önce istihdam edilmemesi ve eğitimini, fikirsel, ahlaki bedensel veya ruhsal gelişimini engelleyecek şekilde bir işe veya mesleğe zorlanmaması;
10. Çocuğun, her türlü ırksal, dinsel veya ayrımcılığın başka formlarından uzak tutulması, çocukların anlayış, tolerans ve insanlar arası kardeşlik

ve evrensel barış ruhu içinde enerji ve yeteneklerini kendilerinden sonra gelenlerin hizmetine verebilecekleri bir ortamda yetişmeleri vurgulanır.

Jane Fortin'e göre

“Beyannamenin önemi, mantıklı bir şekilde çocuk haklarını geçersiz kılan sebeplere detaylı bir sorunsal oluşturmaya yönelik atılan ilk adım olduğudur. İlkelerin çoğunun ifade edilişleri uluslararası hukukun ağırlığını taşımaya amaçlayan gelecekteki herhangi bir belgeye dahil edilmeye haklı çıkarmak için tam tanımlanmamıştır. Böylelikle modern bazı fikirler 30 yıl sonra tanıtılan 1989'da Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yeniden görünürde olacaktır; örneğin ÇHS'de belirtilen çocuk haklarına ayrımcılık gözetilmeyen yaklaşım, özel koruma, ruhsal ve bedensel koruma, sosyoekonomik haklar; barınak, yiyecek ve tıbbi bakım vb., eğitim hakkı ve ihmal ve istismardan korunma gibi.”³¹

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu aynı zamanda, 1970'te yürürlüğe giren ve çocukların haklarına da değinen Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (CESCR) ve Sivil ve Politik Haklar Sözleşmesi'ni (CCPR) kabul etmiştir.³²Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 10. Maddesi aileye, bakmakla yükümlü oldukları çocukların bakım ve eğitim sorumluluğu devam ettiği dönemde koruma ve yardım sağlanması, annelere doğum öncesi ve sonrası özel koruma ve çalışan annelere ücretli izin gibi sosyal güvenlik hizmetlerinin verilmesi, çocuklar için de ayırım gözetilmeksizin özel koruma ve yardım tedbirlerinin uygulanması hususlarına değinir.³³ Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 24. Maddesi ayırım gözetilmeksizin her çocuğun, ailesi, içinde yaşadığı toplum ve devlet tarafından, bir küçük olarak statüsünün gerektirdiği koruma tedbirlerine, vatandaşlık kazanmaya, nüfusa kaydedilmeye ve isim sahibi olmaya hakkının olduğuna vurgu yapar.³⁴

1989'da kabul edilen ve 1990'larda tüm dünya ülkelerince onaylanan Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocukluğun tarihsel bağlamında uluslararası düzeyde yasal olarak ortaya konulan ve çocuk üzerine yürütülen kamu politika çalışmaları kapsamında büyük öneme sahip bir

³¹Jane Fortin, International Children's Rights, Children's Rights and the Developing Law, Cambridge, 2005, s. 36.

³²Luisa Blanchfield, “Evaluation of the Convention”, United Nations Convention on the Rights of the Child: Background and Policy Issues, Congressional Research Service, December 2, 2009, s. 2.

³³ URL 4.

³⁴ URL 5.

dokümandır.³⁵ “Çocuklarla ilgili ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve siyasi tüm hakların korunmasına yönelik en kapsamlı insan hakları antlaşması ve hukuki belgedir. Tüm çocukların bakım, tedavi, hayatta kalma, gelişim, korunma ve katılımına ilişkin evrensel standartların açıklandığı Sözleşme, çocukların sosyal aktörler ve aktif hak sahipleri olarak tanındığı ilk uluslararası belgedir.”³⁶

Dokümanın hazırlanma aşamasında, hükümet dışı organizasyonlar metinlerin geliştirilmesi ve belli bir kapsama ulaşması içinde büyük role sahiptir. Sözleşme onaylanıncaya kadar bu organizasyonlar UNICEF gibi özel kuruluşlarla işbirliğine giderek kendi aralarında da birtakım çalışmalar yürütme neticesinde güçlü bağlar kurmuşlardır.³⁷

Çocuk Hakları Sözleşmesi ebeveynlerin sorumlulukları ve hakları; çocukların yüksek yararları; ayrımcılık yapmama; çocukların yaşama, hayata tutunma ve gelişme hakları; ihmal, istismar ve sömürüden korunma; çocukların düşüncelerine saygı; çocukların aile, kültürel ve sosyal hayata katılımlarına ilişkin bağımsızlık, gelişme ve koruma normlarını kapsar.³⁸Bu anlamda Sözleşme sivil, politik, ekonomik ve kültürel haklara aynı metin içinde yer vermesi ve devletin aktif olarak politikalarını yürüttüğü kamusal alanın yanı sıra ailenin özel alanına dikkatleri çekmesi yönüyle önem arz eder.³⁹Sözleşme aynı zamanda, çocukların sağlık hizmetlerine erişimleri ve eğitimlerini, din, vicdan, ifade ve toplanma özgürlüklerini, her türlü ihmal ve istismardan, işkence ve 18 yaşından önce işlenebilecek bir suçla karşı ödenecek maddi cezadan korunmalarını kapsadığı gibi korunmaya muhtaç çocuklar, mülteciler ve engellilere özel bir koruma sağlar.⁴⁰ Genel olarak, “Çocuk Hakları Sözleşmesi 4 ana prensip ile ilgilenir: Çocukları her türlü ayrımcılığa ve ihmal ve istismar şekline karşı koruma (Madde 2), çocukların kendi kaderlerini etkileyecek kararlara katılımı (Madde 12), çocukların temel ihtiyaçlarına destek

³⁵ Katherine Covell, “The Case Convention for the Convention on the Rights of Child From the Perspective of Child Psychology”, *Child Rights: The Movement, International Law, and Opposition*, (Ed. Clark Butler), Purdue University Press, 2012, s.37.

³⁶ URL 6.

³⁷ Samantha Besson, a.g.e., s. 301.

³⁸ Mark Ensalamo, “The Right of The Child Development”, *Children's Human Rights: Progress and Challenges for Children Worldwide*, (Ed. Mark Ensalamo, Linda C. Majka), Rowman&Littlefield, 2005, s.12.

³⁹ Samantha Besson, a.g.e., s. 300.

⁴⁰ Luisa Blanchfield, a.g.e., s. 3.

sağlanması (Madde 6) ve çocuğa zarar verilmesinin engellenmesi (çocuğun yüksek yararı) (Madde 3).”⁴¹

Ursula Kilkelly’e göre,

“1996’da imzalanan Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (ECHR), ayrımcılığı, işkence, insanlık dışı aşağılayıcı muamele veya cezayı yasaklamış; aile yaşantısını devletin keyfi ve yasadışı müdahalelerinden korumuş; din vicdan ve düşünceyi teminat altına almış, çocuğun kanunlarla karışıklık yaşamaması ve bu durumdan zarar görmemesi amacıyla çocuğa öncesinde eğitimsel bir süpervizyonluk ve rehabilitasyonunun sağlanmasını, adil yargılanma hakkı ve eğitim hakkını vurgulamıştır. Evrensel İnsan Hakları Deklerasyonuna rağmen Sözleşme sosyal ve ekonomik hakların standartlarına vurgu yapmamıştır. Dolayısıyla sözleşme, ne sosyal güvenlik hakkını, yeterli yaşam standardı hakkını veya herhangi bir çeşit kültürel hakkı tanımış ne de ailenin toplumun temel ve doğal bir ünitesi olduğunu onaylamıştır. Dolayısıyla sözleşme çocuk haklarının en temel tanımlamasından yoksundur.”⁴²

2000 yılında Sözleşmeye eklenen iki önemli hükümden biri çocukların savaş ortamlarında askeri silahlı çatışmalara dahil olmamalarını diğeri de çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisini yasaklamaktadır. 2011’de ise gerçekleşen protokolle devletin, çocukların veya onların bakımından sorumlu kişilerin haklarını ihlal ettiği durumlarda gereken şikayetlerin BM Çocuk Hakları Komitesi’ne iletilmesi sağlanmıştır.⁴³

Sonuç olarak insan hayatında büyük yıkıma sebep olan savaşlar çocukların ailelerinden ve yaşadıkları yerden kopmasına, ev ve yaşam alanlarının tahribine, ebeveynlerini kaybetmelerine, duysal, zihinsel ve psikososyal gelişimlerinin engellenmesine yol açmış, çocuk haklarının yeniden farklı konular üzerine ve ayrıntılı olarak ele alınmasına sebep olmuştur. Uluslararası alanda taahhüt, sözleşme ve yaptırım mekanizmalarının ortaya koyduğu kurallar ve uygulamalar nihayetinde de evrensel bir nitelik taşıyan Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin ortaya çıkmasına ön ayak olmuştur.

1.3. ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİNİN ANALİZİ

⁴¹Geraldine Van Bueren, “The History of the International Law on the Rights of the Child”, The International Law on the Rights of the Child, Martinus Nijhoff, 1998, s. 15.

⁴² Ursula Kilkelly, “The Application of the European Convention of the Children”, The Child and the European Convention on Human Rights, Routledge, 2016, s. 3.

⁴³ Peter N. Steams, “History of Children’s Rights”, Handbook of Children’s Rights: Global and Multidisciplinary Perspectives, (Ed. Martin D. Ruck, Michele Peterson-Badali, Michael Freeman), Routledge, 2017, s. 16.

Çocuk Hakları Sözleşmesi⁴⁴ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir. İlk maddesinde onsekiz yaşına kadar her insanın çocuk sayıldığı belirtilen Sözleşmenin 2. Maddesinde, ayırım yapılmaksızın hakların tüm çocukları kapsadığı belirtilmekte olup ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetilmeyeceği açıkça vurgulanmaktadır. Ayrıca ilgili maddede çocuğun bakımından sorumlu kişilerin faaliyetleri, açıklanan düşünceleri veya inançları nedeniyle her türlü ayırımı veya cezaya tâbi tutulmasına karşı korunma önleminin alınması belirtilmiştir. Bu bir hüküm içinde çocuklara yönelik farklı üç hakkın bulunduğunu görüyoruz. İlki çocukların doğuştan sahip oldukları özelliklerden karşılaştıkları ayrımcılık, ikincisi gençlerin ebeveynlerinin hayata karşı takındıkları tavır, davranışlar ve yaptıkları tercihler karşısında kendilerine uygulanan ayrımcılık, üçüncüsü ise ebeveynlerinin suç ve cezaya karışmalarından ötürü cezalandırılmama hakları.⁴⁵

Çocukların doğuştan gelen özellikleri konusunda çocuğa yönelik “istismarcı nitelik taşıyan kötü muamele de ayrımcılığın dışı vurulduğu biçimleridir. Örneğin ana rahmindeyken düşürülme, genitalmutilasyon, öldürülme ve yetersiz beslenme gibi uygulamaların kurbanı olan, engelli, HIV/AIDS enfeksiyonu olan, etnik köken, sınıf/kast, kişisel özellikler ve yaşam tarzı, siyasal ve dinsel inançlar temelinde ayrımcılık gören çocuklar.”⁴⁶Kamu hizmetlerinin farklı alanlarında da ayrımcılığın farklı türlerinden bahseden Daniel L. Skoler, Amerika Birleşik Devletleri’nde son zamanlarda meydana gelen çocuklara yönelik yasal teminatla önüne geçilen ayrıcalıklı muameleleri dört örnekle açıklamıştır. İlki çocuklara ait olan veya çocukların da payı bulunan bir mülkün herhangi bir şekilde kiralanması veya satılması meselelerinde çocukların ayrımcılığa uğrayarak bu tür gelişmelerden haberlerinin olmaması durumu, ikincisi evsiz kalmış çocukların ayrımcılığa uğramayarak okula kayıtlarının geçici buldukları bölge okullarına yaptırılması, üçüncüsü engelli çocukların diğer çocuklara sunulan eğitim imkanları çerçevesinde normal sınıflara katılımının sağlanması ve sonuncusu doğal yoldan veya evlatlık

⁴⁴ URL 7.

⁴⁵ Bruce Abramson, “Introduction”, A Commentary on the United Nation Convention on the Rights of the Child Article 2: The Right of Non-discrimination, Martinus Nijhoff, Bostaon, 2008, s. 2.

⁴⁶ URL 8.

edinilmiş çocuklar arasında ayırım yapılmadan sosyal güvenlik faydalarının kendilerine sunulması.⁴⁷

Ayırım gözetmeme yükümlülüğü konusunda BM Çocuk Hakları Komitesi'nin üzerinde durduğu mesele, haklarının tanınmasını bekleyen ve özel olarak ilgilenilmesi beklenen çocuk gruplarının belirlenmesi ve bu gruplara yönelik faaliyetlerin hayata geçirilmesine yöneliktir.⁴⁸“Başka bir deyişle bu yükümlülük, uygulamaya ilişkin başka hususlarda olduğu gibi, inceleme, stratejik planlama, yasa çıkarma, izleme, bilinç ve duyarlılık geliştirme, eğitim ve bilgilendirme kampanyalarının yanısıra eşitsizlikleri azaltmaya yönelik önlemlerin izlenmesini de içeren bir dizi etkinliği kapsar.”⁴⁹

Sözleşmenin 30. Maddesinde de ayrımcılık konusuna değinerek soya, dine ya da dile dayalı azınlıkların ya da yerli halkların var olduğu devletlerde böyle bir azınlığa mensup olan ya da yerli halktan olan çocuk ait olduğu azınlık topluluğunun diğer üyeleri ile birlikte kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve uygulama, kendi dilini kullanma hakkından yoksun bırakılmayacağını belirtir.

Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ile ilgili sözleşmedeki 3. Madde,

- Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun yararı temel düşüncedir.
- Taraf devletler çocuğun ana-babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler. Bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar.
- Taraf devletler çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.

Çocuğun yüksek yararı, Sözleşmenin diğer maddelerinin değindiği konu ve anlamların belirlenmesinde ve Sözleşme gereği yapılacak olan tüm iş ve işlemlerin

⁴⁷Daniel L. Skoler, “Anti-Discrimination Guarantees Under the UN Convention on The Rights of The Child : Issues and Impact for U.S Ratification”, The U.N. Convention on the Rights of the Child : An Analysis of Treaty Provisions and Implications of U.S. Ratification, (Ed. Jonathan Todres, Mark E. Wojcik, Cris R. Revaz), Transnational Publishers, 2006, s. 104.

⁴⁸ URL 9.

⁴⁹Rachel Hodgkin ve Peter Newell, a.g.e, s. 22.

yasal zemine oturtulmasını başlatan bir prensiptir. Prensip, çocuklarla yetişkinlerin bir arada değerlendirildiği durumlarda çocukların yüksek yararına göre işlemlerin sonuçlandırılması gerektiğini ortaya koyar.⁵⁰Örneğin ebeveynleri boşanma sürecine giren bir çocuk velayetinin kime verileceği konusunda karar verici değildir. Dolayısıyla çocuğun zayıf olduğu düşünüldüğünde yüksek yarar standartları çocuğun faydasını göz önüne alır.⁵¹“Hükümetler çocuğun yüksek yararını, çocuğun haklarını ihlal eden uygulamaları meşrulaştırarak yanlış kullanmışlardır. Örneğin evlat edindirilen çocukların biyolojik ailelerini bilmelerinin engellenmesi gibi. Bu türden uygulamalar çocukların çıkarları için gerçek bir kaygıya işaret etmez. Bilakis hayatları üzerinde dayatma kurar.”⁵²Günümüzde çocuğun yüksek yararlarının standartları çocuklara yönelik iş ve işlemleri yürütecek olan kamu kurum ve kuruluşlarına (özellikle hakimlere) geniş takdir yetkisi sağlar. Bu esnekliğin her vakanın kendi yararlılığı içinde değerlendirilmesine izin verdiği için gerekli olduğu düşünülür.⁵³“Çünkü çocuğun esenliği ve yüksek yararı yaş, çocuğun olgunlaşma düzeyi, ebeveynlerin varlığı veya yokluğu, çocuğun bulunduğu ortam ve deneyimleri gibi pek çok bireysel durumlara bağlı olarak belirlenir.”⁵⁴ Marit Skivenes ve Karl Harald Sovig’e göre çocuklar evlerinden ve ailelerinden koparılıp koruyucu aileye, evlat edindirilmeye veya devletin herhangi bir kurumuna yerleştiriliyor. Bu kararlar çocukların çocukluk dönemindeki arızaların giderilmesi ve geleceğe ruhsal ve bedensel yönden iyi hazırlanmaları için gereklidir. Fakat devlete bağlı olarak karar verilen, ebeveynlerin hak ve sorumluluklarının sonlandırılmasına müdahale eden, insanlığın temel kurumu olan aileye, onun mahremiyeti, özerkliği ve özelini ilgilendiren meseleler hakkında iyi veya kötü kararların verilip verilmediği tartışmaya açıktır.⁵⁵

⁵⁰Målfrid Grude Flekkøy, Natalie Hevener Kaufman, “The UN Convention of the Rights of the Child”, *The Participation Rights of the Child: Rights and Responsibilities in Family and Society*, Jessica Kingsley, 1997, s. 44.

⁵¹Andrea Charlow, “Awarding Custody: The Best Interests of the Child and Other Fictions”, *Volume 5 Issue 2 Yale Law & Policy Review*, 1986.

⁵²Thomas Hammarberg, *The Principle of the Best Interests of the Child What It Means And What It Demands from Adults*, Commissioner for Human Rights Council of Europe, Warsaw, 30 May, 2008.

⁵³Marlee Kline, “Child Welfare Law, "Best Interests of the Child" Ideology, and First Nations”, *Volume 30, Number 2 (Summer 1992), Osgoode Hall Law Journal*, 2013, s. 248.

⁵⁴UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child, May 2008, UNHCR, The UN Refugee Agency, s. 14.

⁵⁵Marit Skivenes ve Karl Harald Sovig, “Judicial Discretion and the Child’s Best Interest”, *Implementing Article 3 of the United Nations Convention on the Rights of the Child Best Interest, Welfare and Well-Being*, (Ed. Elaine E. Sutherland, Lesley-Anne Barnes Macfarlane), Cambridge, 2016, s. 342-345.

Analistler çocuğun yüksek yararı prensibinin açık ve belli bir tanımı olmadığı görüşündedir.⁵⁶ Prensibin bulunduğu dönem itibariyle ülkenin sosyoekonomik seviyesine ve insanların gelişmişlik düzeyine göre değişiklik gösterdiği iddia edilmiştir. Örneğin gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla görülen, ev ekonomisine katılımı hayati önem taşıyan çocuk işçiler ve toplumsal cinsiyet rol kalıplarına göre eğitim hakkından mahrum bırakılarak ev idaresinin öğrenilmesini şart koşan ailelerde büyüyen kız çocukları tartışmalı konulardır.⁵⁷ “Çocuğun yüksek yararı, çocukların karar alma süreçlerine katılımı, şikayet mekanizmalarına ulaşımını, çocuğun fiziksel, ruhsal, sosyal gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanmasını, çocuğun onurunu zedelemeyecek uygulamaların geliştirilmesini (sosyal güvence, barınak, suç mağduru olduğunda acil ve uzun dönemli rehabilitasyon ve yeniden topluma entegrasyonunun sağlanmasını) kapsar.”⁵⁸ ”Devletin çocukların bakımından ya da korunmasından sorumlu olan kamusal veya özel bütün kurumlarında, hizmetleri ya da tesislerinde, Sözleşme’nin hükümlerine uygun olarak güvenlik, sağlık, çocukların şiddetin ve istismarın her biçiminden korunması, çalışan personelin sayıca yeterliliği ve nitelikçe uygunluğu, bağımsız inceleme ve denetim alanlarında formel standartlarını oluşturması gerekir.”⁵⁹

Sözleşmenin 5. Maddesi anne ve babanın yönlendiriciliği ve çocuğun yeteneklerinin gelişimi hakkında “(...) çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı gösterirler.” ibaresine değinmektedir. Komiteye göre “Çocuklar bakım, yönlendirme ve rehberliğin pasif alıcıları değildir. Onlar yaşamak, büyüüp gelişmek ve sağlıklı kalmak için anne ve babalarından şefkat ve anlayış bekleyen aktif sosyal öznelerdir. Çocuklar bu ilişkiler sayesinde öz kimliklerini oluştururlar; kültürel açıdan değerli beceriler, bilgiler ve davranışlar edinirler. Ebeveynler bu konumlarıyla çocukların haklarını yaşama geçirebilecekleri başlıca kanalı oluştururlar.”⁶⁰ Bu yüzdendir ki Periyodik Raporlar Kılavuzu’nda Çocuk Hakları Genel Komitesi taraf devletlerden “aile danışmanlık hizmetleri, anne-baba eğitimi programları; aile yaşamında çocuğun hakları konusunda anne, baba ve çocukları duyarlılaştırmaya yönelik kampanyalar;

⁵⁶ Philip Alston ve Bridget Gilmour-Walsh, “The Approach of the Committee on the Rights of the Child”, The Best Interest of the Child, Towards a Synthesis of Children’s Rights and Cultural Values, UNICEF, 1996, s. 41.

⁵⁷ Thomas Hammarberg, a.g.m., s. 4.

⁵⁸ URL 10.

⁵⁹ Rachel Hodgkin ve Peter Newell, a.g.e., s. 53.

⁶⁰ URL 8.

ilgili meslekî gruplara (örneğin sosyal hizmet görevlileri) yönelik eğitim etkinlikleri; çocuk gelişimi ve çocuğun gelişen yetenekleri konusundaki bilgilerin anne-babalara nasıl aktarıldığı gibi konularda bilgi talep etmektedir.”⁶¹

Sözleşmenin 6. Maddesi her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu ve taraf devletlerin çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı göstereceklerini beyan eder. BM Çocuk Hakları Komitesi “yaşam ve gelişme hakkının ancak bütüncül bir tarzda; sağlık*, yeterli beslenme, sosyal güvenlik, yeterli yaşam standardı, sağlıklı ve güvenli bir ortam, eğitim* ve oyun dahil olmak üzere Sözleşme’deki diğer hükümlerin uygulanmasıyla yaşama geçirilebileceğini hatırlatır. Bu arada anne ve babaların sorumluluklarına saygı gösterilmesi ve yardımların ve kaliteli hizmetlerin sağlanmasının zorunlu olduğunu bildirir.”⁶²

Anne ve babadan ayrılma ilkesi ile ilgili sözleşmedeki 9. Madde;

- “(...) Ancak ana-babası tarafından çocuğun kötü muameleye maruz bırakılması ya da ihmâl edilmesi durumlarında ya da anne ve babanın birbirinden ayrı yaşaması nedeniyle çocuğun ikametgâhının belirlenmesi amacıyla karara varılması gerektiğinde, bu tür bir ayrılık kararı verilebilir.”**
- “(...) ilgili bütün taraflara işleme katılma ve görüşlerini bildirme olanağı tanınır.
- “(...) anne ve babanın ikisiyle de düzenli bir biçimde kişisel ilişki kurma ve doğrudan görüşme hakkına saygı gösterirler.”

⁶¹Rachel Hodgkin ve Peter Newell, a.g.e , s. 96.

* Bkz. Madde 24, Taraf devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf devletler hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.

* Bkz. Madde 29, çocuğun eğitiminin, kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesi; çocuğun kendi aile ve kültürel kimliğine, kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi; çocuğun, barış ve hoşgörüyle özgür bir toplumda, yaşantıyı, sorumlulukla üstlenecek şekilde hazırlanması; doğal çevreye saygısının geliştirilmesi gibi amaçlara yönelik olması gerekmektedir.

⁶² URL 8.

** Bkz. Madde 10, çocuk veya ana-babası tarafından, ailenin birleşmesi amaçlarıyla yapılan bir Taraf devlet ülkesine girme ya da onu terk etme konusundaki her başvuru, Taraf devletlerce olumlu, insani ve ivedi bir tutumla ele alınacaktır. Ana-babası, ayrı devletlerde oturan bir çocuk olağanüstü durumlar hariç, hem ana hem de babası ile düzenli biçimde kişisel ilişkiler kurma ve doğrudan görüşme hakkına sahiptir. Bu nedenle ve 9 uncu Maddenin 1 inci fıkrasına göre Taraf devletlere düşen sorumluluğa uygun olarak, Taraf devletler çocuğun ve ana-babasının Taraf devletlerinin ülkeleri dahil herhangi bir ülkeyi terketme ve kendi ülkelerine dönme hakkına saygı gösterirler.

- “(...) söz konusu aile bireyinin ya da bireylerinin bulunduğu yer hakkında gereken bilgiyi verecektir.”

“Çocukları olumsuz biçimde etkileyebilecek durumlar arasında ihmal ve ana baba ilgisinden yoksunluk, ileri derecede maddi veya psikolojik stres veya zihinsel sağlık sorunlarıyla birlikte yetiştirilme, başkalarından yalıtık biçimde yetiştirilme, ana ile baba arasında çekişme, çocuğun istismarı, çocuğun ana babasıyla ilişkilerinin kesintili olması ve yerleştirilen kurumdaki bakımın yetersizliği yer almaktadır.”⁶³ Bu anlamda, Çocuk Hakları Genel Komitesi devletlerin anne babalık bilincinin bireylerin şuuruna yerleştirilmesi, çiftler arasındaki anlaşmazlıkların en aza indirilerek boşanma oranlarının aşağı seviyeye indirilmesi, risk altına girmiş çocukların korunması ve bakımı konusunda gerekli önlemleri alması konusunda uyarılarda bulunmuştur.⁶⁴

9. Madde çocuk hakkında yapılan tüm iş ve işlemlerde çocuğun görüşünün alınması bu sayede çocuğun kendi hayatına yön vermeye hakkının olduğu vurgulanır.12(2). Maddede de “çocuğu etkileyen herhangi bir adli ya da idarî kovuşturmada” çocuğun kendi görüşlerini doğrudan ya da bir temsilci aracılığıyla bildirmesi için ona özellikle imkân tanınması ve 12(1). Madde ile “kendilerini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme” hakkı^(*) tanınır. Çocuğun her türlü fiziksel, ruhsal, mental vb. yeterliliklerden yoksun olma durumlarında kendilerini ifade edebilmeleri ve anlaşmazlıkların içine düşmüş ve hukuki süreçler içinde çaresizlik yaşayan çocukların avukata olan ihtiyacı önemlidir. Çocuğun yüksek yararının ne olduğu vaka sahibi görevlinin mesleki görüşü ile çocuğun cevabı tezatlık içerebileceği için çocuğun görüşünün alınması önem taşımaktadır.⁶⁵

Sözleşmenin 16. Maddesi hiçbir çocuğun özel yaşantısına, aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamayacağını ve çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı olduğunu vurgular. Ebeveynleri veya aile üyeleri tarafından sözlü veya fiziksel şiddet gösterilerek zorla

⁶³URL 9.

⁶⁴ URL 8.

* Bkz. Madde 13(1) Çocuk düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak ülke sınırları ile bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir.

(*) Bkz. Madde 15 taraf devletler, çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma özgürlüklerine ilişkin haklarını kabul ederler.

⁶⁵Rachel Hodgkin ve Peter Newell, a.g.e, s. 143-144.

evlendirilmek istenen çocuklar bu konuya örnek olarak gösterilebilir. Zorla evliliğin suç olarak sayılması ve devlet tarafından bu tip ceza gerektiren suçlara yaptırım uygulanması çocukları koruyan yasal bir müdahaledir.⁶⁶

Sözleşmenin 18. Maddesi çocuğun yetiştirilmesinde ve gelişmesinin sağlanmasında anne ve babanın birlikte sorumluluk taşıdıkları ilkesinin tanınması için her türlü çabanın gösterilmesini vurgular. Komite'ye göre "Taraf devletler anne babaların çocukların erken dönemdeki eğitimlerinde oynadıkları rolü daha iyi kavramalarını sağlamalı, çocuk merkezli çocuk yetiştirme yollarını özendirmeli, çocuğa saygı gösterilmesini güvence altına almalı ve anlayış, öz-saygı ve özgüvenin gelişmesi için fırsatlar yaratmalıdır."⁶⁷Aynı zamanda maddede anne ve babanın sorumluluk sahibi olmaları konusunda onlara gereken yardımın yapılması ve çocukların bakımı ile görevli kuruluşların hizmetlerin gelişmesinin sağlanmasını, çalışan anne ve babanın, çocuk bakım hizmet ve tesislerinden, çocuklarının da bu hizmet ve tesislerden yararlanma hakkının sağlanmasını vurgular. "Burada öngörülen hizmetler de küçük çocuklu anneler için oluşturulan merkezler, oyun grupları, oyuncak bulunan yerler, gençlik kulüpleri gibi toplum girişimine dayanan hizmetlerdir. Çocuk rehberliği, okulda tıp personeli ve danışma merkezleri bulundurulması gibi hizmetler de çocuk bakımına önemli katkılar sağlayabilir."⁶⁸

Çocukların suistimal ve ihmalden korunma hakkı ile ilgili Sözleşme'deki 19.Madde;

- Taraf devletler çocuğun anne ve babasının (...) yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.
- Bu tür koruyucu önlemler; burada tanımlanmış olan çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el

⁶⁶Great Britain: Parliament: Joint Committee on Human Rights, "Legislative Scrutiny: Anti-social Behaviour, Crime and Policing Bill", House of Lords House of Commons Joint Committee on Human Rights, Fourth Report of Session 2013-14, s. 74.

⁶⁷URL 8.

⁶⁸Rachel Hodgkin ve Peter Newell, a.g.e, s. 258.

koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun bakımını üstlenen kişilere gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir.

BM Çocuğa Karşı Şiddet Araştırması'nda (UNVAC) çocuğa karşı şiddet “çocuk istismarı ve çocuklara kötü muamele, sorumluluk, güven veya güç ilişkileri bağlamında, çocuğun sağlığı, yaşamı, gelişmesi veya onuru açısından fiili veya potansiyel zararlar sonuçlanan her tür fiziksel veya duygusal kötü muameleyi, cinsel istismarı, ihmali veya ihmalkar davranışı, ticari veya başka amaçlı sömürüyü kapsar” şeklinde tanımlanmıştır.⁶⁹Uluslararası platformda UNICEF gibi kuruluşların yanı sıra şiddetin farklı formları üzerine çalışan ve çözüm önerileri sunan aktif gruplar söz konusudur; İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) ve Uluslararası Çocuk Savunma Örgütü (Defence for Children International) gibi.⁷⁰ “Uluslararası Çocuk Savunma Örgütü'ne göre şiddet sadece çocuğun ev ortamında değil okullarında, kurumlarında, işyerlerinde ve topluluklarında gerçekleşir. Şiddete meyledenler genellikle çocuklara en yakın olup (ebeveynler, veliler, öğretmenler, işverenler, polis ve güvenlik güçleri) onları koruma vazifeleri olan bireylerdir.”⁷¹

Maddenin 2. Paragrafı çocukların maruz kaldığı şiddet, ihmal ve istismar durumlarının yaşanmaması veya tekrarlanmaması adına ailelere yönelik alınabilecek çeşitli eğitici ve sosyal önlemlerin önemini vurgular.⁷²Örneğin ABD'de çocuklara yönelik kötü muamelelerin azaltılması için ev ziyaretleri yapılarak yürütölen Hemşire-Aile Ortaklığı Programı'nda (Nurse-Family Partnership Programme) sosyal olarak dezavantajlı konumda bulunan ailelerde daha önce doğum tecrübesi yaşamamış annelere doğum öncesi ve bebeklik dönemine ait danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunulur.⁷³

9. Maddede belirtilen sebeplerle çocuğu korumaya yönelik verilen danışmanlık tedbiri, sağlık ve eğitim tedbirleri, kurum bakımı vb. programlar çocukların kötölöklere maruz kalmasını engellemeye, bu tür durumları tespit edip

⁶⁹URL 11.

⁷⁰ Jason Hart, “Children and Forced Migration”, The Oxford Handbook of Refugeeand Forced Migration Studies, (Ed. Elena Fiddian-Qasmiyeh, GilLoescher, KatyLong, NandoSigona), Oxford, 2014, s. 388.

⁷¹ URL 12.

⁷²Rachel Hodgkin ve Peter Newell, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama Elkitabı, UNICEF, 2002, s. 263.

⁷³ David L. Olds, John Eckenrode, Charles Henderson, Harriet Kitzman, Robert Cole, Dennis Luckey, John Holmberg and Pilar Baca, “Preventing Child Abuse and Neglect with Home Visiting By Nurses”, Preventing Child Maltreatment: Community Approaches, (Ed. Kenneth A. Dodge, Doriane Lambelet Coleman), The Guilford Press, 2009, s. 29.

raporlaştırmaya, çocuğu iyileştirmeye ve takip etmeye yönelik adımların tümünü kapsar.⁷⁴ÇHS'nin 4. Maddesi Sözleşmede tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemlerin alınması ve ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin olarak devletlerin ellerindeki kaynaklarını olabildiğince geniş tutarak, gerekirse uluslararası işbirliği çerçevesinde bu tür önlemlerin alınması şartını koşmuştur. Bunun sonucu olarak, “dünya üzerinde çocuk odaklı ve çocuklara duyarlı çeşitli organlar, yapılar ve etkinlikler hükümet düzeyindeki çocuk hakları birimleri, çocuk bakanlıkları, çocuklarla ilgili bakanlıklar arası komiteler, parlamento komiteleri, çocuk etki analizleri, çocuk bütçeleri ve “çocukların haklarının durumu” raporları, çocuk haklarıyla ilgili HDK* koalisyonları, çocuk ombudsmanlıkları ve çocuk hakları komiserlikleri yer alır.”⁷⁵

Kurumlar arası işbirliğine dayanan usuller çerçevesinde çocuk istismarı olaylarının yetkililere bildirilmesiyle belirli kurum ve kuruluşlara görevler yüklenir. Örneğin, sağlık tedbiri verilen bir çocuk hakkında yapılacak olan iş ve işlemler Aile Sosyal Politikalar Müdürlüğü ve Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi işbirliği ile yürütülür.⁷⁶Fakat “devlet görevlileri de yasal düzenlemelerin ve diğer hükümlerin benimsenmesinde veya gözden geçirilmesindeki gecikmelerle, yasalarla diğer yönetmeliklerin yeterince uygulanmaması; çocuklara yönelik şiddeti belirleme, önleme ve bu olguya tepki gösterme açısından yeterli maddi, teknik ve insani kaynakları tahsis etmeme ihmalleri yüzünden dolaylı veya doğrudan zarara yol açabilirler.”⁷⁷Ayrıca çocuk hakkında işlemlerin yürütülmesi esnasında profesyonel meslek elemanlarının çocuğun yüksek yararı prensibini göz ardı edip çocuğun kendi görüşünü belirtmesine imkan tanımayarak ve çocuğun sosyal, fiziksel ve ruhsal gelişiminin önündeki engelleri hiçe sayarak çocuğun şiddetten korunma hakkını ihmal ve istismara uğratabilirler.⁷⁸

Aile ortamından yoksun çocukların korunma hakkı ile ilgili sözleşmedeki 20.Madde;

⁷⁴ URL 11.

* HDK: 70'ten fazla hükümet dışı kuruluşun gruba üye olduğu Çocuk Haklarına dair Sözleşme HDK Grubu, Sözleşme taslağının hazırlanmaya başladığı 1983 yılından beri taslağın hazırlanması aşamasında önemli rol oynamıştır. <http://www.icc.org.tr/uploads/documents/icc-violence-1.pdf>.

⁷⁵ URL 13.

⁷⁶Rachel Hodgkin ve Peter Newell, a.g.e., s. 279.

⁷⁷ URL 14.

⁷⁸ URL 14.

- Geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, Devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır.
- Taraf devletler bu durumdaki bir çocuk için kendi ulusal yasalarına göre, uygun olan bakımı sağlayacaklardır.
- Bu tür bakım, başkaca benzerleri yanında, bakıcı aile yanına verme, İslam Hukukunda kefalet (kafalah), evlat edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakımı amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirmeyi de içerir. Çözümler düşünülürken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygı gösterilecektir.

“Çocuklar ebeveynleriyle veya bakıcılarıyla kurdukları sağlıklı ve istikrarsız ilişkilerden, aşırı yoksulluk ve mahrumiyetten, çatışma ve şiddet içinde olmaktan, mülteci olarak yerinden edilmiş olmaktan ve daha pek çok sebepten korunmasız duruma düşerler. Çocuklar bu sebeplerin sağlık, fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki veya sosyal gelişimlerine zarar verici etkilerine karşı koyamazlar ve buldukları ortamda risk altındadırlar.”⁷⁹Sosyal hizmet uzmanlarının da aile yanından koparılmasının çocuğun yüksek yararına işleyeceği yönünde karar alması sonucu risk altında yaşayan çocuklar “özel koruma ve yardımdan” yararlanma hakkına sahiptirler. Bu süreç çocuk refahına çalışan devlet kurumları, görevliler, koruyucu aileler ve evlat edinilen kişileri ilgilendirir.⁸⁰

Araştırmalara göre kurum bakım modelinin, çocuğun psikososyal, duygusal ve bedensel gelişiminin sağlığını arttırmayabilir ve sosyal adaptasyon sürecinde uyumsuzlukların yaşanmasına sebep olabilirken toplum temelli ve aile merkezli bakım modellerinden olumlu sonuçlar alınabilir. Böylelikle devletler güvenliği olan ve sürekli bakım sağlayan alternatif bakım formlarına (koruyucu aile, evlat edinme vb.) yatırım yaparlar ve desteklerler.⁸¹

Sözleşmenin 21. Maddesinde çocuğun evlat edindirilme sürecinde karar veren yetkili makamın, çocuğun, yasal vasileri, sosyal çevresinin durumu ve ilgililerin konu hakkındaki onaylarını göz önüne alarak karar vermesi vurgulanır. Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey

⁷⁹ URL 15.

⁸⁰Rachel Hodgkin ve Peter Newell, a.g.e., s. 285.

⁸¹ URL 15.

Sözleşmesi'nde (1993)⁸²4(d)(1,2). Maddesi çocuğun evlât edinmenin sonuçları ve gerekli ise buna rızası hakkında yeterince bilgilendirilmiş ve kendisiyle istişarede bulunmuş olması; bu süreçte çocuğun arzu ve görüşlerinin nazara alınmış olmasının öneminden bahsetmiştir.⁸³İlgili madde ülkelerarası evlat edinmede çocuğun eşdeğer olan güvence ve ölçülerden yararlanmasının sağlanması ve durumun yasadışı para kazanma konusu olmaması, çocuğun başka bir ülkede yerleştirilmesinin yasal güvenceye alınmasını da konu alır. Rebacca Felix'e göre:

“Bazen uluslararası evlat edinme süreci çocuk ticaretine dönüşmeye başlar. Bu etik olmayan süreçler uluslararası evlat edinmeye olan büyük talepler ve evlat edinme sürecinde dönen büyük paralar sebebiyledir. [...] Bazı taraflar uluslararası evlat edinmenin çocuğu kendi bulunduğu kültürden alıp başka bir yere koyarak kültürel kimliğe zarar vereceğini düşünür. Bazıları da çocukların gelişen ülkelerin kaynağı, ülkenin gelecekteki lideri, girişimcisi ve kaşifi olduğunun altını çizer.”⁸⁴

Sözleşmenin 5. Maddesi de yetkili makamların evlât edinecek olan ebeveynin, evlât edinme vasıflarına sahip ve uygun olduğunun tespit edilmesi, evlât edinecek ebeveyn ile istişarede bulunulmasının sağlanmış olması, çocuğun bu devlete girmesine ve orada sürekli ikâmetine izin verilecek olmasının tespit edilmesinden bahseder.⁸⁵ Burada evlat edinecek ailelerin evlat edinme hizmeti istismar edebileceğinin altını çizmek gerekir. Örneğin Rusya'da uluslararası evlat edinme süreci içinde birçok çocuğun aslında organ nakli için istendiği ortaya çıkmıştır. Bu yüzden mental hastalığı ve fiziksel engeli olan çocukların evlat edindirilmesi kuşku ile karşılanıyor. Çünkü Ruslar için engelli çocuğun evlat edinilmesi zor rastlanacak bir durum.⁸⁶

Sözleşmenin 22. Maddesi tek başına, ana babası veya herhangi bir başka kimse ile birlikte mülteci statüsü kazanmaya çalışan ya da uluslararası veya iç hukuk kural ve usulleri uyarınca mülteci sayılan bir çocuğun, koruma ve insani yardımdan yararlanması, çocuğun ailesi ile yeniden bir araya gelebilmesi için Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve onunla işbirliği yapan hükümetlerarası ve hükümet dışı yetkili başka kuruluşlarla işbirliğinde bulunulmasını belirtmektedir. Çünkü herhangi bir statüye sahip olmayan göçmen çocuklar yasal, duygusal ve günlük yaşam pratiğindeki ihtiyaçlarından yoksunlukları sebebiyle güçsüz duruma düşerler. Büyük

⁸²Rachel Hodgkin ve Peter Newell, Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi, UNICEF, s. 762.

⁸³ Lahey Sözleşmesi, a.g.m, s. 762.

⁸⁴ Rebecca Felix, “Inneed of a Home”, International Adoption, Essential Library, 2015, s. 13-14.

⁸⁵ Lahey Sözleşmesi, a.g.m., s. 762.

⁸⁶ Lilia Kahabibullina, “International Adoption in Russia “Market”, “Children for Organs”, and “Precious” or “Bed” Genes”, International Adoption: Global Inequalities and the Circulation of Children, (Ed. Diana Marre, Laura Briggs), New York University Press, 2009, s. 182

çöküş ve parçalanmalara şahit olarak korku ve kayıp yaşayan bu sığınmacı çocuklar refaha yönelik haklarından (okul, bakım ve sağlık vb.) mahrumdurlar.⁸⁷Fakat Birleşmiş Milletler'in faaliyetleri ve uluslararası çalışan hükümet dışı organizasyonlar yerlerinden olan sığınmacı çocukların ihtiyaçlarının saptanması ve giderilmesiyle bağışçı hükümetlerin kendi çıkarlarına göre ortaya koydukları gündemlerine karşı koymak arasında yüksek bir gerilime itilmektedirler.⁸⁸ Ülkeler çeşitli sebeplerden bu yükümlülüğü üstlenmekte zorluk yaşarlar.

22. Maddeyle bağlantılı olan Sözleşmenin 7.Maddesinde çocuğun doğumdan hemen sonra nüfus kütüğüne kaydedilmesi, isim ve vatandaşlık kazanması, mümkün olduğu ölçüde anne ve babasını bilme ve onlar tarafından bakılma hakkına sahip olması, ayrıca çocuğun tabiiyetsiz^(*) kalması durumunda kendi ulusal hukuklarına ve ilgili uluslararası belgeler çerçevesinde üstlendikleri yükümlülüklerine uygun olarak bu hakların işlerlik kazanmasını belirtir. Dolayısıyla çocuğun devletsiz kaldığı mültecilik durumunda vatandaşlık hakkı elde etmesinin önemi anlaşılmaktadır.

Sözleşmenin 23. Maddesi zihinsel ya da bedensel engelli çocukların eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını, onların özel bakımdan yararlanma haklarının olduğu ve bu çerçevede çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanlara, çocuğun durumu ve anne babanın veya çocuğa bakanların içinde buldukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılmasını öngörür. Bu yardım ücretsiz olacağı gibi engelli çocuğun eğitimi, meslek eğitimi, tıbbi bakım hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri, bir işte çalışabilecek duruma getirme hazırlık programları ve dinlenme/eğlenme olanaklarından etkin olarak yararlanmasını sağlamak üzere düzenlenir ve çocuğun en eksiksiz biçimde toplumla bütünleşmesi yanında, kültürel ve ruhsal yönü dahil bireysel gelişmesini gerçekleştirme amacını güder.

Özürlü Kişilerin Önündeki Fırsatların Eşitlenmesine İlişkin Standart Kurallarda (1993)⁸⁹ eşit katılım için hedef alanları: erişilebilirlik (fiziksel ortam, bilgilendirme ve iletişime erişim^{*}), eğitim^{**} (bütünleşmiş ortamda eğitim, her yaş

⁸⁷ Jeremy Woodcock, "Practical Approaches to Work With Refugee Children", Meeting the Needs of Ethnic Minority Children: Including Refugee, Black, and Mixed Parentage Children, (Ed. Kedar Nath Dwivedi), Second Edition, Jessica Kingsley Publishers, 2003, s. 264-265

⁸⁸ Jason Hart, a.g.e, s. 391.

^(*) Bkz. Madde 8'de taraf devletler, yasanın tanıdığı şekliyle çocuğun kimliğini; tabiiyeti, ismi ve aile bağları dahil, koruma hakkına saygı göstermeyi ve bu konuda yasa dışı müdahalelerde bulunmamayı taahhüt ederler.

⁸⁹ Özürlü Kişilerin Önündeki Fırsatların Eşitlenmesine İlişkin Standart Kurallar, s. 772-775.

^{*}Bkz. Madde 17'de taraf devletler kitle iletişim araçlarını çocuk bakımından toplumsal ve kültürel yararı olan ve 29 uncu maddenin ruhuna uygun bilgi ve belgeyi yaymak için teşvik ederler; çeşitli kültürel, ulusal ve uluslararası kaynaklardan gelen bu türde bilgi ve belgelerin üretimi, değişimi ve

grubuna eğitim fırsatı), istihdam (işverene ve işçiye sağlanan olanaklar), gelir güvencesi ve sosyal güvenlik^{***}, aile yaşamı ve kişisel bütünlük (evlilik ve çocuk sahibi olma), kültür (dans, müzik, edebiyat, sanata katılım vb.), eğlence ve spor ve din(dini yazılara ve kurumlara erişim) olarak gruplandırılmıştır. Örneğin Amerika eğitim sisteminin son zamanlarda üzerinde durduğu konu engelli çocukların eğitime kaynaştırılmasıdır. Tüm çocukların aynı ortam ve koşulda engeline bakmaksızın nasıl bir arada eğitileceği araştırma konusudur. Felsefeye göre bu durum sosyal barış ve kardeşlik ortamını geliştirici ve farklılık barındıran tüm çocukları kucaklayıcı bir eğitim sistemini destekler.⁹⁰Standartların 9. Kuralının 1. Maddesinde engelli kişilerin aileleriyle birlikte yaşayabilmeleri konusunda devletlerin, aile danışmanlık hizmetleri kapsamında, engellilikle ve engelliliğin aile yaşamına etkileriyle ilgili modüllere yer vermesi, engelli kişilerin bulunduğu ailelere bakıcı hizmetlerinin sağlanması, engelli bir çocuğu ya da yetişkini evlat edinmek ya da bakmak isteyenlerin karşılaştıkları gereksiz bütün engelleri ortadan kaldırması gerektiği üzerinde durur.

Sözleşmenin 25. Maddesi yetkili makamlarca korunma ve bakım altına alma, bedensel ya da ruhsal tedavi amaçlarıyla hakkında bir yerleştirme tedbiri uygulanan çocuğun gördüğü tedaviyi ve yerleştirilmesine bağlı diğer tüm şartları belli aralıklarla gözden geçirme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Belli aralıklarla çocuğa uygulanan standartların gözden geçirilmesiyle ilgili yönetmelikler, çocuk üzerine çalışan uzman personeli belli yasal ölçüler, hedefler ve detaylandırılmış uygulamalardan sorumlu tutabilir, bu çocukların kendi fikirlerini ortaya koyabilme, sosyal mekanizmalarla ilişkili olma ve gerektiğinde şikayet yoluna başvurma haklarını korur.⁹¹Örneğin korunmaya muhtaç çocuk statüsünde değerlendirilip

yayımı amacıyla uluslararası işbirliğini teşvik ederler; çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik ederler; kitle iletişim araçlarını azınlık grubu veya bir yerli ahaliye mensup çocukların dil gereksinimlerine özel önem göstermeleri konusunda teşvik ederler; 13 ve 18 inci maddelerde yer alan kurallar göz önünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesini teşvik ederler.

^{**}Bkz. Madde 28(1)'de devletler ilköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; orta öğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar; Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek öğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler; Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler; Okullarda düzenli biçimde devamin sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.

^{***}Bkz. Madde 26'da taraf devletler her çocuğun sosyal sigorta dahil sosyal güvenlikten yararlanma hakkını tanıy ve bu hakkın tam olarak gerçekleşmesini sağlamak için ulusal hukuklarına uygun, gerekli önlemleri alırlar.

⁹⁰Diane Schwartz, "Inclusion", Including Children with Special Needs: A Handbook for Educators and Parents, (Ed. Diane Schwartz), Greenwood Press, 2005, s. 23.

⁹¹Rachel Hodgkin ve Peter Newell, a.g.e , s. 379.

koruyucu aile hizmetinden faydalandırılan bir çocuğun periyodik olarak hem verildiği ailenin hem de çocuğun sosyal adaptasyon sürecinin takip edilmesi hem çocuğun ihmal ve istismara uğramasını engellemek hem de çocuğun kendi yaşantısından memnuniyetini dile getirmesine ve yeni ailesi hakkındaki duygu ve düşüncelerini ifade etmesine imkan vermek adına hayati önem taşır.

Sözleşmenin 27.Maddesi çocuğun yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu, bu sorumluluğu öncelikle çocuğun anne ve babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere düştüğünü, devletler, çocuğun bu hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli önlemleri almaları ve beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygulamaları, çocuğun başka bir ülkede bulunması durumunda ise aynı şartların yerine getirilmesini öne sürer. “Hizmetler, ana babaların çocuğun yüksek yararını gözetme yeterlilikleri üzerinde dolaylı yoldan etkili olabilecek (vergiler, sosyal yardımlar, yeterli konut, çalışma saatleri vb.) müdahalelerle daha doğrudan etkili hizmetleri (anne ve çocuğuna yönelik doğum bakım hizmetleri, ev ziyaretleri vb.) bir arada kapsamalıdır.”⁹² Çocuğun bakımı konusunda maddi olarak ebeveynlerin -sürelili veya tek seferlik yardımlarla desteklenmesi çocukların hayat standartlarının yükseltir ve sosyal boyutta özellikle erkeklerin aile ekonomisi ve planlaması konusunda babaya düşen sorumlulukları daha özenli bir şekilde yerine getirmeleri ve çocuk yetiştirme görevinde daha etkili olmaları yönünde fayda sağlar.⁹³

Mağdur durumdaki çocukların rehabilitasyonu ile ilgili sözleşmenin 39. Maddesine göre taraf devletler, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda alırlar.

39.Maddede taraf devletlerce alınacak olan önlemler Sözleşmenin diğer maddelerinde belirtilen çocuk mağduriyetlerinin önüne geçilmesi için önem arz etmektedir. Örneğin çocuk işçiliğinin vurgulandığı 32. Maddede taraf devletler çocuğun ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişmesi için

⁹² URL 8.

⁹³Rachel Hodgkin ve Peter Newell, a.g.e , s. 405-406.

zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını kabul ederler. Genellikle dünya üzerinde az gelişmişlik gösteren ekonomileri bireylerin sosyal refahlarına yeteri kadar hizmet edemeyen ülkelerde yoksulluk ve çocuk işçiliğinin yaygınlığı sıkça rastlanan bir durumdur.⁹⁴ ”Fakat aynı zamanda eğitim, katı sosyal ve kültürel roller, ekonomik hırs, aile nüfusu, coğrafya ve global ekonomi de çocuk işçiliğini belirleyen faktörler arasında yer alır.”⁹⁵İki uluslararası antlaşma: ILO Sözleşmesi 138 ve ILO Sözleşmesi 182, çocuklar için uygun çalışma koşullarının belirlenmesinin ana hatlarını oluşturmuştur. “ILO’ya göre çocuğun günlük yaptığı ev/tarla işleri veya okuluyla ilgili birtakım işler çocuk işçiliğine girmez, ancak çocuğun yaşına uygun olmayan ve işin doğası gereği çocuğun gücünü aşan ve çalışma saatleri konusunda çocuğu yorabilecek işlerde çocuk işçiliğinden söz edilebilir.”⁹⁶

39. Madde çocukların çalışması konusunda devletlerin alacağı önlemleri de işe kabul için bir ya da birden çok asgari yaş sınırı tespit edilmesi, çalışmanın saat olarak süresi ve koşullarına ilişkin uygun düzenlemelerin yapılması ve bu maddenin etkili biçimde uygulanmasını sağlamak için ceza veya başka uygun yaptırımlar öngörülmesini vurgular. İstihdamda Asgarî Yaşla İlgili 138 Sayılı ILO Sözleşmesi’nin 7. Maddesi’ne göre, 13-15 yaş arasındaki kişilerin sağlık ve gelişimlerine zarar vermeyecek ve okula devamlarına, yetkili makamca onaylanmış meslekî oryantasyon ve eğitim programlarına katılmalarını veya eğitimle ilgili olarak verilen bilgilerden yararlanmalarını engellemeyecek hafif işlerde istihdam veya çalışmalarına izin verilebilir.⁹⁷

182 No’lu ILO Sözleşmesinin 3. Maddesine göre de en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği çocukların alım-satımı ve ticareti, askeri çatışmalarda zorla kullanımı, mecburî çalıştırılmaları gibi kölelik benzeri uygulamaları; çocuğun fahişelikte, pornografik yayınların üretiminde kullanılmasını, uyuşturucu maddelerin üretimi ve

⁹⁴Sandy Hobbs, Jim Mc Kechnie, Michael Lavalette, “Causes of Child Labor”, Child Labor: A World History Companion, ABC-CLIO, 1999, s. 31.

⁹⁵Cathryne L. Schmitz, Elizabeth Kim Jin Traver, Desi Larson ve Pamela Pieris, “Introduction”, Child Labor: A Global View, (Ed. Cathryne L. Schmitz, Elizabeth Kim Jin Traver, Desi Larson, Elizabeth K. Collardey), Greenwood Press, 2004, s. 1.

⁹⁶Wendy Herumin, Child Labor Today: A Human Rights Issue Issues in Focus Today), Enslow Publishers, October 1, 2007, s. 10.

⁹⁷ URL 16.

ticareti gibi yasal olmayan faaliyetlerde kullanılmasını çocukların sağlık, güvenlik veya ahlaki gelişimleri açısından zararlı olan işi kapsar.⁹⁸

33. Maddede belirtilen çocukların uyuşturucu ve psikoaktif maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasını önlemek amacıyla, yasal, sosyal ve eğitsel nitelikteki de dahil olmak üzere, her türlü uygun önlemin alınması da sözleşmede belirtilen bir diğer mağduriyet sebebidir. “Bazı ülkelerde, düşük sosyoekonomik düzeyde bulunan bireylerin dezavantajlı yaşam standartları, madde kullanımına sebebiyet veren fiziksel ve mental sağlık, eğitim, iş ve travma sonrası hizmetlere erişim şiddet ortamına, ihmal ve istismara sebep olabilir.”⁹⁹ Bu gibi durumlarda örneğin;

Amerika’da Ulusal Madde Bağımlılığı Enstitüsü’nde J. David Hawkins ve Richard F. Catalano tarafından geliştirilen İlaçsız Yıllara Hazırlanma Programı’nın (Preparing for the Drug-Free Years) amacı, 8-14 yaş aralığında ergenliğe yeni adım atacak çocukların ebeveynlerini aile ortamında madde kullanımı (alkol, uyuşturucu, vs.) riskini azaltıp maddeden koruyucu faktörleri artırarak güçlendirmektir. 5 oturumdan oluşan programın, ilk oturumu Sosyal Gelişim Modeli üzerine odaklanarak ergenin sağlıksal ve davranışsal problemlerine karşı aile bağları, normları ve standartlarının nasıl bir koruyucu faktör olabileceğinden, çocuğun aile içine katılarak aile içi bağların nasıl güçlendirilebileceğinden bahseder. İkinci oturum, aile içi idarenin kurulmadığı, aile bireylerinin madde kullanımına yatkın olduğu durumlarda, aile içi standart kuralların nasıl geliştirilebileceği ve stratejilerin nasıl kontrol edilebileceğine odaklanır. Üçüncü oturum, madde kullanan ve ergenliğinde anti sosyal davranışları bulunan riskli arkadaş faktörü üzerine yoğunlaşır. Bu oturumda ebeveyn ve çocuk birlikte katılarak akran etkisinin bertaraf edilmesine yönelik yetenekleri keşfederler. Dördüncü oturum, aile içi şiddetin, yabancılaştırmanın ve isyanın kontrol edilmesine yöneliktir. Ebeveynler aile bağlarına zarar vermeden öfke kontrolünü sağlamayı öğrenirler. Beşinci oturumda ise, aile bağlarını kuvvetlendirmeye yönelik ebeveynler pozitif duygularını ifade etmeleri ve çocuklarını sevmeleri konusunda eğitilirler.¹⁰⁰

Sözleşmenin 34. Maddesine göre taraf devletler çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanması; çocukların, fuhuş, ya da diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurulması; çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini; önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemi

⁹⁸ URL 17.

⁹⁹ Suzanne Oliver, “The Victimization of Indigenous Children”, *Vulnerable Children and the Law: International Evidence for Improving Child Welfare, Child Protection and Child Rights*, (Ed. Rosemary Sheehan, Nicky Stanley, Helen Rhoades), Jessica Kingsley, 2012, s. 141.

¹⁰⁰ Richard F. Catalano, Rick Kosterman, Kevin Haggerty, J. David Hawkins, and Richard L. Spoth, “A Universal Intervention for the Prevention of Substance Abuse: Preparing for the Drug-Free Years”, *Drug Abuse Prevention Through Family Interventions*, (Ed. Rebecca Sager Ashery, Elizabeth B. Robertson, Karol Linda Kumpfer), U.S Department of Health and Human Services 177, 1998, s. 137.

alırlar. “Çocuk hakları komitesi belirli çocuk gruplarının (örneğin; kız çocukları, engelli çocuklar, silahlı çatışma ortamındaki çocuklar, mülteciler) cinsel sömürüye özellikle açık konumda olduklarını belirlemiştir.”¹⁰¹ Aynı zamanda Sözleşmenin 35. Maddesi her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemin alınmasını vurgulamıştır.

BM'nin Uluslar Ötesi Örgütlü Suç Sözleşmesini tamamlayan Başta Kadınlar ve Çocuklar Olmak Üzere insan Kaçakçılığının Önlenmesi, Durdurulması ve Cezalandırılması Hakkındaki Protokol'ün (2000) 3. Maddesinde, insan ticareti, kuvvet kullanarak zorlama, kaçırma^(*), hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir.¹⁰²

Çocuk Satışı, Fuhuşu ve Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokolü (2000) ekonomik ve cinsel sömürünün tüm form çeşitlerinin engellenmesiyle ilgilidir. Burada özel ilgiye giren konular; seks turizmi, kız çocuklarının güçsüzlüğü ve internette veya diğer sosyal medyada çocuk pornografisinin bulunma durumu.¹⁰³ Protokolde çocuğun satışı hangi yolla olursa olsun, çocuğun cinsel istismarı, organlarının kâr sağlama amacıyla nakli, zorla çalıştırılması amaçlarıyla teklifi, teslimi ya da kabulü, bir çocuğun evlat edinilmesi için uygunsuz bir şekilde rıza istihsal edilmesini teminen aracılık yapılması, çocuğun çocuk fahişeliği amacıyla teklifi, elde edilmesi, tedariki veya temini; çocuk pornografisinin üretimi, dağıtımı, yayılması, ithali, ihracı, sunumu, satışı veya zilyetliği yasal olarak suç sayılmıştır.¹⁰⁴ Protokolün 9. Maddenin 3. Fıkrası, taraf devletlerin bu tür suçların mağdurlarına sosyal açıdan topluma geri kazandırılmaları ve fiziksel ve psikolojik yönden

¹⁰¹Rachel Hodgkin ve Peter Newell, a.g.e , s. 517.

^(*) Bkz. Madde 11'de taraf devletler çocukların yasa dışı yollarla ülke dışına çıkarılıp geri döndürülmemesi halleriyle mücadele için önlemler alırlar.

¹⁰² Rachel Hodgkin ve Peter Newell, Başta Kadınlar ve Çocuklar Olmak Üzere İnsan Kaçakçılığının Önlenmesi, Durdurulması ve Cezalandırılması Hakkındaki Protokol, UNICEF, s. 788.

¹⁰³ Trevor Buck, “The UN Convention of the Rights of the Child”, International Child Law, Routledge, 2014, s. 108.

¹⁰⁴ URL 18.

tamamen iyileşmeleri dahil olmak üzere uygun olan tüm yardımları temin etmek amacıyla mümkün olan her türlü önlemi alacaklarını vurgulamaktadır.¹⁰⁵

Sözleşmenin 36. Maddesi sosyal sömürü olarak yarışma sporlarında, oyunlarda, sahne sanatlarında özel yetenekleri olan çocukların yeteneklerinin, aileleri, medya, iş çevreleri ve devlet yetkilileri tarafından kullanılabilmesi, çocukların araştırma ve deney etkinliklerinde ya da medya tarafından da, örneğin çocuk mağdurların ya da suçluların teşhir edilmesi ya da çocuklar açısından zararlı kimi işleri yapmaları istenerek sömürülebileceğini vurgular.¹⁰⁶

Sözleşmenin 37. maddesi, hiçbir çocuğun, işkence veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacağını, on sekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi ömür boyu hapis cezası da verilmeyeceğini, yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacağını, çocuğun tutuklanması en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacağını belirtir. Bu sebeptir ki çocuğa yönelik yapılandırılan adli sistemlerde suça sürüklenen çocuğa bakış açısının değiştiği görülür. Örneğin “ABD’de Çocuk Adalet ve Suç Önleme Eylemi (1974) ve Çocuk Adaleti Yasa Değişiklikleri (1977,1980 ve 1984) ile federal hükümet güvenli kurumlarda çocukların hapsedilmesiyle ilgili bağlayıcılığı olan tekdüze standartların yaratılmasını amaçlamıştır. Bu hareket kurumlarda tutulan çocuk suçlularının sayıca azalmasına sebep olmuş 1975 yılında 100,000 gözaltı sayısı varken 1992’de bu sayı 24,300’e düşmüştür.”¹⁰⁷Çocuğun suçlu bulunduğu durumlarda ise Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Pekin (Beijing) Kuralları Madde 5’de¹⁰⁸çocuk adalet sisteminin bir hedefinin çocuğun durumunun iyileştirilmesi, diğerinin oran ilkesi olduğunun altı çizilir. Oran İlkesi, suçun ağırlığı ile ilişkili olarak cezai hükümlerin ayarlanması ve sosyal durum, aile durumu, suçla ortaya çıkan zarar ya da kişisel koşullar üzerine etki yapan diğer noktalar gibi kişisel koşullar göz önünde bulundurularak kararın dengelenmesidir.

¹⁰⁵ URL 18.

¹⁰⁶Rachel Hodgkin ve Peter Newell, a.g.e., s. 541.

¹⁰⁷ Michelle Inderbitzin, “Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act 1974”, Encyclopedia of Prisons&Correctional Facilities, (Ed. Mary Bosworth), Sage, 2005, s. 513.

¹⁰⁸ URL 19.

Aynı zamanda 37. Maddede özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde davranılacağı, yetişkinlerden ayrı tutulacağı, ailesi ile yazışma ve görüşme yolunun gözetileceği ve özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme önünde iddia etme ve böylesi bir işlemle ilgili olarak ivedi karar verilmesini isteme hakkına da sahip olacağı vurgulanır. Fakat örneğin araştırmalar diğer devletlerden daha fazla Florida'da çocukların, yetişkinlerin yargılandıkları mahkemelere çıkarıldıklarına vurgu yapar. “Sadece son beş yılda Florida'da 12.000'den fazla çocuk suçu zanlısı yetişkin mahkeme sistemine transfer edildi. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün resmi Florida eyaleti verilerine dayanarak geliştirdiği yeni istatistikler, bu dönemde yetişkinlerin mahkemeye devredilen Florida çocuklarının yüzde 60'ından fazlasının, şiddet içermeyen suçlarla suçlandığını gösteriyor.”¹⁰⁹

Çocuklara karşı insani muamelede bulunulma konusunda ise Genel Kurul'un 14 Aralık 1990 tarih ve 45/113 sayılı kararıyla kabul ettiği Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kurallarına (Havana Kuralları) göre,¹¹⁰ tutuklu bulunan çocukların oldukları kurum içerisinde, fiziksel kısıtlama ve zor kullanmaya (fiziksel ceza, karanlık bir hücreye konulma) ilişkin disiplin cezaları* olmaksızın çocuğun sağlık bakımına, kaldığı fiziksel ortamın koşullarına, eğitim, mesleki öğrenim ve çalışma hayatına, din** ve eğlenme*** özgürlüğüne, dış dünya ile sosyalleşmesine gereken duyarlılığın gösterilmesi gerekmektedir. Fakat çocuk ceza infaz yerlerindeki çocuklar sık sık fiziksel istismara ve görevlilerin yoğun güç kullanımına maruz kalmaktadırlar.¹¹¹“2007 yılında Associated Press, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki her gençlik hapisanesini

¹⁰⁹ Human Rights Watch, Branded for Life Florida's Prosecution of Children as Adults under its "Direct File" Statute, April 10, 2014. <https://www.hrw.org/report/2014/04/10/branded-life/floridas-prosecution-children-adults-under-its-direct-file-statute>. Erişim Tarihi: 15.10.2018.

¹¹⁰ Rachel Hodgkin ve Peter Newell, Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları, UNICEF, s.753-760.

* Bkz. 28(2). Madde, Taraf Devletler, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaşır biçimde ve bu Sözleşmeye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemleri alırlar.

**Bkz Madde 14, Taraf Devletler, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler.

***Bkz. Madde 31 devletlerin, çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanı, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik edeceklerini belirtir.

¹¹¹Bart Lubow, “The Deinstitutionalization Trend in Juvenile System”, A New Juvenile Justice System: Total Reform for a Broken System, (Ed. Nancy E. Dowd), New York University Press, 2015, s. 54.

araştırdı ve 46.000 gencin barındığı tesislerde 13.000 suistimal iddiası ortaya çıkardı. Annie E. Casey Vakfı'nın iki ayrı raporu, 1970'ten 2015'e kadar olan beş eyalette, hapsedilen gençlerin tekrarlayan veya sistemik olarak kötü muameleye maruz kalmasını benzer şekilde kronikleştirdi.”¹¹²

Sözleşmenin 40. Maddesine göre ulusal ya da uluslararası hukukça yasaklanmamış bir eylem ya da ihmal nedeniyle hiçbir çocuk hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddiası öne sürülemeyeceği gibi böyle bir ihlalde bulunduğu da kabul edilmeyecek, fakat hakkında ceza kanununu ihlal iddiası bulunan çocuk, suçlama sabit oluncaya kadar masum sayılması; çevresi kanalı ile haberli kılınması ve savunmalarının hazırlanmasında yardım sağlanması; yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanmasının sağlanması; aleyhine veya lehine olan tanıkların sorgulanmasının eşit koşullarda sağlanması; ceza yasasını ihlal ettiği sonucuna varılması halinde alınan kararın yüksek yetkili bir makam önünde yasaya uygun olarak incelenmesi; dil probleminde çocuğun parasız çevirmen yardımından yararlanması ve özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesine hakkı olması gerekmektedir.

Aynı zamanda Maddeye göre çocuklar için yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulması teşvik edilecek, asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığı kabulü sağlanacak ve adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması gerekecektir. Çocuklara ait özel bir sisteme geçiş Bryan Hogeveen ve Joanne Minaker'a göre

Kuzey Amerika'da 19. yy sonu ve 20. yy başlarında çocuk koruyucuları (Child Savers) ilk çocuk mahkemelerini ve çocuk adalet sistemini kurdu. Bu reformistler idarenin bu ayrı sisteminin çocukların yüksek yararına göre işleyeceğini ve suç işleyen gençleri iyileştireceğini düşünüyorlardı. Bu görüş felsefede 'parens patriae' yani devlet suça bulaşmış gençler üzerinde gardiyan rolü oynar görüşünün temsilidir. Fakat 20. Yy sonunda bu felsefenin temelleri erozyona uğramış ve zorlayıcı müdahaleye yönelik cezai yaptırımlara karşılık gençlerin özel ihtiyaçlarına dayanan bir sistem ortaya konmuştur. Çocuk suçlularının hakları ve ıslah edilebilirliğinin tanınması ayrı bir çocuk adalet sisteminin gerekliliğini ortaya koydu. Yararlılık, genç suçluların haklarının tanınması ve rehabilitasyonun olabilirliğinin sorgulanması ABD'deki çocuk

¹¹² Marc Schindler ve Vincent Schirald, "It's time to Close All Youth Prisons", The Washington Post, November 10, 2017. https://www.washingtonpost.com/opinions/its-time-to-close-all-youth-prisons/2017/11/10/b74588f6-bf1c-11e7-8444-a0d4f04b89eb_story.html?noredirect=on&utm_term=.c45562ce8918.

*adalet sisteminin değişmesine dolayısıyla cezalandırıcı değil rehabilite edici bir sistemin ortaya çıkmasını sağladı.*¹¹³

40. Madde koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretim programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesinin sağlanacağını belirtir. Modern çocuk adalet sisteminin suça sürüklenen çocukların ıslah edilmesi için yürütülen çalışmalarında devreye birçok kamu kurum ve kuruluşunun, adli olan veya olmayan ve refah hizmeti sunan merkezlerin (okul, polis merkezi, hastane vb.) girdiği görülür. Örneğin Kuzey Amerika'da çocuk adalet sistemi; suça meyilli gençlerin kabulü ve değerlendirilmesi programı, gözaltına alınma, şartlı tahliye, bilgi kaydı ve araştırma, psikolojik koruma, koruma muhtaç çocuk hizmetleri, medikal hizmetler, gönüllü hizmetler ve mahkeme hizmetlerinden (hakim, avukat vs.) oluşur.¹¹⁴

Beijing Kuralları'nın 17(1)(a) Maddesi'ne göre verilecek ceza sadece suçun ağırlığı ve işleniş tarzıyla değil, çocuğun içinde bulunduğu koşullar ve ihtiyaçları ve hem de toplumun gereksinimleri ile de oranlı olmalıdır.¹¹⁵ 11(2) Maddesi, çocukların davalarıyla ilgili polis, savcılık veya öteki yetkili makamlar, resmî ceza usulüne başvurmaksızın, her hukuk sisteminde ve işbu Asgarî Kurallar çerçevesinde olayı halletmeye yetkili olması gerektiğini belirtir.¹¹⁶ Kuralın 11(4). Maddesine göre ise, çocuk suçluluğu olaylarının yargı mekanizması dışında hallini kolaylaştırmak için topluluk programları, geçici gözetim ve rehberlik ve suç mağdurlarının zararlarının tazmini gibi çeşitli çabalar harcanmalıdır.¹¹⁷ Hapis Dışı Önlemlerle İlgili Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Tokyo Kuralları) Madde 10(1)'de gözetim üzerinde durularak, suçun tekrar etme olasılığını azaltmak ve suçlunun yeniden suç işleme ihtimalini en aza indirecek şekilde toplumla yeniden bütünleşmesini sağlamanın amaç olduğunu belirtir.¹¹⁸ Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Riyad ilkelerinde, kamusal yönetimde görevli kurum, kuruluşları ve personelleri, sosyalleşme sürecinde aile, toplum, "akran" grupları, okul, mesleki

¹¹³ Bryan Hogeveen ve Joanne Minaker, "Juvenile Justice System", Encyclopedia of Prisons & Facilities, (Ed. Mary Bosworth), Sage, 2005, s. 514-519.

¹¹⁴ Bryan Hogeveen ve Joanne Minaker, a.g.e., s. 514-519.

¹¹⁵ URL 19.

¹¹⁶ URL 19.

¹¹⁷ URL 19.

¹¹⁸ URL 20.

oluşma ve iş dünyasından hayır kurumları, eğitim sistemleri, yerel toplum ve kitle iletişim araçlarının suçluluğun önlenmesindeki rolleri belirtilmiştir.¹¹⁹

Sözleşmenin 38. Maddesi'nde silahlı çatışmada uluslararası hukuk bazında çocukların gözetilmesi, on beş yaşından küçüklerin çatışmalara doğrudan katılmaması, yaşına gelmemiş çocukların askere alınmaması, on beş ile on sekiz yaş arasındaki çocukların silah altına alınmaları gereken durumlarda, önceliği yaşça büyük olanlara verilmesi, silahlı çatışmadan etkilenen çocuklara koruma ve bakım sağlamak amacıyla mümkün olan her türlü önlemi alınmasını öngörür. Örneğin popülasyonun büyük ölçüde yıkıma uğradığı Sierra Leone'daki iç savaşın mağdurları olan ve asker olarak çatışmaların içine sokulan çocukların durumu tüm dünya basınında yankı bulmuştu.¹²⁰2001 yılı Dünya Raporu'na göre Sierra Leone'da 4,717,000 toplam nüfusun 2,370,000'i 18 yaş altını oluştururken, bu sayının 5,000-10,000'i silah altına alınan çocuk askerlerden oluşmaktadır.¹²¹

Taraf devletler çocukları savaşın ve silahlı şiddetin yıkıcı sonuçlarına karşı korumak ve silahlı çatışmalardan etkilenen çocukların psikolojik tedavi ve rehabilitasyon dahil yeterli sağlık ve sosyal hizmetlerden yararlanmalarını sağlamak için gerekli bütün önlemleri alma yükümlülüğü altındadır.¹²²Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol (2000)'ün 3. Maddesi'nde ulusal silahlı kuvvetlerine 18 yaşın altındaki kişilerin gönüllü olarak alınmasına izin veren taraf devletlerin askere alımın gönüllü olmasına ve bu durumun ilgili kişinin ana-babasının veya yasal koruyucularının rızalarını bildirmesi suretiyle yapılmasına dikkat edilmesini vurgular.¹²³

Sonuç olarak toplum içinde çocukları zihinsel, ruhsal, sosyal, duygusal ve bilişsel yönden olumsuz etkileyebilecek tüm nedenlerin yasal ve idari bir zemine oturtularak toplumsal mekanizmalara bağlayıcılığının verilmesi, çocukluk sürecine ve çocuğa kendine has konumu ve ihtiyaçları doğrultusunda bakılarak sunulacak olan

¹¹⁹ URL 21.

¹²⁰ Shelly L. Witman, "Child Combatants and Peace Process: Challenges of Inclusion and Exclusion", *Vulnerable Children and the Law: International Evidence for Improving Child Welfare, Child Protection and Children's Rights*, (Ed. Rosemary Sheehan, Helen Rhoades, Nicky Stanley), Jessica Kingsley, 2012, s. 82.

¹²¹ URL 22.

¹²² URL 8.

¹²³ URL 23. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol, Madde 3. http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/cocukhaklarinadairsozlesmeyeek2.pdf.

hizmetlerin belirlenmesi ve yürütülmesi, sadece ev içi özel ortamında kalmayarak çocuğu kamusal düzenin bir parçası haline getirerek gerekli önlemlerin alınmasının sağlanması, çocuğun yasal bakıcılarının yasalar ve kanunlar önünde sorumlu hale getirilmeleri 20. yüzyılda ocuk politikalarının seyrini gözler önüne serer.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ ÇOCUK KORUMA POLİTİKALARININ GELİŞİMİ VE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN BU POLİTİKALAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

2.1. TÜRKİYE'DE ÇOCUK KORUMA POLİTİKALARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1.1. Erken Cumhuriyet Dönemi Çocuk Koruma Politikaları

Erken Cumhuriyet döneminin çocuk üzerine şekillenen hakim ideolojisi çocukları geleceğin vatandaşları ve ulus devletin temelini teşkil eden esasların yaratılmasında bir güç kaynağı olarak görmüştür.¹²⁴

“[...] Dönemin Resimli Ay, Yeni Türk Mecmuası ve Ülkü gibi süreli yayınlarında çocukların himayesi konusu ağırlıklı olarak işlenmiş, bu sorunun milli bir dava niteliği kazanmasına yardımcı olmuştur. Çocuklar rejimin teminatı olarak görüldüklerinden milli bir nesil oluşturma çabalarına girilmiş ve bunun genç sağlıklı çocukların yetiştirilmesiyle mümkün olacağı inancı yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu sebeple çeşitli dernekler açılmış ve bazı kampanyalar başlatılmıştır. Çocukların süt içebilmesi ve gürbüz olabilmesi için dengeli beslenmesi gereği, kadınların çocuk terbiyesi hakkında iyi bir eğitimden geçirilmeleri bu kampanyalara örnek oluşturmaktadır. [...] Ülke nüfusunun en düşük düzeylere ulaştığı bu dönemde çocukların yanı sıra annelerin de korunması ve sağlık hizmetlerinin yaygınlaşarak ailelerin bilinçlendirilmesi gerektiğini vurgulayan bir söylem oluşmuştur. [...] Çocuk ölüm oranlarını azaltmaya yönelik çalışmalar, çok çocukluluğu teşvik politikaları, bir ulusu oluşturan en önemli unsur olarak ailenin görülmesiyle uyumlu olmuştur. Yüksek bebek ve çocuk ölüm oranları, kimsesiz, fakir ve yetim kalmış çocukların sayısındaki artış, yetersiz beslenmeye bağlı hastalıklar, çocuk işçiliğinin yaygınlığı, çocukların suistimali ve çocuk suçlularının artması bu dönemde çocuk meselesinin aldığı somut biçim olmuştur.”¹²⁵

1921 yılında bir sivil toplum kuruluşu olarak hizmet veren Himaye-i Etfal Cemiyeti 1935 yılında Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'na dönüşmüş, devletin en çok da halkın desteğiyle doğumevleri, kütüphaneler, aşevleri ve çocuk yuvaları gibi pek çok hizmet faaliyeti içine girmiştir.¹²⁶ Kurum maddi yoksunluk içinde olan ailelere giyecek ve yiyecek yardımı yapmayı, çocukların kırtasiye masraflarını

¹²⁴ Kathryn Libal, “Children’s Rights in Turkey”, Research Papers, Human Rights Institute, October 2001, s. 38.

¹²⁵ Nadir Özbek, Cumhuriyet Türkiye’sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar”, İstanbul: Tarih Vakfı, s. 103.

¹²⁶ Hakan Acar, Cumhuriyet’in Çocuk Refahı Politikasını Yapılandıran Bir Sivil Toplum Örgütü: Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (1921-1981), Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı, Yayın No: 2,1, Kasım, 2005, s.79.

üstlenmeyi, hamile kadınlara çeşitli tıbbi muayene imkanları vermeyi ve oyun yerleri inşa etmeyi hedeflemiştir.¹²⁷

Anne ve babasının yardım ve korunmasından yoksun veya onlar tarafından maddi ve manevi yoksulluğa terk edilmiş olan çocukların kurtarılmaları, beden, ruh, ahlak ve fikirce korunmaları amacıyla Cumhuriyet'in kurulmasından sonra da birçok kanun ve tüzük çıkarılmıştır.¹²⁸Çocukla ilgili ilk önemli ayrıntılara vurgu yapan ve 1926 yılında yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu¹²⁹anne ve baba sorumlulukları, çocuğun velayeti ve şahsına ait mal varlığı, kimsesiz çocukların refahına yönelik yürütülecek politikalar gibi birçok konuyu kapsamaktadır. Örneğin Kanun'un 273. Maddesi çocuğun beden ve zihin gelişiminin tehlikede olduğu ve çocuğun manevi olarak terk edilmiş halde bulunduğu durumlarda hakimin çocuğu ebeveyninden alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirilebileceğinden bahseder. Yine 1926 yılında çıkarılan 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda¹³⁰ ise 11 yaş altı çocuk suçlulara olan ceza yaptırımları, çocuk gelinler ve korunmaya muhtaç çocukların ihmal ve istismar durumlarıyla ilgili hükümleri ihtiva eder. 1930 yılında çıkarılan Hıfzıssıhha Kanunu'nun¹³¹ 158. Maddesinde yedi yaşından küçük olan kimsesiz çocukların paralı veya parasız bakan resmi ve özel bütün kurumların Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti'ne bağlı olduğu belirtilir. Kanununun 173. Maddesi, on iki yaşından küçük bütün çocukların amele ve çırak olarak istihdamının mümkün olacağını fakat 12 ve 16 yaş arasında bulunan kız ve erkek çocukların günde sekiz saatten fazla çalıştırılmayacağını, 174. Madde de çocukların saat yirmiden sonra gece çalıştırılmayacağını öngörür.1930 yılında çıkarılan Belediyeler Kanunu¹³² 18., 34. ve 48. Maddelerinde kimsesiz çocukların korunması maddi ve manevi tüm ihtiyaçlarının giderilmesini beyan etmiştir. 1936 yılında çıkarılan İş Kanunu'nun¹³³

¹²⁷ Birsen Gökçe, Memleketimizde Cumhuriyet Devrinde Kimsesiz Çocuklar Sorunu İle İlgili Tutumun Sosyolojik Mukayeseli Tahlil ve İzahı, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 1971, s. 89.

¹²⁸ Emine Akyüz, "Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması", İnsan Hakları Eğitim Dizisi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 2000, s. 436

¹²⁹ Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 743, Kabul Tarihi: 17.2.1926, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 4.4.1926 Sayı: 339, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3, Cilt: 7 Sayfa: 237.

¹³⁰ Türk Ceza Kanunu, Kanun Numarası: 765, Kabul Tarihi: 01.03.1926, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 13.03.1926, Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 320

¹³¹ Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Kanun Numarası: 1593, Kabul Tarihi: 24.4.1930, Yayımlandığı R. Gazete: 6.5.1930 Sayı: 1489, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 11 Sayfa: 143

¹³² Belediye Kanunu, Kanun Numarası: 1580, Kabul Tarihi: 3.4.1930, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 14.4.1930, Sayı: 1471, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3, Cilt: 11, Sayfa: 80.

¹³³ 3008 sayılı İş Kanunu, Kabul tarihi 8.6.1936, Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336, Resmi Gazetede Yayımlanma Tarihi: 15 Haziran 1936, Sayı: 3330, Kanun No: 3008.

48. ve 49. Maddelerinde 16 yaşı doldurmamış olan çocukların, her hangi işte olursa olsun, günde sekiz saatten fazla çalıştırılmaları yasak olduğu, okula devam edenlerin, iş saatlerinin okul saatlerine mâni olmayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği, maden ocakları, kablo döşenmesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalışılacak işlerde, 18 yaşı doldurmamış erkek ve kız çocukların çalıştırılmalarının yasak olduğu vurgulanır. Batıda 20. yüzyıl başlarında gelişimini tamamlayan çocuk koruma sisteminin sanayi devrimi sürecinde toplumsal bir sorun haline gelen çocuk işçiliğinin bu dönüşümü yaşamayan ülkemizde sorun haline gelmediğini buna rağmen kanunlarla çeşitli düzenlemelerin getirildiğini görüyoruz. Diğer yandan kimsesiz çocuklar evlatlık olarak başka ailelere verilmesi Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde varlığını sürdürmüştür.¹³⁴

2.1.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Çocuk Koruma Politikaları

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sanayileşme, büyük kentlere göç, işsizlik ve artan yoksulluk ile çocuklara sunulan sosyal hizmet ve sosyal yardımlar 1950'li ve 1960'lı yıllardan itibaren toplumsal kalkınma, sosyal adalet ve toplumsal refah kavramlarıyla ilişkili bir biçimde yeniden değerlendirilmeye başlandı. Bu yeni dönemde görevler Himaye-i Etfal gibi gönüllü kurumlara değil devletin sosyal hizmet mekanizmalarına bırakılmaya başlanmıştır.¹³⁵ 1950 yılına kadar sadece Çocuk Esirgeme Kurumu (ÇEK) tarafından 0-7 yaş grubuna verilen düzenli kurumsal bakım hizmeti, 1949 yılında çıkan 5387 sayılı ilk Korunmaya Muhtaç Çocuk Kanunu (KMÇ) sonrasında MEB tarafından açılan yetiştirme yurtlarıyla verilmeye başlanmıştır. Bu dönüşümle sivil odaklı hizmetler devletin kontrolüne geçmiş ve KMÇ söylemi yaygınlaşmıştır. Fakat kavram içeriği tüm çocukları değil çocukların özel bir grubunu kapsamaktadır.¹³⁶ Aynı zamanda 5387 sayılı Çocuk Koruma Kanunu maddelerinin kapalılığı ve yürütenlerce anlaşılabilmesi, kanunda çocukların korunması ile ilgili teşkilat yapısına yer verilmemesi ve ödeneklerin yetersizliği gibi sıkıntılardan sekiz yıl sonra yürürlükten kaldırılmıştır.¹³⁷

¹³⁴ Abdullah Karatay, "Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Korunmaya Muhtaç Çocuklar Politikası", *Kriter*, 2018, s. 305-314.

¹³⁵ Nadir Özbek, a.g.e., s. 120.

¹³⁶ Abdullah Karatay, a.g.e. s. 305-314.

¹³⁷ Birsen Gökçe, a.g.e., s. 71.

1957 yılında yürürlüğe giren 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun'un¹³⁸ 4. Maddesi'nde çocukların yetiştirilmesi, korunması ve meslek sahibi yapılması il özel idareleri ve belediyelerin "Koruma Birlikleri" vasıtasıyla yapacakları görevleri arasında sayılmış ve korunmaya muhtaç 0-6 yaş arası çocuklar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na çocuk bakım yurtlarına, 7-18 yaş arası ise Milli Eğitim Bakanlığı'na yetiştirme yurtlarına alınması öngörülmüştür. Koruma birliklerinin her ilde farklı yaptırımlarının olması, çocuk koruma görevinin belediyeler, il özel idareleri, Bakanlıklar ve sivil örgüt olan ÇEK arasında bölünmesi işin niteliğinin bozulmasına, kaynakların israf edilerek dengeli kullanılmamasına, organizasyonların kurulamamasına sebebiyet vermiştir.¹³⁹ Bu sebeple 1983 yılında 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu (SHÇEK) ile çocuğa yönelik verilen hizmetlerin tek kurumda toplanması kararlaştırılmıştır.

1961 yılı Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası'nda¹⁴⁰ "Sosyal ve İktisadi Haklar ve Ödevler" bölümünde aileye verilen önem, devletin ve ebeveynlerin bu konudaki sorumlulukları, çocukların çalıştırılması ve sosyal güvenlik ve sosyal hizmet mevzularından bahsedilmiştir. Fakat "1960'lı yıllarda kamunun yaygın ve çeşitlenmiş çocuk sorununa yaklaşımının ancak 'çocukların korunması' yaklaşımına gelebildiği görülmektedir. Bütün çocukların eğitime dahil edilmemesi, kreş gibi koruyucu-önleyici sosyal hizmetlerin başlamaması, bütün KMÇ'lerin koruma şemsiyesine dahil edilmemesi ve koruyucu yasaların gerektirdiği kurumsallaşma yani 'çocuk refahı' sistemi gerçekleştirilememiştir."¹⁴¹"1959 tarihinde kurulan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde kurulan Sosyal Hizmetler Enstitüsü ve 1963 yılında Sağlık Bakanlığı bünyesinde kurulan Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü ve ayrıca Sosyal Hizmetler Akademisi günümüze dek süren çalışma ve deneyimleri ile bir kurumun oluşturulması için gerekli birikimi yaratmış ve elemanı yetiştirmiş bulunmaktadır."¹⁴² Sosyal Hizmetler Kurumunun açılmasının öngörüldüğü Birinci

¹³⁸6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18059.pdf>.

¹³⁹ Emine Akyüz, a.g.e., s. 445.

¹⁴⁰ Türkiye Cumhuriyeti 1961 Anayasası, Kurucu Mecliste Kabul Tarihi: 27.5.1961, Halkoyuna Sunulmak Üzere Tasarının Resmi Gazete ile İlanı: 31.5.1961, Kanunun Resmi Gazete ile İlanı: 20.7.1961 / Sayı: 10859, Kanun No Kabul Tarihi 334 9.7.1961.

¹⁴¹ Abdullah Karatay, a.g.e. s. 305-314.

¹⁴² Can Tuncay ve Ömer Ekmekçi, Sosyal Yardımlar ve Hizmetler, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Beta, İstanbul, 2012, s. 622.

Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1963-1967)¹⁴³ sosyal hizmetler başlığındaki hedeflerden birinde “korunmaya muhtaç çocukların bakımı ve yetiştirilmeleri, çocuk suçluluğunun önlenmesi, intibaksız çocuklar ve geri zekâlı çocuklar meselesinin çözümü, çocuk emeğinin kötüye kullanılmasının önlenmesi, çocuk refahının sağlanması amaç alınacaktır” ibaresine yer verilmektedir.

2.1.3. 1980 Sonrası Çocuk Koruma Politikaları

Sonia Fleury ve Richard M. Titmuss refah devlet tanımlamalarının içinde sosyal politika olgusunun üreterek eşitliği, refahı, mutluluğu ve esenliği teşvik etmesi yönüyle değer odaklı¹⁴⁴ olan devlet, yoksula, çalışan sınıfa, emeklilere, kadınlara ve muhtaç durumdaki çocuklara daha fazla fayda sağlamaya dönük olmasından ötürü de refah odaklı olduğunu ifade etmişlerdir.¹⁴⁵ 1982 yılında Türkiye’de çıkarılan yeni anayasanın da toplumun refahını yükseltecek ve toplumda yaşayan tüm kesimin değerini yüceltecek bir şekilde hazırlanma amacı taşıdığını söyleyebiliriz. Türkiye Cumhuriyeti 1982 tarihli Anayasası’nın¹⁴⁶ 2. Maddesi’nde insan haklarına saygılı, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlanmaktadır. Ailenin korunması başlığını taşıyan 41. Maddesi’nde Anayasa, ailenin tüm Türk toplumunun temeli olduğunu vurgulayarak devletin, ailenin huzur ve refahında özellikle anne ve çocukların korunması, aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirlerin alınması ve teşkilatın kurulmasının sağlanmasını öngörür. 58. Maddesi’nde de gençliğin korunmasının önemine dikkat çekerek devletin, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri almasını öngörür. Herkesin sosyal güvenlik hakkının olduğunu vurgulayan 60. Madde’de gerekli tedbir ve teşkilatın kurulacağını belirtirken 61. Maddede ise özel olarak korunması gerekenler olarak korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alacağını gerekli teşkilat ve tesislerin kurulacağını vurgular.

¹⁴³ Uzun Vadeli Kalkınma Plânı, Birinci Beş Yıllık (1963 -1967) Kalkınma Plânının onaylandığına dair Karar, Resmî Gazete ile yayımı: 16. 3. 1963 - Sayı: 11357, Kabul tarihi: 21.11.1962.

¹⁴⁴ Sonia Fleury, “Social Policy”, International Encyclopedia of Social Policy, (Ed. Tony Fitzpatrick, Huck-ju Kwon, Nick Manning, James Midgley, Gillian Pascall), Routledge, 2006, s. 1280.

¹⁴⁵ Richard M. Titmuss, “What is Social Policy?, Social Policy: An Introduction”, (Ed. Brian Abel Smith and Kay Titmuss), Allen and Unwin, London, 1974, s. 23–32.

¹⁴⁶ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun Numarası: 2709, Kabul Tarihi: 18.10.1982, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 9.11.1982 Sayı: 17863 (Mükerrer), Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 3.

1983 yılında çıkartılan 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'yla, "[...] dağınık haldeki çocuk koruma hizmetlerinin belirli ölçülerde bir araya toplanması amaçlanmıştır. En büyük yenilikler, yeni kurumun muhtaç kişilere "aile bütünlüğü" içinde parasal ve malzeme olarak sosyal yardımlar sağlaması yetkileriyle donatılması ve korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili hizmetler merkezi idarenin sorumluluğu altında ve tek kurum bünyesinde yürütülmesi anlayışı olmuştur."¹⁴⁷

Çocukların korunması ve ihtiyaçlarına yönelik politikaların uygulanması konuları beş yılda bir ortaya konulan kalkınma planlarının sağlık, nüfus ve eğitim sektörleri kapsamında değerlendirilmiş, ilk kez 1990 ve 1994 yılları arasında yürürlüğe konulan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda "Aile, Kadın ve Çocuk" başlığı altında ele alınmıştır.¹⁴⁸ Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda¹⁴⁹ (1996-2000) ise "İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi" başlığı altında genç nüfusa duyulan ihtiyacın insan kaynakları çerçevesinde ele alınarak ekonomik büyüme ve sosyal gelişmenin gerçekleştirilmesinde gençlerin sorunlarına çözüm aranması ve eğitim, sağlık, çalışma hayatı, sosyal güvenlik, istihdam ve boş zaman değerlendirilmesi alanlarında yapılan çalışmalarla gençlerin kalkınma sürecine katkısının sağlanması hedeflenmiştir.

2.1.4. 2000'li Yıllarda Çocuk Koruma Politikaları

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2001- 2005)¹⁵⁰ "Kadın, Aile ve Çocuk" başlığı altında aile bütünlüğünü koruyucu ve çocuk haklarının yürütülmesine olanak sağlayıcı birtakım önlemlerin altı çizilmektedir. Planda aile üzerinde çalışan kurum ve kuruluşların teşkilat ve yapılanmasıyla ailelerin sosyal, ekonomik, hukuki meselelerine ilişkin problemlerine çözüm bulunmasının sağlanması ve buna yönelik Aile Danışma Merkezlerinin kurulmasının amaçlanması, medya araçlarıyla ailelere yönelik birtakım eğitim programlarının düzenlenmesi vurgulanmaktadır. Ayrıca doğum öncesi ve sonrasında anne ve çocuk sağlığına önem verilmesi, çocukların yeterli beslenmesi ve temel eğitimleri, korunmaya muhtaç çocuklara sağlanacak olan alternatif bakım modelleri, çocukların madde bağımlılığına karşı korunması, suç

¹⁴⁷ İsmet Galipoğlu, "Türkiye'de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi", Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, Cilt 5, Sayı: 18, Temmuz-Ağustos-Eylül, 2009.

¹⁴⁸ Emine Akyüz, a.g.e., s. 442.

¹⁴⁹ Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), Karar No: 374, Karar Tarihi: 18.7.1995. http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1996-2000.pdf.

¹⁵⁰ Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), Ankara 2002, <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/769/destek02.pdf>.

sürüklenen çocuklar için oluşturulabilecek mahkemelerin, cezaevi ortamlarının sayısının artırılması ve bu çocukların eğitimi, rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılabilmelerinin sağlanması, çocuk işçiliği konusunda çocukların çalışma şartlarının belirlenmesi, engelli çocuklara sunulacak hizmetlerin kaliteliliği gibi konulara değinilmektedir. Yine bu dönemde 2001 yılında yeniden ortaya konulan 4722 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun¹⁵¹ 185. Maddesi'nde aile birliğinin kurulması, çocukların bakımı, eğitimi ve gözetiminde eşlerin sorumlu olduğu vurgulanır. 346. Maddesi'nde çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğünde anne ve babanın çare bulmaya gücü yetmediği durumlarda hakim çocuğun korunması için uygun önlemler alabileceğini vurgularken 347. Maddesi'nde ise çocuğun manen terk edilmiş halde kaldığı durumlarda hâkimin, çocuğu bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebileceğini belirtir.

2005 yılında yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu¹⁵² ise 1. Maddesi'nde belirtildiği gibi “korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların” korunması amacını taşıyarak çocuklar için uygulanabilecek koruyucu ve önleyici tedbirlerin detaylarını içermektedir.

2010 yılında çıkarılan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun¹⁵³ ile 4. Maddede Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 41. Maddesi'nin kenar başlığı “Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye “Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.” ifadeleri eklenmiştir.

2011 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname¹⁵⁴ ile kurulmuştur. Kanun'un 8(a) Maddesi'nde çocuklara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi ve 8(ç)'de ise çocukların her türlü ihmal ve

¹⁵¹ Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, Kanun No. 4722, Kabul Tarihi: 3.12.2001.

¹⁵² Çocuk Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 5395, Kabul Tarihi: 3.7.2005, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 15.7.2005 Sayı: 25876, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44

¹⁵³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kabul Tarihi: 7.5.2010, Kanun No. 5982.

¹⁵⁴ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Kanun Hük. Kar. nin Tarihi : 3/6/2011, No : 633, Yetki Kanununun Tarihi : 6/4/2011, No : 6223, Yayımlandığı R.G. Tarihi : 8/6/2011, No : 27958 Mük., Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 50.

istismardan korunması ve sağlıklı gelişimi için gerekli önleyici ve telafi edici mekanizmaların oluşturulması Bakanlığın hedefleri arasında sıralanmıştır. Buna yönelik Bakanlık TUBİTAK işbirliği ile Çocuk Erken Tanı ve Uyarı Sistemi (ÇETUS)¹⁵⁵ projesine imza atmıştır. 2. Maddesi'nde belirtildiği gibi protokolle Türkiye'de yaşayan çocukların korunmaya muhtaç hale gelmeden tespit edilebilmesine ve ilgili koruyucu ve önleyici tedbirlerin alınabilmesine mümkün olduğu ölçüde olanak sağlayacak bir altyapının oluşturulması amaçlanmıştır. Hatta Bakanlığın uygulamaya koyduğu Aile ve Sosyal Destek Projesi'nin (ASDEP) de bu amaçlar doğrultusunda ortaya konulduğu görülür. Bu projede aile danışmanlığı sistemi kurularak yerinde gözlem ve değerlendirmeler sonucunda ailede oluşabilecek problemlerin önceden tespit edilmesi, mevcut sıkıntıların giderilmesine yönelik uygun sosyal hizmet müdahalelerinin gerçekleştirilmesi ve vatandaşın ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirilmesi öngörülmüştür.¹⁵⁶

2011 yılında kabul edilen Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi'nde (2011-2015) Türkiye çocuk koruma sistemindeki çıkmazlara değinilmiş ve çocuğun risk altına girebileceği durumların önceden saptanması ve olayların müdahale aşamasına gelmeden engellenebilmesi, çocuğun korunmasından sorumlu kurum ve kuruluşların işbirliği ve koordinasyonunun sağlanması konularındaki sıkıntıların giderilmesi planlanmıştır.¹⁵⁷ Çocuk hakları disiplininin tüm çocukları kapsayacak şekilde genç bireylerin yaşantılarına yerleştirilmesi ve onların kişisel, yasal ve toplumsal yollardan gelişimlerinin sağlanması amacıyla 2013 ve 2017 yıllarını kapsayan Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı yayınlanmış ve plan çocuk hakları kültürünün geliştirilmesi, çocukların karar alma süreçlerine katılımı, çocuğun yetiştiği ortam koşullarının iyileştirilmesi, medya, sağlık, adalet ve koruma alanlarındaki hizmetlerin geliştirilmesi gibi konuları içermiştir.¹⁵⁸

Sonuç olarak Osmanlı döneminden beri toplumsal destek mekanizmalarıyla yerleşik bir kültür haline gelen kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocukların himayesi, 1950'li yıllarda devlet kontrolüne geçerek yasallaştırılmış ve kamu hizmetine dönüşmüştür. Dünyada değişen dengelerin çocukların ihtiyaçlarına cevap

¹⁵⁵ Çocuk Erken Tanı ve Uyarı Sisteminin Geliştirilmesine İlişkin Protokol, Haziran 2012.

¹⁵⁶ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2013-2017 Stratejik Plan, Ankara, 2012, s. 100.

¹⁵⁷ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi, 2011-2015.

¹⁵⁸ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi Ve Eylem Planı, 2013-2017.

verebilmesi için ortaya konulan uluslararası mevzuatın geldiği nokta itibariyle Türkiye’de çocuğun korunmasına yönelik faaliyetlerin koruyucu ve önleyici tedbirler ışığında sürdürülmesi ve çocuk koruma sisteminin ülke çapında farklı kurumların entegrasyonu ile birlikte ortak bir ağda değerlendirilerek buluşturulması öngörülmektedir.

2.2. BM ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ’NİN TÜRK MEVZUATINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ

Uluslararası anlaşmalar çerçevesinde korunan çocuk haklarına ilişkin olarak Türkiye 1924 yılında Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’ni, 1959 yılında ise Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi’ni imzalamıştır. 20 Kasım 1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) ise 1994 yılında 17., 29. ve 30. Maddeleri’ne çekince konularak Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmıştır.¹⁵⁹

- *ÇHS 1. Madde:* Bu maddede belirtilen 18 yaşına kadar her insanın çocuk sayılmasıyla Türk mevzuatında çocuk Türk Ceza Kanunu’nun¹⁶⁰ (TCK) 6. Maddesi’nde 5395 Çocuk Koruma Kanunu’nun¹⁶¹ (ÇKK) 3. Maddesi’nde ve 4721 Türk Medeni Kanunu’nun¹⁶² (TMK) 11. Maddesi’nde henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmıştır. Fakat örneğin çocukların askere alınması ve reşit olmayanla cinsel ilişki yaşanması durumlarında çıkarılan kanunların 15 yaş üzerinden yorumlanmasının ÇHS ile uyumlu olmadığı görülmüştür.

- *ÇHS 2.Madde:* Çocuğa yönelik uygulanabilecek ayrımcılıkların kaldırılmasına yönelik ÇHS’nin 2. Maddesi’nde belirtilen esaslar Anayasa’nın¹⁶³ 10. Maddesi’nde “[...] dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle [...]” yapılan ayrımcılıklardan söz edilerek 2010 yılında getirilen ek fıkrasıyla çocuklar için alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacağı ilkesi vurgulanmıştır. Ayrıca 5395 sayılı ÇKK’nun 4. Maddesi’nde,

¹⁵⁹ Emine Akyüz, a.g.e., s. 442.

¹⁶⁰ Türk Ceza Kanunu, Kanun Numarası: 5237 Kabul Tarihi: 26.9.2004 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 12.10.2004 Sayı: 25611 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 43.

¹⁶¹ Çocuk Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 5395 Kabul Tarihi: 3.7.2005 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 15.7.2005 Sayı: 25876 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

¹⁶² Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 4721 Kabul Tarihi: 22.11.2001 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 8.12.2001 Sayı: 24607 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 41.

¹⁶³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun Numarası: 2709 Kabul Tarihi: 18.10.1982 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 9.11.1982 Sayı: 17863 (Mükerrer) Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 3.

5378 Engelliler Hakkında Kanun'un¹⁶⁴ 3. Maddesi'nde ayrımcılığa değinildiği gibi 2828 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun¹⁶⁵ (SHÇEK) 4(d) Maddesi'nde "sosyal hizmetlerin yürütülmesi ve sunulmasında sınıf, ırk, dil, din, mezhep veya bölge farklılığı gözetilemez, hizmet talebinin fazla olması halinde önceliğin ihtiyacı olan olma derecesi ve başvuru veya tespit sırası esas alınarak belirlenir" denmektedir. TCK'nın 122. Maddesi'nde de nefret ve ayrımcılık suç olarak kabul edilmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesinde vurgulanan ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle yapılan ayrımcılık tasnifinin Anayasada tümüyle yer almadığı görülmüştür.

- *ÇHS 3.Madde:* çocuğun yüksek yararı ilkesi ÇKK'nın 4(b) Maddesi'nde çocuğun yarar ve esenliğinin dikkate alınmasında, TMK'nın 346. Maddesi'nde hakimın çocuğun menfaatinin tehlikede olduğu ve çocuğun anne ve babası tarafından bu durumuna çare bulunamaması halinde çocuk hakkında önlem alabileceğinde vurgulanmıştır. SHÇEK Kanunu'na 2014 yılında 9. Maddesi'ne ek olarak konulan fıkrasında haklarında korunma kararı alınarak devlet kuruluşlarına yerleştirilmiş olan çocukların, yüksek yararları gözetilmek kaydıyla, eğitimleri ile hayat veya beden bütünlüklerinin korunması açısından zorunlu olan hâllerde kurum yetkililerinin sorumlu olduğu vurgulanır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ve korunması ile ilgili bir hükmün bulunmadığı görülür. Böylelikle çocuk hizmeti kapsamında işlem gören tüm kurum ve kuruluşun bu noktada bir bağlayıcılığı kalmamaktadır.

- *ÇHS 4. Madde:* Türkiye'nin Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde bulunan hükümleri iç hukukuna yansıtarak uygulamaya geçirmesiyle ilgili tüm önlemlerin alınmasını öngörür. Anayasanın 90. Maddesi'nde "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir" denilerek "milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınması" öngörülmüştür. Türkiye Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İhtiyari

¹⁶⁴ Engelliler Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5378 Kabul Tarihi: 1.7.2005 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 7.7.2005 Sayı: 25868 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44

¹⁶⁵ Sosyal Hizmetler Kanunu, Kanun Numarası: 2828 Kabul Tarihi: 24.5.1983 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 27.5.1983 Sayı: 18059 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 355.

Protokol'ün ayrımcılıkla ilgili 26. Maddesi'ne¹⁶⁶ ve Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmesi'nin çocuğun masraflarıyla ilgili 26. Maddesi'nin 3. paragrafına¹⁶⁷ çekince konularak taraf olmuştur. Türkiye'nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 17., 29. ve 30. Maddelerindeki çekinceleri halen sürdürülmektedir. Türkiye'nin taraf olmadığı sözleşmeler ise: Ana-Babanın Sorumluluğu ve Çocukların Korunmasına Yönelik Önlemlerde Yargı Yetkisi, Uygulanabilir Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi, Eğitimde Ayrımcılığa Karşı UNESCO Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 12 No.lu Ek Protokolü, Gençlerin (Sanayi dışındaki alanlarda) Gece İşinde Çalıştırılmasına ilişkin 79 No.lu ILO Sözleşmesi, Gençlerin (Sanayiye ait alanlarda) Gece İşinde Çalıştırılmasına İlişkin 90 No.lu ILO Sözleşmesi, İnsan Kaçakçılığının ve Başkalarının Fuhuşundan Kazanç Sağlanmasının Önlenmesine İlişkin Ek Geçirilmesi Sözleşme, Avrupa Konseyi Mağdurların Zararlarının Giderilmesi Sözleşmesi'dir.¹⁶⁸

- *ÇHS 5. Madde:* Anne ve babanın yönlendiriciliği ve çocuğun yeteneklerinin gelişimi konusunda ÇHS'nin 5. Maddesiyle ilgili Türk mevzuatında TMK'nın 339. ve 340. hükümleri çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alması, çocuğun fikirlerine saygı duyarak ona hayatını düzenleme olanağını tanıması, çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlaması gibi görevleri anne ve babaya yükler. Ailenin Türk toplumunun temeli olduğunu vurgulayan Anayasanın 41. Maddesi'nde devlet ailenin huzur ve refahının sağlanmasına dair gerekli önlemleri almakla yükümlü kılınmıştır. Fakat Sözleşmede yer alan “çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi” ifadesinden kastın ne olduğu mevzuatta tanımlanmamış dolayısıyla anne ve babaların bu konuda verecekleri hizmetin niteliği ve çeşidi somutlaşmamıştır.

- *ÇHS 6. Madde:* Çocuğun yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkını savunan ÇHS'nin 6. Maddesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 17. Maddesi'ne “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir” ibaresiyle

¹⁶⁶ Milletlerarası Sözleşme, Karar Sayısı: 2006/10692
https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015.08.03/MedeniVeSiyasiHaklarSozl_BireyselBasvuru_Protokol.pdf

¹⁶⁷ Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc084/kanuntbmmc084/kanuntbmmc08404461.pdf

¹⁶⁸ Birleşmiş Milletlerin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ile Türk Hukuk Mevzuatı, Karşılaştırmalı Analizi, Yönetici Özeti, <http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/yoneticiozeti.pdf>.

ortaya konulmuştur. ÇKK'nın 4. Maddesi'nde çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması vurgulanmış ve idam cezasının yasaklandığı Anayasanın 38. Maddesi ile de kişinin hayatına son vermeden devlet olarak kaçınılmıştır. Ayrıca Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük¹⁶⁹ ile gebeliğin sonlandırılması yasal düzenlemelerle kontrol altına alınmıştır. Dolayısıyla sözleşme ile uyumlu bir mevzuatın bulunduğu söylenebilir.

- *ÇHS 7. Madde:* çocuğa bir isim, nüfus ve vatandaşlık kazandırılması ve çocuğun anne ve babasını bilme ve ebeveynlerince bakılma hakkı ile ilgili, TMK'nın 339. Maddesi'nde çocuğun adının anne ve babası tarafından koyulacağı belirtilir. Nüfus Hizmetleri Kanunu'nu¹⁷⁰ 11. Maddesi'nde ergin olmayanların nüfus işlemlerinin anne, baba, vasileri veya kayyımları tarafından yapılması, olmadığı takdirde işlemlerin 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun yetkili kıldığı kuruluş yetkilileri tarafından yerine getirilmesini vurgular. Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun¹⁷¹ 8. Maddesi'nde "Türkiye'de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren Türk vatandaşıdır" ibaresi bulunmaktadır. Sağlık kuruluşları vasıtasıyla veya yolcu taşıtları, hane içi, cezaevi vs. gibi sair alanlarda dünyaya gelmiş ancak nüfus kaydına geçişi gecikmiş veya işlemleri yapılmamış bulunan çocuklarla ilgili mevzuatta çocuğun doğumundan birebir haberdar olan kişi, kurum ve kuruluşları bağlayıcı bir hükmün bulunmadığı öne sürülebilir.

- *ÇHS 8. Madde:* Çocuğun kimliğinin, tabiiyeti, ismi ve aile bağlarının korunmasıyla ilgili ÇHS'nin 8. Maddesi, Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 7. Maddesi'nde Türkiye içinde veya dışında anne veya babası Türk olandan doğan çocuklar Türk vatandaşı sayılacağı gibi, anne veya babadan birinin Türk olması diğerinin yabancı olması durumunda doğacak olan çocuğun Türk vatandaşı sayılacağı belirtilir. Aynı zamanda kanunun 25. Maddesi çocuğa ergin olmasıyla birlikte vatandaşlığından çıkıp farklı bir vatandaşlığa geçme fırsatı sunar. Türk

¹⁶⁹ Rahim Tahliyesi Ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük, Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 14.11.1983, No: 83/7395 Dayandığı Kanunun Tarihi: 24.5.1983, No: 2827 Yayımlandığı R. Gazetenin Tarihi: 18.12.1983, No: 18255 Yayımlandığı Düsturun Tertibi: 5, Cildi: 23, S.1636.

¹⁷⁰ Nüfus Hizmetleri Kanunu, Kanun Numarası: 5490 Kabul Tarihi: 25.4.2006 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 29.4.2006 Sayı: 26153 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 45.

¹⁷¹ Türk Vatandaşlığı Kanunu, Kanun Numarası: 5901 Kabul Tarihi: 29.5.2009 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 12.6.2009 Sayı: 27256 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 48.

Medeni Kanunu'nun 282. Maddesi de çocuk ile anne arasındaki soy bağının doğum ile çocuk ve baba arasındaki soybağının, anne ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulacağı, ayrıca evlat edinme yolu ile de soybağının kurulacağından bahseder. Fakat kurulan bu bağlar ile ilgili bulunan doküman ve kayıtların titizlikle tutulması ve çocukların istedikleri takdirde bu kayıtlara ulaşabilmesi konusunda bir hükmün mevzuatta yer almadığı ifade edilebilir.

- *ÇHS 9. Madde:* Anne ve baba ile yaşama ve onlardan ayrılma hakkını savunan ÇHS'nin 9. Maddesi, anayasa 41. Maddesi'yle düzenlenen esaslarla devletin ailenin geleceği, refahı ve huzuru adına gerekli tedbirleri alacağı ve annenin ve özellikle çocuğun aile içinde korunmasının aile planlamasının öğretilmesiyle sağlanması için önlemler alacağı ve teşkilatını kuracağını vurgular. Fakat 61. Madde ile korunmaya muhtaç çocuk statüsünde değerlendirilen ve hizmete ihtiyaç duyan kesim için gerekli önlemlerin alınacağı da belirtilmiştir. SHÇEK Kanunu'nun 3. Maddesi'nin b bendince korunmaya muhtaç çocuk beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; anne veya babasız, anne ve babasız, anne veya babası veya her ikisi de belli olmayan, anne ve babası veya her ikisi tarafından terkedilen, anne veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk olarak tanımlanır. Kanunu'nun 21. Maddesi'nde hangi çocukların korunmaya muhtaç sayılacağına tespiti ve bunların incelenmesi görevini Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna vermiş ve bu çocukların kuruma duyurulmasında mahalli ve mülki amirler, sağlık kuruluşları, köy muhtarları, zabıta kuvvetleri ile belediye zabıta memurlarını yükümlü tutmuştur. ÇKK'nın 4. Maddesi'nin j bendi gereğince tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi temel ilke olarak kabul edilmiştir. SHÇEK Kanunu'nun 22. Maddesi'yle çocuğun korunmaya muhtaç olduğunu tespit eden kurumun, çocuğun reşit oluncaya kadar bu 2828 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulan sosyal hizmet kuruluşlarında bakılıp yetiştirilmeleri ve bir meslek sahibi edilmeleri hususundaki gerekli tedbir kararı yetkili ve görevli mahkemeden bir tedbir kararı alması gerekir. ÇKK'nın 7. Maddesi'nde öngörüldüğü gibi, çocuk hakkında öngörülen tedbir kararları (eğitim, sağlık, danışmanlık, bakım vb.) SHÇEK yetkililerince düzenlenen sosyal inceleme raporlarıyla mahkemeye sunulur. Hakim uygulanması istenilen tedbirlerin gerçekleşmesine, tedbir kararlarının kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar

verebilir. Velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında yine mahkeme karar vermeye yetkilidir. SHÇEK'in 22. Maddesi gereğince hakkında acil korunma altına alınması zaruri görülen çocukların mahkeme kararı alınıncaya kadar kuruluşlarda veya aile yanında mahalli mülki amirin onayı alınmak suretiyle bakım altına alınması şart koşulur. SHÇEK Kanunu'nun 24. Madde'siyle korunma kararı genel olarak çocuk reşit oluncaya kadar devam eder. Reşit olduktan sonra da korunma kararının devam edebilmesi için çocuğun orta veya yüksek öğrenime devam ediyor olması, mesleki yönden yetişmekte olması yahut da bedensel veya ruhsal sakatlığından ötürü sürekli bakıma muhtaç durumda olması gerekir. SHÇEK Kanunu'nun 23. Maddesi'yle mahkemece korunma kararı alınan korunmaya muhtaç çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi 2828 sayılı kanun hükümlerine göre kurulmuş kuruluşlarda (çocuk yuvaları, çocuk evleri, bakım ve rehabilitasyon merkezleri, kreş ve gündüz bakımevleri) olabileceği gibi, kurumun denetim ve gözetiminde bir "Koruyucu Aile" tarafından da yerine getirilebilir. Koruyucu aile, korunmaya muhtaç çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini gönüllü olarak üstlenebileceği gibi kurumca tespit edilecek ve ödenecek bir ücret karşılığında da yapabilir. Ayrıca evlat edindirme hizmeti de verilmektedir. Sonuç olarak görülen o ki çocukların hangi sebeplere dayandırılarak anne ve babalarından ayrıldıkları ve bu yönde temin edilmesi öngörülen çocuğun yüksek yararında gözetilen ölçütlerin ne olduğu konusunda mevzuatta daha açık ve ayrıntılı bir tanımlama bulunmamaktadır.

- *ÇHS 10. Madde:* yer alan ailenin yeniden birleşmesi ile ilgili mülteci çocukları koruma gerekçesiyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Refakatsiz Çocuklar Yönergesinin¹⁷² 10. Maddesi'nin n bendinde “Çocuğun menşe ülke veya hedef ülkede aile birleşimi talebi varsa ailenin izinin sürülmesi için çocuğun talebi İl Göç İdaresi Müdürlüğüne bildirilir” ibaresine yer verilmektedir. Ayrıca Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunu'nun¹⁷³ 5. Maddesi'nde Türkiye'ye çalışmaya gelen yabancıların çalışma izinleri kapsamında eş ve çocukların durumları hakkında düzenlemeler getirilmiş, Yabancıların

¹⁷²Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Refakatsiz Çocuklar Yönergesi. <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/refakatsiz-cocuk-yonergesi/refakatsiz-cocuk-yo-nergesi.pdf>.

¹⁷³ Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 4817 Kabul Tarihi: 27.2.2003 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 6.3.2003 Sayı: 25040 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 42.

Türkiye’de ikamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunu’nun¹⁷⁴ 9. Maddesi’nde ise karı koca ve on sekiz yaşını doldurmamış çocuklarına ikamet tezkeresinin verilmesi öngörülmüştür. Dolayısıyla mevzuatın esaslarla uyum içinde olduğu görülmektedir.

- *ÇHS 11. Madde:* Çocukların yasa dışı yollarla ülke dışına çıkarma ve geri döndürmemeden korunma hakkı ile ilgili ÇHS’nin 11. Maddesi ulusal mevzuatta Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Kanun¹⁷⁵ ile düzenlenmiş ve kanunun 2. Maddesi’nde belirtildiği üzere Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Sözleşme’ye taraf bir ülkeden başka bir taraf ülkeye kaçırılan on altı yaşını doldurmamış bütün çocuklar hakkında uygulanacak esaslar belirlenmiştir. TCK’nın 234. Maddesi’nde on altı yaşını bitirmemiş bir çocuğun veli, vasi veya bakım ve gözetimi altında bulunan kimsenin yanından cebir veya tehdit kullanmaksızın kaçırması veya alıkoyması hapis cezası ile sonuçlandırılmıştır. Aynı zamanda kanununun 79. Maddesi’nde göçmen kaçakçılığı kapsamında maddi menfaat gözetilerek herhangi bir yabancının ülke içine sokulması ve yurtda yaşamasına imkan tanınması halinde ve 80. Madde’de belirtilen insan ticareti kapsamında onsekiz yaşını doldurmamış olanların çalıştırılma, fuhuş, organ satışı gibi amaçlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde cezai yaptırımlar uygulanmaktadır. Görüldüğü üzere çocuk hakları sözleşmesinde çocuk statüsünün belirlenme yaşı 18 olarak tespit edilirken çocuğun alıkonulması ve kaçırılması mevzuu uluslararası sözleşme ve ulusal mevzuat kapsamında yaş sınırının 16 olarak belirlenmesiyle uygulamaya konulmuştur.

- *ÇHS 12. Madde:* Çocuğun görüşlerine saygı duyulmasının öneminin vurgulandığı ÇHS’nin 12. Maddesi’yle ilgili Medeni Kanun’un 339. Maddesi’nde “Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanır; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar” ibaresi kullanılmıştır. Çocuğun devlet korumasına alınma süreci konusunda ise 4. Maddesi’nin d bendinde “Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması”nı vurgulayan ÇKK’nun 13. Maddesi’nin 2. bendinde korunmaya muhtaç çocuğun hakim tarafından verilecek olan tedbir kararından önce

¹⁷⁴ Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5683 Kanun Tarihi: 15.7.1950 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 24.7.1950 Sayı: 7564 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 31 Sayfa: 2258.

¹⁷⁵Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Kanun, Kanun Numarası: 5717, Kanun No. 5717, Kabul Tarihi: 22.11.2007.

yeterli idrak gücüne sahip ise görüşünün alınması ve ilgililerin dinlenmesi vurgulanmıştır. Hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen bir çocuğun düzenli aralıklarla denetlenmesini içeren süreçlerde de ÇKK'nın 39. Maddesi'nin f bendi gereğince çocuğun görüşünün alınması gereklidir. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun¹⁷⁶ 231. Maddesi'nde çocuğun aleyhine olan bir durum karşısında görüşlerini belirtmesi hakimin takdirine göre çocuğun kendisine, velisine veya vasisine bırakılmış olup bu durumun sorgulanması on altı yaş altı bireyleri kapsamıştır. Dolayısıyla mevzuatta çocuğun görüşünün alınması hakimin takdirine bırakılarak tüm çocukların yaş sınırı olmadan dinlenmesinin önüne geçilmiş olup çocuk hakları sözleşmesi esasıyla örtüşmeyen bir sistem uygulamaya konulmuştur.

- *ÇHS 13. Madde:* Çocuğun görüşlerini ifade etme hakkını kapsayan Sözleşmenin 13. Maddesi'ne bakıldığında, Anayasanın 26. Maddesinde düşünce ve kanaatlerin açıklanması ve yayılmasının herkes için bir hak olduğu vurgulanmış fakat mevzuatta çocuklar için özellikle bu hakkın geçerliliği söz konusu olmamıştır.

- *ÇHS 14. Madde:* Çocuğun düşünce, din ve vicdan özgürlüğünü konu alan Sözleşmenin 14. Maddesi'yle ilgili, Anayasanın 24. Maddesinde din ve inanç hürriyeti herkes için bir hak olarak tanımlanmıştır. Hatta Türk Ceza Kanununun 125. Maddesi'nde bireyin dini ve inancına hakaret edilmesi veya 115. Maddesi'nde inancıyla ilgili herhangi bir zorlamayla karşılaşması durumunun suç sayılacağı öngörülmüştür. Medeni Kanunu'nun 341. Maddesi'nde "Çocuğun dinî eğitimi belirleme hakkı ana ve babaya aittir" ibaresine yer verilmiştir. Dolayısıyla çocukların dini seçme şansları kendilerine bırakılmamıştır. Ayrıca Anayasa'nın 24. Maddesi'nde "Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır" ifadesiyle din eğitiminin zorunlu dersler kapsamında tutulduğu görülür.

- *ÇHS 15. Madde:* Çocuğun dernek kurma ve barış içinde toplanma hakkı ile ilgili Sözleşmenin 15. Maddesi, mevzuatta Dernekler Yönetmeliği'nin¹⁷⁷ 5. Maddesi ve Dernekler Kanunu'nun¹⁷⁸ 3. Maddesi'nde on beş yaşını dolduran çocukların yasal

¹⁷⁶ Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu. Kanun Numarası: 1086 Kabul Tarihi: 18.6.1927 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 2, 3, 4.7.1927 Sayı: 622, 623, 624 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 8 Sayfa: 760.

¹⁷⁷ Dernekler Yönetmeliği, Resmî Gazete Tarihi: 31.03.2005 Resmî Gazete Sayısı: 25772, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=7.5.8038&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>.

¹⁷⁸ Dernekler Kanunu, Kanun Numarası: 5253 Kabul Tarihi: 4.11.2004 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 23.11.2004 Sayı: 25649 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

temsilcilerinin yazılı izniyle dernek kurma veya bir derneğe üye olmalarının hakkını ortaya koymuştur. Oniki yaşını dolduran çocukların ise yasal temsilcilerinin izniyle dernek yönetiminde yer alamayacağı fakat bir derneğe üye olacağı belirtilmiştir. 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun¹⁷⁹ 17. Maddesi'nde "On beş yaşını dolduran ve bu Kanun hükümlerine göre işçi sayılanlar, işçi sendikalarına üye olabilir" ibaresi kullanılmıştır. Siyasi Partiler Kanunu'nun¹⁸⁰ 11. Maddesi'nde herhangi bir siyasi partiye üye olmayı on sekiz yaşını doldurmuş olma şartına başlamıştır. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun¹⁸¹ 3. Maddesi'nde herkesin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır. Mevzuatta çocuklara dernek kurma özgürlükleriyle ilgili on beş yaş sınırının getirildiği ve onların yalnızca yasal temsilcilerinin izniyle dernek kurulabileceklerinin mümkün olduğunun belirtildiği görülür.

- *ÇHS 16. Madde:* Çocuğun özel yaşamına saygı hakkı ile ilgili Sözleşmenin 16. Maddesi'yle ilgili mevzuatta Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin¹⁸² 23. Maddesinde öğrenci gelişim dosyalarına gizliliği gerektiren bilgilerin işlenmemesi konusunun vurgulandığı görülür. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliği'nin¹⁸³ 11. Maddesi'nde meslek elemanları tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporlarının kişisel nitelikteki gizli belge olduğu ve gizlilik prensibine dikkat edilerek düzenlenmesi gerektiği belirtilir. Çocuk Yuvaları Yönetmeliğinin¹⁸⁴ 7. Maddesi'nin k bendince "Çocuklarla ilgili yapılan mesleki çalışmalar ve tüm kayıtların gizlilik ilkesine uygun olarak hazırlanması ve saklanmasını sağlamak" sosyal servis çalışanlarının bir görevidir. Çocuk Koruma Kanununun 4. Maddesi'nin 1 bendi gereğince çocuklara ilişkin yürütülen iş ve işlemlerde çocuğun kimlik bilgilerinin başkaları tarafından belirlenememesine

¹⁷⁹ Sendikalar Ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, Kanun Numarası: 6356, Kabul Tarihi: 18.10.2012, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 7.11.2012 Sayı: 28460, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 53.

¹⁸⁰ Siyasi Partiler Kanunu, Kanun Numarası: 2820 Kabul Tarihi: 22.4.1983 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 24.4.1983 Sayı: 18027 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 290.

¹⁸¹ Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Kanun Numarası: 2911 Kabul Tarihi: 6.10.1983 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 8.10.1983 Sayı: 18185 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 662.

¹⁸² Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Sayı: 29072, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1703.pdf>.

¹⁸³ Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni Ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Sayı: 27906, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110415-10.html>.

¹⁸⁴ Çocuk Yuvaları Yönetmeliği, <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/.../cocuk-yuvalari-yonetmeligi.pdf>

yönelik önlemlerin alınması şartı koşulmuştur. Anayasanın 20. Maddesi'nde "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz" denmektedir. Fakat mevzuatta çocukları esas alan ve onların aile, konut ve iletişimine keyfi ya da haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağını vurgulayan, yapılan müdahaleler sonucunda da onların yasa tarafından korunacaklarının teminat altına alındığına dair bir hüküm bulunmamaktadır.

- *ÇHS 17. Madde:* Çocuğun gerek duyduğu bilgi ve belgelere erişimi ile ilgili 17. Madde hakkında, genel olarak Basın Kanununun¹⁸⁵ 3. Maddesi'nde basın özgürlüğünün toplum sağlığı ve ahlakının sağlanması amacıyla sınırlandırılabilceği belirtilmiş ve Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un¹⁸⁶ 8(1)(ğ) bendi gereğince yayın hizmetlerinin "çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez" denilmiştir. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un¹⁸⁷ 8. Maddesi'yle de müstehcenlik, fuhuş, uyuşturucu kullanımını kolaylaştırıcı vb. konuları içeren yayınlarla ilgili erişimin engellenmesi gerekli kılınmıştır. Fakat çocuk kitaplarının üretimi ve çocukların psikososyal gelişimlerine olumlu katkı sağlayabilecek yayınların hangi ölçütlerle ortaya konacağı konusunda mevzuatta herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

- *ÇHS 18. Madde:* Çocuğun yetiştirilmesinde ebeveynlerin ve devletin sorumluluklarının vurgulandığı Sözleşmenin 18. Maddesi'yle ilgili Anayasanın 41. Maddesi devletin ailenin huzur ve refahını destekleyici tedbirleri almasını öngörmüştür. Medeni Kanununun 322. Maddesi'nde "Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler" ibaresi kullanılmıştır. 2828 sayılı SHÇEK Kanunu ile ailelerin maddi yoksunluklarının giderilmesi, psikososyal sorunlarının çözülmesi ve hayat standartlarının iyi bir seviyeye taşınması

¹⁸⁵ Basın Kanunu, Kanun Numarası: 5187 Kabul Tarihi: 9.6.2004 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 26.6.2004 Sayı: 25504 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 43.

¹⁸⁶ Radyo Ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 6112 Kabul Tarihi: 15.2.2011 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 3.3.2011 Sayı: 27863 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 50.

¹⁸⁷ İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5651 Kabul Tarihi: 4.5.2007 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 23.5.2007 Sayı: 26530 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 46.

amacıyla yürütülen sosyal hizmetlerin yasal çerçevesi çizilmiştir*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi'nin¹⁸⁸ 2. Maddesi'nde çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek ve ailenin bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddî, manevî ve sosyal destek sağlamak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının görevleri arasında sayılmıştır. Örneğin aile bütünlüğünün ve içinde bulunan bireylerin arasındaki ilişkileri düzenleyen ve aile içi sorunlara pratik çözümleri içeren Aile Danışmanlığı¹⁸⁹ hizmeti kamu kurumlarında sürdürülmektedir. Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmeliğin¹⁹⁰ 1. Maddesi'nde belirtildiği üzere devlet yoksulluk içinde olup temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatını sürdürmekte güçlük çeken çocuk ve gençlerin bakımı konusunda ailelerin desteklenmesi amacıyla sosyal ve ekonomik yardımı uygulamaya koyar. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu¹⁹¹ 2. Maddesi'nde belirttiği üzere sosyal bir güvenceye sahip olmayan ve muhtaç durumda bulunan bireylere yönelik yardımları kapsamaktadır. Anayasada çocuğun yetiştirilmesi ve gelişiminin sağlanması konusunda anneye, babaya ve devlete ayrı ayrı vurgu yaparak sorumluluk verme konusunda uyarıcı herhangi bir ifadeye rastlanmamaktadır. Ayrıca konu ile ilgili olarak Sözleşme'nin 27. Maddesi'nde çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine sahip olma hakkının olduğu vurgulanır. Türk mevzuatında yeterli hayat seviyesinin ne olduğu ve ne ölçüde değerlendirileceği ve her çocuğun eşit olarak yaşamsal ne tür imkanlara sahip olabileceği ile ilgili bir açıklamanın olmadığı görülür.

* Yeterli yaşam standardına ulaşma hakkı ile ilgili Sözleşmenin 27. Maddesi, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğunu vurgulayan Anayasanın 56. Maddesinde "Devletin herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamakla görevli olduğunu" ifade eder.

¹⁸⁸Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Kanun Hük. Kar. Nin Tarihi: 3.6.2011, No: 633 Yetki Kanununun Tarihi: 6.4.2011, No: 6223 Yayımlandığı R.G. Tarihi: 8.6.2011, No: 27958 Mük. Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 50.

¹⁸⁹ Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri İle Kamu Kurum Ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.16567&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>

¹⁹⁰ Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, <https://ankara.aile.gov.tr/duyurular/yenisosyal-ve-ekonomik-destek-yonetmeliği>.

¹⁹¹ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, Kanun Numarası: 3294 Kabul Tarihi: 29.5.1986 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 14.6.1986 Sayı: 19134 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 25 Sayfa: 264.

• *ÇHS 19. Madde:* Çocuğun her türlü şiddete karşı korunma hakkını düzenleyen Sözleşme'nin 19. Maddesi'yle ilgili Türk Ceza Kanunu'nun 233. Maddesi'nin 3. Fırkası'nda (...) sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba [...] hakkında cezalandırma kararının alınması şart koşulmuştur. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin¹⁹² 1. Maddesi “şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler ile bu tedbirlerin alınması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar” Şiddet mağduru bireylerin iş ve işlemlerini yürüten Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Yönetmeliği'nin¹⁹³ 4. Maddesi'nin ç ve d bendi gereğince şiddet mağdurunun ve beraberindeki çocukların kendilerini güvende hissetmesini sağlayacak biçimde hizmet sunulması, güvenliklerinin sağlanması, ekonomik, hukuki, sosyal ve psikolojik açıdan desteklenmesi ve güçlendirilmesi esastır. Fakat Sözleşmede belirtilen çocukların maruz kaldığı kötü muamelelerin önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemlerin ayrıntılı bir şekilde mevzuatta yer verilmediği ifade edilebilir.

• *ÇHS 20. Madde:* Aile ortamından yoksun bırakılmış çocuklar ile ilgili Sözleşme'nin 20. Maddesi hakkında Anayasanın 61. Maddesi'nde korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbirin alınacağı vaad edilir. ÇKK'nun 3. Maddesi'nin a bendinde bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk” olarak tanımlanan korunmaya muhtaç çocuk hakkında sosyal çalışmacılar tarafından 5. Madde'nin c bendi gereğince uygun görülen ve mahkemeye sunulan “Bakım Tedbiri”nin alınmasına; çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması

¹⁹²Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Kanun No. 6284 Kabul Tarihi: 8.3.2012.

¹⁹³ Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-8.htm>.

veya bu kurumlara yerleştirilmesine hakim tarafından karar verilir. Mahkemece korunma kararı alınan korunmaya ihtiyacı olan çocuk 2828 SHÇEK Kanununun 23. Maddesi gereğince kurum yetkililerinin gözetim ve denetimi altında bir koruyucu aile yanına yerleştirilebilirler. Aynı zamanda çocuğu tamamen kendi nüfuslarına geçirmek isteyen ailelere yönelik evlat edindirme işlemleri yürütülür. Çocuğun aile ortamında bakılmasına yönelik olan bu hizmetlerin dışında kurum bakımı hizmetleri de korunmaya muhtaç çocukların faydalandırıldığı modellerdir. Bu modeller SHÇEK Kanunu'nun 3. Maddesi'nin f bendinde ifade edilen çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, çocuk destek merkezleri, çocuk evleri vb. sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Fakat Sözleşmede bahsedilen kurum bakımına alınma sürecinde çocuk hakkında yapılması öngörülen sosyal hizmet müdahalesinin çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygı gösterilerek yapılması gerektiği mevzuatta yer almamaktadır.

• *ÇHS 21. Madde:* Çocukların evlat edinilmesi hakkında Sözleşme'nin 21. Maddesi'yle ilgili Türk Mevzuatında Medeni Kanunda küçüklerin evlat edinilmesinin koşulları belirlenmiştir. Evlat edindirme iş ve işlemlerinde küçüğün anne ve babasının rızasının gerektiği (Md. 309), ayırt etme gücüne sahip olan küçüğün rızası olmadıkça evlat edindirilemeyeceği ve vesayet altındaki küçüğün, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığına bakılmaksızın vesayet dairelerinin izniyle evlat edindirilebileceği (Md. 308), anne ve babadan birinin rızasının kim olduğu veya uzun süreden beri nerede oturduğu bilinmiyorsa veya ayırt etme gücünden sürekli olarak yoksun bulunuyorsa veya küçüğe karşı özen yükümlülüğünü yeterince yerine getirmiyorsa aranmayacağı (Md. 311) ifade edilir. Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzüğün¹⁹⁴ 1. Maddesi'nde küçüğün yüksek yararının gözetilmesine, temel haklarının güvence altına alınmasına, kaçırılmasının, satılmasının veya ticaretinin önlenmesinin önemi vurgulanmıştır. Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun'un¹⁹⁵ 4. Maddesi'nde belirtildiği üzere çocuğun evlat edindirilmeye uygun olduğunun ve menşe Devletinde yerleştirilme imkânları gerekli şekilde incelendikten sonra,

¹⁹⁴ Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük, Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 25.2.2009, No: 2009/14729 Dayandığı Kanunun Tarihi: 22.11.2001, No: 4721 Yayımlandığı R. Gazetenin Tarihi: 15.3.2009, No: 27170 Yayımlandığı Düsturun Tertibi: 5, Cildi: 48.

¹⁹⁵ Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, Kanun No. 5049, Kabul Tarihi: 14.1.2004.

ülkelerarası bir evlât edinmenin, çocuğun yüksek yararlarına uygun olduğunun tespit edilmesi ve bu sürece dahil olan kişi, kurum ve makamların para veya herhangi bedele karşılık bu işi yapmadıklarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Bakıldığında evlat edinmenin usul ve esaslarıyla ilgili bir yönetmeliğin bulunmadığı görülür. Ayrıca anne-baba rızasının aranması konusunda ebeveynlerin “küçüğe karşı özen yükümlülüğü”nü yeterince yerine getirmemesi sebebinin evlat edindirilme sürecinin daha sağlıklı bir şekilde ilerlemesi adına daha ayrıntılı bir şekilde ifade edilmesi gerektiği görülmüştür.

ÇHS 22. Madde: Mülteci/Sığınmacı çocukların hakları konusunu kapsayan Sözleşmenin 22. Maddesiyle ilgili Geçici Koruma Yönetmeliği'nin¹⁹⁶ aile birleşimini esas alan 49.Maddesi'nde yönetmelik kapsamındaki yabancıların başka bir ülkede bulunan eşi, ergin olmayan çocukları ve bağımlı ergin çocukları ile Türkiye'de bir araya gelmek üzere aile birleşimi talebinde bulunabileceklerini, bu talebin ulusal, uluslararası ve STK'ların işbirliği halinde gerekli çalışmaların yapılacağını, refakatsiz çocuklarla ilgili olarak ise çocukların talebi beklenmeksizin aile birleşimine ilişkin işlemlerin başlatılacağı belirtilir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun¹⁹⁷refakatsiz çocuklar başlıklı 66. Maddesi'nde refakatsiz çocuklarla ilgili çocuğun yüksek yararı ve çocuğun görüşü gözetilerek 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümlerinin uygulanacağı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kurum bakımına alınabileceği veya koruyucu bir ailenin yanına yerleştirilebileceği belirtilmiştir. Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 26. Maddesi'nde mülteci ve sığınmacılara sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetlerin sağlanabileceği belirtilmiştir. Sağlık hizmetleri konusunda 27. Madde gereği çocuklara yönelik gerekli aşuların yapılması, psikososyal destek hizmetleri için ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın hizmet yürütmesi, eğitim hizmetleri bakımından 28. Madde gereği okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocukların faaliyetleriyle Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yürütmesini öngörür. Sosyal Yardım Hizmetleri kapsamında verilen SUY (Sosyal Uyum Yardımı), Avrupa Birliği tarafından fonlanan, Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP), Türk Kızılayı (Kızılay) ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

¹⁹⁶ Geçici Koruma Yönetmeliği, Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 13.10.2014 No: 2014/6883 Dayandığı Kanunun Tarihi: 4.4.2013 No: 6458 Yayımlandığı R. Gazetenin Tarihi: 22.10.2014 No: 29153 Yayımlandığı Düsturun Tertibi: 5 Cilt: 55.

¹⁹⁷ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 6458 Kabul Tarihi: 4.4.2013 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 11.4.2013 Sayı: 28615 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 53.

(ASPB) tarafından ortaklaşa yürütülen yardıma muhtaç olanlara nakit olarak verilen bir yardımdır.¹⁹⁸ Sonuç olarak mülteci/sığınmacı çocuklara ilişkin mevzuatın çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin göz önünde bulundurularak farklı kurumlarca sağlık, eğitim, sosyal vs. hizmetlerin tertip edilmesi amaçlanmış olmasından ötürü mevzuatın Sözleşme ile uyum olduğu ifade edilebilir.

• *ÇHS 23. Madde:* Engelli çocukları konu alan 23. Madde ile ilgili Anayasanın 10. Maddesi'nde engelliler için alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı sayılamayacağı, 42. Maddesi'nde de durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanların topluma yararlı kılınması amacıyla tedbir alınacağını öngörülür. Bu konuda Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği¹⁹⁹ ile kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları ile Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitimin amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirilmelerini sağlamayı amaçlar. Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin²⁰⁰ 2. Maddesinde engellilerin eşit katılım, tıbbi bakım ve rehabilitasyon, ulaşılabilirlik, eğitimde fırsat eşitliği, istihdam, sosyal güvenlik ve sosyal hayat konularında genel esaslarının olduğu görülmektedir. Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un²⁰¹ 6. Maddesinde engelli kişilerin sağlığı ve mutluluğu için toplum içinde üretken hale gelebilecek seviyeye ulaşabilmesi adına bakım ve rehabilitasyonlarının yapılması, bunlardan ihtiyacı olanların geçici veya sürekli bakım altına alınması veya bunlara evde bakım hizmeti sunulması esas olduğu vurgulanır. Aynı zamanda Engelliler Kanunu'nun²⁰² 6. Maddesi'nde engellilere gerekli psikososyal destek ve bakım hizmetlerinin sunulacağını öngörür. Evde Bakım Hizmetinde Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tesbiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik²⁰³ ile birlikte sosyal

¹⁹⁸<http://kizilaykart-suy.org/TR/faq0.html>. SUY Nedir?.

¹⁹⁹Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018.07.20180707-8.html>.

²⁰⁰ Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Kanun Hük .Kar.nin Tarihi: 25/3/1997 No: 571 Yetki Kanununun Tarihi: 3/12/1996 No: 4216 Yayımlandığı R.G. Tarihi: 30/5/1997 No: 23004 Mük. V. Tertip Düsturun Cildi: 36.

²⁰¹ Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Kanun Numarası: 5378 Kabul Tarihi: 1.7.2005 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 7.7.2005 Sayı: 25868 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

²⁰² Engelliler Hakkında Kanun (1) Kanun Numarası: 5378 Kabul Tarihi: 1.7.2005 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 7.7.2005 Sayı: 25868 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

²⁰³ Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tesbiti Ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik,

güvenlik kurumlarına tabi olmayan, ailesini kaybetmiş veya ailesi ekonomik veya sosyal yoksunluk içinde bulunan bakıma muhtaç engellilere verilecek nakdi ödeme standartlarını kapsar (Md. 2). Örneğin Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Özürlülerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmeliğin²⁰⁴ 4. Maddesi'nde tanımlanan Engelli Bireylere Yönelik Umut Evleri Yönergesi'nin²⁰⁵ 1. Maddesi'nde belirtilen bakım hizmeti verilmesi uygun görülen engelli bireylerin toplum içinde bakımının sağlanabilmesi için ev tipi sosyal hizmet birimi olarak adlandırılan umut evlerinde kalmaları sağlanmaktadır. Dolayısıyla Sözleşme ile mevzuatın uyumlu bir şekilde bulunduğu görülür. Fakat erişilebilirlik ile ilgili engellilerin fiziksel çevresini düzenleyici, okullar, parklar, bahçeler, oyun alanları gibi faaliyet alanlarının farklı engel türlerinin hesaba katılarak planlanmasının yapılarak mevzuata girmesi gerekli görülmektedir.²⁰⁶

• *ÇHS 24. Madde:* Sağlık hizmetlerinin konu edinildiği Sözleşmenin 24. Maddesiyle ilgili Anayasanın 56. Maddesinde, devletin herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenlemekten sorumlu olduğunu öngörür. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun²⁰⁷ 3. Maddesinde çocuk ölümleri ve annelerin doğum öncesi ve sonrasında sıhhatlerinin sağlanmasının önemine vurgu yapar. Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun²⁰⁸ 3. Maddesi'nin (I) bendinde engelli çocuk doğumlarının önlenmesi ve yeni doğan bebeklerin metabolizma hastalıkları için gerekli olan testlerden geçirilerek risk taşıyanların belirlenmesine ilişkin tedbirlerin alınacağını öngörür. Türk Gıda Kodeksi Devam Formülleri Tebliği²⁰⁹ ile çocuk beslenmesi

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/um_bakimamuhtacozurlulertesbitivebakimi.pdf

²⁰⁴ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Özürlülerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/09/20100903-4.html>.

²⁰⁵ Engelli Bireylere Yönelik Umut Evleri Yönergesi, <https://eyh.aile.gov.tr/uploads/pages/engelli-bireylere-yonelik-umut-evleri-yonergesi/engelli-bireylere-yonelik-umut-evleri-yonergesi-ne-ulasmak-icin-tiklayiniz.pdf>.

²⁰⁶ A.g.m., Birleşmiş Milletlerin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ile Türk Hukuk Mevzuatı, Karşılaştırmalı Analizi, Yönetici Özeti, <http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/yoneticiozeti.pdf>.

²⁰⁷ Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, (1) (2) Kanun Numarası: 1593 Kabul Tarihi: 24.4.1930 Yayımlandığı R. Gazete: 6.5.1930 Sayı: 1489 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 11 Sayfa: 143.

²⁰⁸ Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, Kanun Numarası: 3359 Kabul Tarihi: 7.5.1987 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 15.5.1987 Sayı: 19461 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 26

²⁰⁹ Türk Gıda Kodeksi Devam Formülleri Tebliği, Tebliğ No: 2008/53, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008.09.20080904-11.html>

konusunda bebeğin büyüme ve gelişim ihtiyaçlarına dayanarak altı aydan itibaren bebeklerin özel beslenme amaçlarını karşılayan devam formülleri ve devam sütünün üretim aşamaları belirlenmiştir. Ana-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezlerinde²¹⁰kadın, ana ve çocuk sağlığı ile ilgili koruyucu ve tedavi edici hizmetleri, laboratuvar hizmetleri ve aile planlaması hizmetleri dahil üreme sağlığı konularında eğitimlerin verilmesi sağlanır. Sonuç olarak, sağlık hizmetleriyle ilgili Sözleşme esaslarının mevzuata yansıtıldığı fakat çocukların temiz içme suyuna erişimi ve yeterli beslenme koşullarına sahip olmasıyla ilgili bir düzenlemenin bulunmadığı görülmüştür.

- *ÇHS 26. Madde:* Çocuğun sosyal güvelikten yararlanma hakkı ile ilgili Sözleşme'nin 26. Maddesi hakkında Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun²¹¹ 60. Maddesi'nde aile içindeki geliri kişi başına düşen aylık tutarı asgari ücretin üçte birinden az olan vatandaşlar ile gelir tespiti yapılmaksızın genel sağlık sigortalılığı ya da bakmakla yükümlü olduğu kişi bulunmayan Türk vatandaşlarından 18 yaşını doldurmamış çocuklarının genel sağlık sigortasından yararlanmaları öngörür. Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Devlet Tarafından Karşılanması ve Yeşil Kart Uygulaması Hakkında Yönetmelik²¹² ile de belli standartlar çerçevesinde değerlendirilen hane bireylerinin Yeşil Kart uygulaması ile sağlanan tedavi hizmetlerinin bedellerinin ödenmesi hususu göz önünde bulundurulur. Fakat Sözleşme ile uyumlu olarak çocukların da sosyal güvenlik hakkı kapsamında yapacağı başvurular ile ilgili mevzuatta bir düzenleme görülmemiştir.

- *ÇHS 25. Madde:* 25. Madde'de belirtilen çocuğun kurum bakımına alınma süreçlerini ve gördüğü tedaviyi belli aralıklarla gözden geçirme hakkına sahip olduğu hükmüyle ilgili ÇKK'nın 7. Maddesi'nde "Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir" denilir.

²¹⁰ Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri Yönetmeliği R.G. Tarihi:06.02.1997 R.G. Sayısı:22900.

²¹¹ Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Kanun Numarası: 5510 Kabul Tarihi: 31.5.2006 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 16.6.2006 Sayı: 26200 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 45.

²¹² Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Devlet Tarafından Karşılanması Ve Yeşil Kart Uygulaması Hakkında Yönetmelik, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.4846&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>

“Ancak çocuğun durumunun değerlendirilmesi için bir periyot öngörülmesi ve yerleştirme uygulamalarının izlenmesi için, dış denetim ve bağımsız denetim olanağı yasa ile tanınmalıdır. Çocuklar hakkında tedbir kararı veren mahkemelere, bu kararların yerine getirildiği kurumları denetleme yetkisi ve görevi verilmelidir.”²¹³

• *ÇHS 28. Madde:* Eğitim hakkı ile ilgili Sözleşmenin 28. Maddesi’ne istinaden kimsenin eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağını söyleyen Anayasanın 42. Maddesi’nde ilköğretimin kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu olduğu ve devlet okullarında bu hizmetin parasız sağlanacağı, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanların topluma yararlı kılınması için tedbir alınacağını vurgulanır. Milli Eğitim Temel Kanunu’nun²¹⁴ 4. Maddesi’nde eğitimin ayırım gözetilmeksizin herkese açık olduğu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nun²¹⁵ 3. Maddesi’nde mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsadığı belirtilir. Eğitimin temel amacının belirlendiği Sözleşmenin 29. Maddesi’yle ilgili, Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 2. Maddesinin 2. bendinde Milli Eğitimin amaçlarından birisinin “beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” olduğu vurgulanır. Milli Eğitim Bakanlığı’nın Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesiyle²¹⁶ sağlık problemi nedeniyle örgün eğitim kurumlarından doğrudan yararlanamayacak durumda olanlara evde veya hastanede yatarak tedavi gördüğü sürede verilecek eğitim hizmetlerini düzenler. Örneğin Lösemi hastası olan ve sıklıkla hastane ortamında tedavi süreçlerini tamamlamaya çalışan ve eğitim hizmetlerinden mahrumiyet yaşayan çocuklar Milli Eğitim Müdürlüğünün eve öğretmen hizmeti kapsamında eğitimlerine devam etmektedirler. Ayrıca özel eğitim gerektiren bireylerin eğitsel tanınması ve değerlendirilmesi ile bu bireylere yönelik psikolojik ve rehberlik hizmetlerini yürütmek amacıyla Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) kurulmuştur. İmkani kısıtlı olan ailelere eğitimde fırsat

²¹³ A.g.m. Birleşmiş Milletlerin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ile Türk Hukuk Mevzuatı, Karşılaştırmalı Analizi.

²¹⁴ Milli Eğitim Temel Kanunu, Kanun Numarası: 1739 Kabul Tarihi: 14.6.1973 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 24.6.1973 Sayı: 14574 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 12 Sayfa: 2342.

²¹⁵ İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Kanun Numarası: 222 Kabul Tarihi: 5.1.1961 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 12.1.1961 Sayı: 10705 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 4 Cilt: 1 Sayfa: 1460.

²¹⁶ Millî Eğitim Bakanlığı Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi, https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/02031840_evde_hastanede_egitim_hiz_yonergesi.pdf.

eşitliği çerçevesinde verilen hizmetlerden birisi de eğitim materyali yardımudur. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından sağlanan bu yardım ile çocukların önlük, ayakkabı, kıyafet, çanta, kırtasiye gibi temel okul ihtiyaçları karşılanmaktadır.²¹⁷ Eğitimlerine devam etmeyen çocuklar ile ilgili ise sosyal hizmet uzmanlarının çocukla yaptığı çalışmalar sonucu hakim tarafından çocuk hakkında verilen eğitim tedbiri kararıyla çocukların okula devamı sağlanmaktadır.²¹⁸ Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından 14 Aralık 1960 tarihinde imzalanan Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme'ye²¹⁹ taraf olmadığı görülmüştür. Bu Sözleşmede yer alan ayrımcılığın sadece mevzuatta geçen şekliyle dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayrımıyla değil çeşitli yaptırımlarla çocukların eğitiminin engellenmesinin önüne geçilmesi bazı esaslara bağlanmıştır.

- *ÇHS 30. Madde:* Azınlıklara ya da yerli halklara mensup çocuklar ile ilgili Sözleşmenin 30. Maddesi hakkında Özel Öğretim Kurumları Kanunu²²⁰ ile yabancılar tarafından açılan ve Rum, Ermeni ve Musevî azınlıklar için kurulan okulların açılması kanunla düzenlenmiştir. Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun'un²²¹ 2. Maddesi'nin a bendinde Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için özel kursların açılacağından bahseder. Fakat mevzuat dili, dini, kültürü, yaşam tarzı ile farklılık arz eden tüm çocukların kendilerine özgü kültürel dinamikler çerçevesinde bireysel gelişimlerini sürdürmelerinin önündeki tüm engellerin kaldırılmasının mevzuat kapsamında değerlendirilmediği ve Türkiye'nin bu madde ile Sözleşmeye çekince koyduğu görülür.

- *ÇHS 31. Madde:* Sözleşme'nin 31. Maddesi'nde belirtilen dinlenme, boş zaman değerlendirme ve kültürel etkinliklere katılma hakkı ile ilgili Büyükşehir

²¹⁷ Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Eğitim Yardımları, <https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/egitim-yardimlari>.

²¹⁸ A.g.e. Çocuk Koruma Kanunu.

²¹⁹ Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme, http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/675_1.pdf

²²⁰ Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Kanun Numarası: 5580 Kabul Tarihi: 8.2.2007 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 14.2.2007 Sayı: 26434 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 46.

²²¹ Yabancı Dil Eğitimi Ve Öğretimi İle Türk Vatandaşlarının Farklı Dil Ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 2923 Kabul Tarihi: 14.10.1983 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 19.10.1983 Sayı: 18196 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 758.

Belediyesi Kanunu'nun²²² 7. Maddesi'nin v bendinde çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmenin büyükşehir ve ilçe belediyelerinin bir görevi olduğu, İl Özel İdaresi Kanunu'nun²²³ 65 Maddesi ve Belediye Kanunu'nun²²⁴ 77. Maddesi'nde "Belediye ve İl Özel idarelerinin sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle çocuklara yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamakla görevli olduğu belirtilmiştir. Okul Spor Kulüpleri Yönetmeliği²²⁵ ile de okul spor kulüpleri ve lig heyetlerinin işleyişi düzenlenmiştir. Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin²²⁶ 2. Maddesi'nde farklı genç gruplarının ihtiyaçlarının dikkate alınarak gençlerin kendi potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlanması amaçlar arasında sayılmıştır. Aynı kanunun 8/A Maddesi'nde gençlerin bilim, sanat ve kültürel alanlara ilgisini artırmaya yönelik faaliyetlerin yürütüleceği, 9. Maddesi'nde de spor faaliyetlerine her yaştan katılımın sağlanacağını vurgulanmıştır. Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik²²⁷ ile çocuklar için oyun, emekleme, etkinlik, uyku ve sportif faaliyetler için odaların düzenlenmesi öngörülmüştür. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un²²⁸ 87. Maddesi'nde hükümlülerin spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunacağı ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla Sözleşme esaslarıyla uygun bir mevzuat akışının olduğu görülür.

- *ÇHS 32. Madde:* Çocuk işçiliği ile ilgili Sözleşme'nin 32. Maddesi, 4857 sayılı İş Kanunu'nun²²⁹ 73. Maddesi'nde "Sanayie ait işlerde on sekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçilerin gece çalıştırılması yasaktır" ibaresi

²²² Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Kanun Numarası: 5216 Kabul Tarihi: 10.7.2004 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 23.7.2004 Sayı:25531 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 43.

²²³ İl Özel İdaresi Kanunu, Kanun Numarası: 5302 Kabul Tarihi: 22.2.2005 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 4.3.2005 Sayı: 25745 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

²²⁴ Belediye Kanunu, Kanun Numarası: 5393 Kabul Tarihi: 3.7.2005 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 13.7.2005 Sayı: 25874 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

²²⁵ Okul Spor Kulüpleri Yönetmeliği, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/317.pdf>.

²²⁶ Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Kanun Hük. Kar. nin Tarihi: 3.6.2011, No: 638 Yetki Kanununun Tarihi: 6.4.2011, No: 6223 Yayımlandığı R.G. Tarihi: 8.6.2011, No: 27958 Mük. Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 50

²²⁷ Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş Ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015.04.20150430-4.html>.

²²⁸ Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5275 Kabul Tarihi: 13.12.2004 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 29.12.2004 Sayı: 25685 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

²²⁹ İş Kanunu, Kanun Numarası: 4857 Kabul Tarihi: 22.5.2003 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 10.6.2003 Sayı: 25134 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 42.

kullanılmıştır.71. Maddesi'nde "15 yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılmasının yasak" olduğu "ancak, 14 yaşını doldurmuş ve ilköğretimini tamamlamış olan çocuklar bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler" ifadesiyle, 85. Maddesi'nde de "16 yaşını doldurmamış genç işçiler ve çocukların, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmayacağı" vurgulanmıştır. Dolayısıyla yaş sınırının Sözleşme prensiplerine uygun olmadığı görülür.

- *ÇHS 33. Madde:* Uyuşturucu kullanımı ile ilgili Sözleşme'nin 33. Maddesi, Anayasanın 58. Maddesi'ne "Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır" ibaresiyle desteklenmiştir. Türk Ceza Kanunu'nun 188. Maddesi'nde de uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti yasaklanmıştır. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 166. Maddesi'nde "On iki yaşından aşağı çocukların yanlarında ebeveyni veya velileri olduğu halde dahi meyhanelere girmesi ve on sekiz yaşından aşağı gençlere her nevi ıspirtolu içki verilmesi veya satılması memnudur" ifade edilmiştir. Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un²³⁰ 5. Maddesi'nin 8. Bendinde tütün ürünleri tüketiminin ve tütün dumanına maruz kalmanın oluşturduğu sağlık riskleri konusunda çocukları ve gençleri bilinçlendirmek üzere Milli Eğitim müfredatının hazırlanması talep edilmiştir. Fakat uyuşturucu vb. maddelerin kullanımıyla ilgili devletlerin alması gereken ve Sözleşmede belirtilen yasal, sosyal ve eğitsel nitelikteki önlemler kapsamında Milli Eğitim Temel Kanununda uyuşturucu kullanımı ve önleyici tedbirler kapsamında düzenlenen bir esasın bulunmadığı görülür.

- *ÇHS 34. Madde:* Sözleşmedeki 34. Madde ile çocukların cinsel sömürden korunması, mevzuatta insanlığa karşı işlenen suçlar arasında yerini alarak Türk Ceza Kanunu'nun 77. Maddesi'nin f bendinde "Cinsel saldırıda bulunma, çocukların cinsel istismarı" şeklinde vurgulanmıştır. Aynı zamanda kanunun 103. Maddesinde verilecek olan cezanın çocuğun yaşına ve istismarın şekline göre değiştiğinin tanımlanması yapılır. Reşit olmayanla cinsel ilişki konusunda ise kanunun 104. Maddesi'yle on beş yaşını doldurmuş çocukların cebir, tehdit ve hile olmaksızın

²³⁰ Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi Ve Kontrolü Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 4207, Kabul Tarihi: 7.11.1996, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 26.11.1996 Sayı: 22829, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 36.

kendi rızalarıyla girdikleri cinsel ilişkiden şikayet olmadığı takdirde karşı tarafın ceza almayacağı vurgulanır. Fakat bu durum çocuğun cinsel yolla sömürülmesinin önünü açarak bu tip vakaların sayıca artmasına sebep olabileceğinden yaş sınırı konusunda bir düzenlemenin yapılması gerekmektedir.

- *ÇHS 35. Madde:* Çocukların satılma, kaçırılma ve fuhuştan korunma hakkı ile ilgili Sözleşmenin 35. Maddesi'ne istinaden de Türk mevzuatında Türk Ceza Kanunu'nun 79. Maddesi'nde göçmenler üzerinden sağlanan çıkarla kaçakçılık yapılmasını, 80. Maddesi'nde insanların zorla çalıştırılarak fuhuşla, esaretle veya vücut organlarının alınması yoluyla ticaretinin yapılmasını, 109. Maddesi'nde kişiyi alıkoyup özgürlüğünü kısıtlama, 229. Maddesi'nde çocukların dilencilikte kullanılması sakıncalı kılınmıştır. Sözleşme esaslarıyla mevzuat bu açıdan uygun görülmektedir.

- *ÇHS 36. Madde:* Çocukların sömürünün farklı modellerinden korunmaları konusunda Sözleşmenin 36. Maddesi'yle ilgili Türk mevzuatında özellikle çocukların medya tarafından kullanılarak onların bedensel ve zihinsel gelişimlerine engel teşkil edebilecek muamelelere ve yaşam temposuna ayak uydurmalarına zorlanmaları Türk mevzuatında herhangi bir kanunla güvenceye alınmamıştır.

- *ÇHS 37. Madde:* Sözleşmenin işkence ve özgürlükten yoksun bırakmaya karşı korunma hakkını kapsayan 37. Maddesi'yle ilgili TCK'daki esasların çocuklar için müebbet hapsin uygun bulunmadığı, şayet suç işlenmişse yaşa, işlenen suça ve çocuğun algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğine göre kaç yıla kadar cezanın verileceğinin değiştiği görülür (31. Madde). Çocuk Koruma Kanunu'nun 21. Maddesi gereğince tutuklama yasağı ile ilgili "On beş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemez" ibaresi kullanılmıştır. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 13. Maddesi'yle on iki-on sekiz yaş grubu çocukların cinsiyetleri ve fizikî gelişim durumları göz önüne alınarak çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında barındırıldıkları, kendilerine özgü kurumun bulunmadığı veya kurumlarda ayrı bölümlerin bulunmaması hâlinde kız çocukları kadın kapalı kurumların bir bölümünde barındırılacağı, bu kurumlarda çocuklara eğitim ve öğretim verilmesi ilkesine tam olarak uyulduğu belirtilmektedir. Kanununun 15. Maddesinde çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülerek yerine getirildiği çocuk eğitim evlerinden bahseder. Kanununun 29. Maddesi'nin 3. bendinde

“Çocuk hükümlülerin çalıştırılması yalnızca meslek eğitime yönelik olur. Öğretim kurumlarına veya örgün eğitime devam eden çocuk ile genç hükümlüler, öğretim yılı içinde atölye ve işyerlerinde çalıştırılmazlar” ibaresi kullanılmıştır. Kanun’un 31. Maddesi’nin 1. bendinde kurum yönetiminin cezasının en az bir yılını iyi hâlli olarak çekmiş bulunan çocuk hükümlüleri, durumlarına uygun kurum içi hizmetlerde çalıştırabileceği fakat kendi yaşam alanları veya eğitsel amaçlar dışında çalıştırılmayacakları vurgulanmıştır. Kanun’un 38. Maddesi’nde hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları çocuklar hariç tutularak düzenlenmiştir. Kanun’un 45. Maddesi’nin 1. bendinde çocuklara uygulanacak disiplin cezalarının ceza niteliği taşımayan koruma ve önleme amaçlı tedbirler olduğu belirtilerek 2. bendinde cezaların; teşvik esaslı ayrıcalıkları ertelemek, kaldığı odayı ve yatakhaneyi değiştirmek, bulunduğu kurumun başka bir kısmına nakletmek, meslek eğitiminin bütünlüğünü ve sürekliliğini bozmayacak şekilde çalıştığı işyerini veya atölyeyi değiştirmek, belli yerlere girmesini yasaklamak, bazı eşyaları bulundurmasını veya kullanmasını yasaklamak olarak belirlenmiştir. Kanun’un 46. Maddesi’nde çocuğa uyarma, kınama, yapılan hatayı onarma, tazmin etme ve eski hâle getirme, harcamalarına sınır koyma, bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma, teşvik esaslı ayrıcalıkları geri alma, iznin ertelenmesi, kapalı ceza infaz kurumuna iade, odaya kapatma cezasının yapıldığı belirtilir. Odaya kapatma cezası ile ilgili kanunda belirtilen eylemlerde bulunan çocuğun “[...] beş güne kadar açık havaya çıkma hakkı saklı kalmak üzere, gece ve gündüz tek başına bir odada tutulmasıdır. Bu ceza, çocuğun kurum görevlilerine istediği zaman ulaşmasına engel olunmayacak şekilde uygulanır. Çocuk, cezanın infazı öncesinde, sırasında ve sonrasında doktor kontrolünden geçirilir. Cezanın infazı sırasında çocuğun; ailesi, avukatı ve yasal temsilcisiyle görüşmesine izin verilir” denilmiştir. Bakıldığında Sözleşmede özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuklara kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılması gerektiği belirtildiğinden odaya kapatma cezasının bu esasa uygun düşmediği görülmüştür. Türk Ceza Kanun’un 31. Maddesi’nde suç işlenmesi halinde 12 yaşından küçükler hakkında güvenlik tedbiri alındığı, 12 ile 15 yaş arasında işlediği fiilin hukuki sonuçlarını algılayabilecek yetide bulunanlar ile bulunmayanlar arasında ceza hükümlülüğünün farklılaştığı, 15-18 yaş arasındakilerin ise algılama yetisine bakılmaksızın ceza alabildiği görülmüştür. Bu durumun Sözleşmedeki yaş sınırı ve özgürlükten alıkoymanın son çare görülmesiyle çeliştiği görülür.

• *ÇHS 38. Madde:* Sözleşmede Madde 38 ile silahlı çatışmadan korunma hakkı ile ilgili Türkiye, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki Seçmeli Protokole²³¹ taraf olmuştur. Aynı zamanda en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinin tanımlandığı 182 No’lu Sözleşme Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi’nin²³² 3. Maddesi’nde “[...] askeri çatışmalarda çocukların zorla ya da zorunlu tutularak kullanılmasını da içerecek şekilde zorla ya da mecburî çalıştırılmaları gibi kölelik ve kölelik benzeri uygulamaların tüm biçimlerini” kapsar denmektedir. Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu’nun²³³ 2. Maddesi’nde 2012 yılında yapılan değişiklikle 18 yaşından küçük olanların milli müdafaa mükellefiyetine sahip olmadığı belirtilir. Fakat mevzuatta silahlı çatışmadan etkilenmiş çocuklara yönelik gerekli tedbirin alınacağıyla ilgili bir maddeye değinilmemiştir.

• *ÇHS 39. Madde:* Sözleşme’nin 39. Maddesi’nde vurgulanan mağdur durumdaki çocukların rehabilitasyonuna mevzuatta Çocuk Koruma Kanunu’nun 5. Maddesi’nin (d) bendi gereğince uygulanan sağlık tedbiri örnek verilebilir. Bu tedbir çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına olanak sağlar. Aynı zamanda Milli Eğitim Müdürlüğünün rehberlik servisleri eğitsel ve mesleki rehberliğin yanında bireylere sundukları kişisel/sosyal rehberlik ile “bireyin bilişsel, sosyal, duygusal, ahlaki ve davranışsal gelişimini desteklemek amacıyla kendini tanıması; karar verme ve problem çözme gibi sosyal beceriler ile yaşam becerilerini geliştirmesi ve sorumluluk sahibi bir birey olarak hayatına devam edebilmesi için bireye ve ailesine” hizmet sunarlar.²³⁴ Mağduriyet yaşamış çocukların başlarına gelen olayları defalarca farklı mecralarda anlatarak örselenmemelerinin sağlanması amacıyla Ceza Muhakemesi

²³¹Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki Seçmeli Protokol, <https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/6314--Cocuk-Haklarına-Dair-Sozleşmeye-Ek-Cocukların-Silahlı-Çatışmalara-Dahil-Olmaları-Konusundaki-Seçmeli-Protokol.pdf>.

²³² 182 No.lu Sözleşme Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi, (<https://www.tbmm.gov.tr>)

²³³ Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu Kanun Numarası: 3634 Kabul Tarihi: 7.6.1939 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 16.6.1939 Sayı: 4234 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 20 Sayfa: 512.

²³⁴ Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.24074&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=rehberlik%20hizmetleri>.

Kanunu'nda²³⁵ 236. Maddesi'nin (2) bendi gereğince “İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur, bu suça ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak bir defa dinlenebilir” denilmektedir. Örneğin Çocuk İzlem Merkezleri cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere kurulmuştur.²³⁶ Bakıldığında Sosyal Hizmetler Kanunu'nda çocuğun mağduriyet sebepleri olarak anne, baba veya her ikisinden yoksun olma, fuhuş, dilencilik veya alkol, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklara maruz bırakılarak ihmale ve sömürüye açık olma durumları sayılmıştır. Fakat kanunda ihmal, sömürü, suistimal, işkence, her türlü insanlık dışı aşağılayıcı muamele veya ceza uygulaması ya da silahlı çatışmayla ortaya çıkabilecek olan tüm mağduriyet sebeplerine yer verilmediği görülmüştür.

- *ÇHS 40. Madde:* Sözleşme'nin 40. Maddesi'yle adil yargılanma hakkı ve çocuğa özgü adalet sisteminin ilkeleri konusunda Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 150. Maddesi'nin (2) bendinde “[...] çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafî görevlendirilir” denilir. 9. Maddesi'nin (1) bendinde Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı'nın “Görev alanına giren konularda çocuk ve gençlere özel dikkat gösterilmesini, özellikle uyuşturucu, uyarıcı veya bu etkiyi doğuran her türlü madde kullanma ve aile içi şiddet söz konusu olduğunda, koruyucu ve tedavi edici yöntemlerin özenle uygulanmasını sağlamak” olduğu, 14. Maddesi'nin (b) bendinde Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüklerinin kovuşturma evresinden sonraki süreçte “çocuk hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi,” sağlamalarını, salıverme sonrasındaki görevleri arasında ise çocuk hükümlülerin, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna yerleştirilmesini öngörür (15 M.) (a).Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği'nin²³⁷ Adli İşlemler Büro Amirliğinin 16. Maddesi'nin d bendi gereğince “Cumhuriyet Savcısı

²³⁵ Ceza Muhakemesi Kanunu, Kanun Numarası: 5271 Kabul Tarihi: 4.12.2004 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 17.12.2004 Sayı: 25673 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

²³⁶ Çocuk İzlem Merkezi, <https://behcetuzch.saglik.gov.tr/TR,109116/cocuk-izlem-merkezi.html>.

²³⁷ Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev Ve Çalışma Yönetmeliği,

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.12566&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

tarafından gözaltında tutulması istenen çocuğun barınma, beslenme, haberleşme, temizlik gibi zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak, gerektiğinde sağlık tedavilerini yaptırtmak” görevleri arasındadır. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin²³⁸ 11. Maddesi’nin (a) bendinde nezarethanelerde çocukların yetişkinlerden ayrı tutulacağı, 19. Maddesi’yle de on iki yaşını dolduran çocukların suç işlemleri sebebiyle yakalanmaları söz konusu olduğunda yakınlarına ve avukata haber verilerek derhal Cumhuriyet Başsavcılığına olayların intikalinin yapılacağı bu süreçte suçların büyüklerle beraber işlendiği takdirde soruşturma evresinde çocuklarla ilgili evrağın ayrılacağı, soruşturmalarının ayrı ayrı yürütüleceği belirtilir. Cumhuriyet Başsavcılıklarında kurulması öngörülen çocuk büroları da 5395 sayılı ÇKK’nın 30. Maddesi’nin c bendi gereğince “Korunma ihtiyacı olan, suç mağduru veya suça sürüklenen çocuklardan yardıma, eğitime, işe, barınmaya ihtiyacı olan veya uyum güçlüğü çekenlere ihtiyaç duydukları destek hizmetlerini sağlamak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışmak, bu gibi durumları çocukları korumakla görevli kurum ve kuruluşlara bildirmek” ile görevlendirilmişlerdir. ÇKK’nın 17. Maddesi’nde çocuklarla yetişkinlerin “davalarının birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi hâlinde, genel mahkemelerde, yargılamanın her aşamasında, mahkemelerin uygun bulması şartıyla birleştirme kararı verilebilir. Bu takdirde birleştirilen davalar genel mahkemelerde görülür” ibaresi kullanılmıştır. Dolayısıyla Sözleşmenin yalnızca çocuklara uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasının teşvik edilmesi gerektiği kuralıyla bağdaşmamaktadır.

Genel olarak hukuki metinlerin incelenmesiyle ortaya çıkan o ki Sözleşmede ayrıntılı olarak ele alınan ve çocukları ilgilendiren her hükmün Türk mevzuatına yansımadağı, Sözleşmenin genel mantığına yakınlaşmak adına esaslarda yapılan değişikliklerin yasal alt yapıya katkısı olsa da Sözleşmede vurgulanan çocuk refahı ile ilgili dört ana esasın korunmasına yönelik yapılacak çalışmalara öncelik verilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Örneğin çocukların maruz kalabileceği farklı ayrımcılık türlerinin veya çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ile ilgili hükümlerin Anayasanın kriterlerine girmesinin gerekliliği gibi.

²³⁸Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601-10.html>.

Özellikle Türk Anayasasında özgürlük ve hakların tüm insanları kapsayan genel ifadelerin kullanıldığı bir tarzda ifade edildiği, hukuki metnin insan hakları bağlamında değerlendirildiği gibi bir dille oluşturulduğu fakat çocuklara ait ve çocuklara özgü söylemlerin azlığı dikkat çekmiştir. İfade özgürlüğü veya din ve vicdan özgürlüğü gibi tüm vatandaşları kuşatan genel kaidelerin çocuklar temelinde değerlendirilip yazılı hale getirilmesinin önemi fark edilmiştir.

Ayrıca Türk mevzuatında Çocuk Koruma Kanunu adı altında oluşturulan esasların korunmaya ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına ve haklarının güvence altına alınmasına odaklı oluşturularak hazırlandığı böylelikle ülkedeki tüm çocukları kapsayacak düzeyde bir sistemin var olmadığı görülmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin maddelerine uyumun sağlanması adına mevzuatta parça parça değişikliklerin yapıldığı görülmüş fakat Türkiye'nin Sözleşmeyi imzalarken ortaya koyduğu çekinceler ve taraf olmadığı uluslararası sözleşmeler hala varlığını korumaktadır. Bu durumların mevcut yasal alt yapının üzerine kurulan kamu idaresinin iş ve işleyişinde de sıkıntılar doğuracağı açıktır. Mesleki anlamda çocuklar üzerinde çalışan ve birebir çocukların sıkıntı ve problemlerine odaklanan, daha müferreh yaşayabilecekleri bir ortamı onlar için oluşturmaya çalışan kamu personellerinin ellerine yetersiz hukuki ve idari imkanların verilmesine sebep olacaktır. Mesleki personel iş tatminsizliği yaşayabilecek bu da motivasyon düzeylerinde azalmaya sebebiyet verebilecektir. Bu çalışmamızda kamu personeline Türk mevzuat ve kamu düzeninde yapılacak olan reformlara ihtiyaç duyulabileceği öngörülerek bir sonraki bölümde Türkiye çocuk koruma sistemi içerisinde çalışanlar üzerinden BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin değerlendirilmesi, Sözleşme esaslarının ve Türk mevzuatına yansımalarının uygulayıcı aktörler tarafından nasıl algılandığının ölçülmesi hedeflenmiştir. Bu ölçümleme ile birlikte ikinci bölümdeki verileri de bir araya getiren teorik bir çözümleme bu hedefimize eşlik edecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN İLKELERİNİN TÜRK ÇOCUK SİSTEMİ'NDEKİ UYGULAYICI KURUMLARA YANSIMALARI: MANİSA ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR ÇÖZÜMLEME

Bu bölümde uygulayıcı aktörlerin Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ilgili bilgi düzeylerine, Sözleşme esaslarının Türk Mevzuatınca ele alınma düzeyi ve iş pratiğinde uygulanabilirliğine, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar hakkındaki düzenlemelerin Sözleşmeyle olan uyumu hakkındaki görüşlerine açıklık getirilecektir. Meslek çalışanlarının cinsiyet, deneyim ve meslek uzmanlıkları bakımından konuya yaklaşımları anket tekniği ile tespit edilmeye çalışılacaktır. Hazırlanan anket çalışmasının sonuçları istatistikî tablolar ve analizler ile sunulacak, teorik bir değerlendirme ile de çalışanların farkındalığı ve uygulamada yaşadıkları güçlüklerin sebepleri tartışılacaktır.

3.1. MANİSA'DAKİ MESLEK ELEMANLARININ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ İLE BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NİN TÜRK ÇOCUK KORUMA SİSTEMİNE YANSIMALARI HAKKINDAKİ BİLGİ DÜZEYLERİ

BM Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesinin genel kaide ve kurallarının Türkiye çocuk koruma sistemi içerisinde yer alan uygulayıcı aktörler tarafından bilinme derecesi ve farkındalığı isabetli uygulamaların ön koşulunu oluşturur. Bu eksende Manisa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde çalışan meslek elemanları üzerinde bir anket çalışması ile saha verisi toplanmaya çalışılmıştır. Her ne kadar Manisa ölçeğindeki verileri bütüne genellemek gibi bir amacı gütmese de söz konusu çalışmanın araştırma açısından önemli çıkarımlara aracılık edebileceği söylenebilir. Bu yolla BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin mevcut kamu idari yapısı içerisinde pratiğe geçirilmesi hususunda Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesini temel alan yeni bir yasal reforma ve yapısal bir düzenlemeye ihtiyaç olup olmadığı hususunda bazı öngörüler üretmemiz mümkün olabilir.

3.1.1. Araştırmanın Yöntemi

Yapılan çalışmada betimleyici istatistik düzeyinde bir döküm elde etmek amacıyla anket tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Araştırmanın evreni Manisa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nde çalışan 130 meslek çalışanıdır.

Araştırmanın örneklemini 107 mesleki personel olarak belirlenmiştir. Hazırlanan anket formları da Manisa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde, Manisa'nın farklı ilçelerinde farklı kurum ve kuruluşlarda çalışan 107 meslek elemanına birebir uygulanmıştır. Anket uygulama sürecinden önce Manisa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü idaresinin izni alınarak çalışmaya başlanmıştır. Anket verileri araştırmacı tarafından tek tek meslek elemanlarının çalıştıkları kurumlara gidilerek ve ilçelerde olanların bazılarına e-posta yoluyla gönderilerek toplanmıştır.

Demografik özellikleri itibariyle çalışanların cinsiyeti (kadın, erkek); mesleği (sosyal hizmet uzmanı, sosyolog, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, Asdep görevlisi, rehberlik ve psikolojik danışman); meslekteki yılı (0-5, 6-10, 11-15, 16-20, 21-25 ve 26 üstü) dikkate alınmıştır.

3.1.2. Araştırmanın Bulguları ve Analizi

Manisa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde çalışan mesleki personelin anket sorularına verdiği cevaplarla elde edilen veriler hazırlanan tablolar aracılığıyla aşağıdaki gibi sunulmuştur.

Tablo 1:Uygulama Grubunun Demografik Özellikleri

DEMOGRAFİK BİLGİLER TABLOSU			
		UYGULAMA GRUBU	
		N	%
Cinsiyet	Kadın	71	66,4
	Erkek	36	33,6
Meslek	Sosyal Hizmet Uzmanı	37	34,6
	Psikolog	11	10,3
	Çocuk Gelişimi	3	2,8
	Öğretmen	10	9,3
	Sosyolog	28	26,2
	Rehberlik ve Psikolojik Danışman	1	0,9
	Asdep Görevlisi	10	9,3
	Diğer	7	7
Meslek Yılı	0-5	63	58,9
	6 yıl ve üstü	44	41,1

Tablo 1’de anket uygulanan 107 meslek elemanlarından 71’nin (% 66,4) kadın katılımcılardan, 36’sı (%33,6) da erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Meslek grubu olarak 37 sosyal hizmet uzmanı (% 34,6), 28 sosyolog (%26,2), 11 psikolog (%10,3), 3 çocuk gelişimci (%2,8), 10 öğretmen (%9,3), 10 Asdep görevlisi (%9,3), rehberlik ve 1 psikolojik danışman (%0,9) anket uygulamasına katılmıştır. Ankete katılanların meslekteki yılı 0-5 yıl olanlar 63 kişi (%58,9), 6 yıl ve üstü olanlar 44 kişi (%41,1) olduğu görülmüştür. Ayrıca demografide mesleğe yeni başlayanların oranının diğerlerine kıyasla fazla olması ASDEP Projesi kapsamında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü’nde istihdam alanı yaratılmasıyla ilgilidir. Genel olarak mezun olunan bölümlerde kadın oranının fazla olması işe alımlarda da erkeklerden fazla sayıda kadın çalışanın bulundurulmasına sebep olmuştur.

3.1.2.1. Cinsiyet Dağılımı Açısından BMÇHS’nin İlkelerine Olan Yaklaşım

Tablo 2: “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin ilke ve esasları hakkında bilgi sahibi misiniz?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %
Kadın	61,6	4,7
Erkek	29,9	3,8
Toplam	91,5	8,5

BMÇHS: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan ilki olan ve Tablo 2’de gösterilen “BMÇHS İlkeleri Hakkında Bilgi Sahibi misiniz?” sorusunun cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında kadınların 66’sı (%61,6) “Evet” cevabını verirken 5’i (%4,7) “Hayır” cevabını vermiştir. Erkeklerin ise 32’si (%29,9) “Evet” cevabını verirken 4’ü (%3,7) “Hayır” cevabını verdiği görülmüştür. BM Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesiyle ilgili bilgilenme ve farkındalık düzeyinin kadın ve erkekler arasında yüksek derecede olduğu, Sözleşmeden bilgisi olmayan kesimin azınlıkta kaldığı izlenmiştir.

Tablo 3: “BMÇHS’nin Maddelerini Okudunuz mu?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	Kısmen %
Kadın	31,77	2,80	31,77
Erkek	14,98	1,86	16,82
Toplam	46,75	4,66	48,59

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan ikincisi olan ve Tablo 3’de gösterilen “BMÇHS Maddelerini Okudunuz mu?” sorusunun cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında kadınların 34’ü (%31,77) “Evet” cevabını verirken 3’ü (%2,80) “Hayır”, 34’ü (%31,77) ise ”Kısmen” cevabını vermiştir. Erkeklerin ise 16’sı (%14,98) “Evet” cevabını verirken 2’si (%1,86) “Hayır”, 18’i (%16,82) ise ”Kısmen” cevabını verdiği izlenmiştir. Bilgi sahibi olmanın yanında Sözleşmenin tüm maddelerini bilinçli bir şekilde okumuş olan kadınların ve erkeklerin oranının yarı yarıya düştüğü görülmüştür. Oranın diğer yarısında da Sözleşmenin tüm ilkelerine hakim olunmadığı ancak kısmen taraflarından bilgi sahibi olduğu anlaşılmıştır. Kadın ve erkekler arasında Sözleşme maddelerini okumayanların oranının oldukça az olduğu izlenmiştir.

Tablo 4: “Türk mevzuatına yansıyan yönleriyle BMÇHS’nin mesleğiniz ile ilgili maddelerini uyguluyor musunuz?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	İHB %
Kadın	57,04	1,86	7,47
Erkek	27,10	3,73	2,80
Toplam	84,14	5,59	10,27

İHB: İlgili Hükümleri Bilmiyorum

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan üçüncüsü olan ve Tablo 4’de gösterilen “Türk Mevzuatına Göre BMÇHS Mesleğinizle İlgili

Maddeleri Uyguluyor musunuz?” sorusunun cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında kadınların 61’i (%57,04) “Evet” cevabını verirken 2’si (%1,86) “Hayır”, 8’i (%7,47) ise “İlgili Hükümleri Bilmiyorum” cevabını vermiştir. Erkeklerin ise 29’u (%27,10) “Evet” cevabını verirken 4’ü (%3,73) “Hayır”, 3’ü (%2,80) ise ” İlgili Hükümleri Bilmiyorum” cevabını verdiği görülmüştür. Uygulama süreci ve bilginin mesleki personelce iş pratiklerine aktarımı konusunda da Sözleşmenin maddelerini kısmen veya tamamen okuyan erkek ve kadın kesiminin okumayanlara oranla fazla sayıda bulduklarını, bilgilendikleri kısımları alan çalışmalarında kullandıklarını ve uygulama aşamasında bu bilgilerden faydalandıklarını görmekteyiz.

Tablo 5:“BMÇHS ilke ve esasları çocuk refahı gözetilerek kapsamlı bir şekilde hazırlanmıştır.” Bu görüşe katılıyor musunuz?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	BK %
Kadın	42,05	3,76	20,56
Erkek	25,23	0,93	7,47
Toplam	67,28	4,69	28,03

BK: Bilmiyorum, Kararsızım

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan dördüncüsü olan ve Tablo 5’de gösterilen “BMÇHS İlkeleri Çocuk Refahını Gözeterek Hazırlanmış mıdır?” sorusunun cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında kadınların 45’i (%42,05) “Evet” cevabını verirken 4’ü (%3,76) “Hayır”, 22’si (%20,56) ise “Bilmiyorum, Kararsızım” cevabını vermiştir. Erkeklerin ise 27’si (%25,23) “Evet” cevabını verirken 1’i (%0,93) “Hayır”, 8’i (%7,47) ise ” Bilmiyorum, Kararsızım” cevabını verdiği görülmüştür. Kadın ve erkeklerin çoğunluğunun Sözleşme ilkelerinin çocukların refahına yönelik hazırlandığı kanısına sahip olduğu fakat kadınlardan azımsanmayacak bir oranın da bu değerlendirmeyi yapamadıkları ve kararsız kaldıkları izlenmiştir.

Tablo 6: “Ülkemizin çocuk koruma sistemi konusunda koyduğu ulusal hedefler BMÇHS ile uyumlu mudur?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	BK %
Kadın	20,57	13,08	32,71
Erkek	20,56	2,80	10,28
Toplam	41,13	15,88	42,99

BK: Bilmiyorum, Kararsızım

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan beşincisi olan ve Tablo 6’da gösterilen “Ülkemizin Çocuk Koruma Sistemi Hedefleri BMÇHS İle Uyumlu mudur?” sorusunun cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında kadınların 22’si (%20,57) “Evet” cevabını verirken 14’ü (%13,08) “Hayır”, 35’i (%32,71) ise “Bilmiyorum, Kararsızım” cevabını vermiştir. Erkeklerin ise 22’si (%20,56) “Evet” cevabını verirken 3’ü (%2,80) “Hayır”, 11’i (%10,28) ise “Bilmiyorum, Kararsızım” cevabını verdiği görülmüştür. Sözleşmenin mevcut sistemin hedefleriyle olan uyumu söz konusunda kadınların erkeklerden daha fazla uyumsuzluğu ön plana çıkardığı anlaşılmaktadır. Fakat genel olarak çalışanların ikilinin uyumu konusunda tereddütlerinin varolduğu izlenmektedir.

Tablo 7:“BMÇHS’nin maddelerinin Türk Mevzuatınca ele alınma düzeyini ne derece yeterli buluyorsunuz?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	FK %	Az%	Orta %	Çok%
Kadın	10,28	16,85	34,57	4,67
Erkek	2,80	4,67	21,49	4,67
Toplam	13,08	21,52	56,06	9,34

FK: Fikrim Yok

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan altıncısı olan ve Tablo 7’de gösterilen “BMÇHS Maddelerini Türk Mevzuatınca Ele Alınma Düzeyi Yeterli mi?” sorusunun cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında

kadınların 11'i (%10,28) “Fikrim Yok” cevabını verirken 18'i (%16,85) “Az”, 37'si (%34,57) “Orta”, 5'i (%4,67) ise “Çok” cevabını vermiştir. Erkeklerin ise 3'ü (%2,80) “Fikrim Yok” cevabını verirken 5'i (%4,67) “Az”, 23'ü (%21,49) “Orta”, 5'i (%4,67) ise “Çok” cevabını verdiği görülmüştür. Erkek ve kadınların çoğunluğunun Sözleşmenin Türk mevzuatınca ele alınma düzeyini orta hata az bir seviyede buldukları, kadınlardan yine azımsanmayacak bir tarafın da ele alınma seviyesini az bulduğu görüşünün hakim olduğu izlenmiştir.

Tablo 8: “Türk mevzuatında “Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk” ile ilgili çıkarılan kanun, yönetmelik ve benzeri düzenlemeler BMÇHS'nin ilkeleri ve esasları doğrultusunda yeniden ele alınmalı mıdır?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	BK %
Kadın	45,79	4,67	15,88
Erkek	22,46	5,60	5,60
Toplam	68,25	10,27	21,48

BK: Bilmiyorum, Kararsızım

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan yedincisi olan ve Tablo 8’de gösterilen “Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara İlişkin Kanunlar BMÇHS İlkeleri Doğrultusunda Yeniden Ele Alınmalı mıdır?” sorusunun cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında kadınların 49’u (%45,79) “Evet” cevabını verirken 5’i (%4,67) “Hayır”, 17’si (%15,88) ise “Bilmiyorum, Kararsızım” cevabını vermiştir. Erkeklerin ise 24’ü (%22,46) “Evet” cevabını verirken 6’sı (%5,60) “Hayır”, 6’sı (%5,60) ise “Bilmiyorum, Kararsızım” cevabını verdiği görülmüştür. Görülen o ki genel olarak erkekler ve kadınlar arasında korunmaya ihtiyacı olan çocuk ile ilgili mevcut düzenlemelerin yeniden ele alınmasının gerekliliği görüşü hakim olmakla birlikte bilmeyen veya kararsız kalanların oranlarının da gözle görülür olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 9: “İş çevrenizde ve mesleğinizde BMÇHS, çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemler noktasında yeterince referans alınmakta mıdır?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	BK %	Kısmen%
Kadın	9,34	10,28	6,58	40,18
Erkek	6,54	1,86	1,86	23,36
Toplam	15,88	12,14	8,44	63,54

BK: Bilmiyorum, Kararsızım

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan sekizincisi olan ve Tablo 9’da gösterilen “İş Yerinizde BMÇHS Yeterince Referans Alınıyor mu?” sorusunun cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında kadınların 10’u (%9,3) “Evet” cevabını verirken 11’i (%10,28) “Hayır”, 7’si (%6,58) “Bilmiyorum, Kararsızım”, 43’ü (%40,18) ise ”Kısmen” cevabını vermiştir. Erkeklerin ise 7’si (%6,54) “Evet” cevabını verirken 2’si (%1,86) “Hayır”, 2’si (%1,86) “Bilmiyorum, Kararsızım”, 25’i (%23,36) ise ”Kısmen” cevabını verdiği görülmüştür. Genel olarak çalışanlar arasında BMÇHS’nin uygulamada kısmi olarak mesleki personelin referans noktası olduğu dolayısıyla erkekler ve kadınlar arasında bu konuda bir fikir birliğinin olduğu izlenmiştir. Diğer taraftan kadınların arasında referans alınmadığını, erkeklerin arasında da referans alındığını belirtenlerin sayısının gözle görülür olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10: “Türk mevzuatı çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemleri BMÇHS’nin uygulanabilirliği noktasında kolaylaştırmakta mıdır?” sorusu cevabının cinsiyete göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	BK %	Kısmen%
Kadın	8,41	12,17	4,67	41,12
Erkek	6,54	2,80	0,93	23,36
Toplam	14,95	14,97	5,6	64,48

BK: Bilmiyorum, Kararsızım

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan dokuzuncusu olan ve Tablo 3.10’da gösterilen “Türk Mevzuatı Çocuk İle İlgili İşlerde BMÇHS Uygulanabilirliğini Kolaylaştırmakta mıdır?” sorusunun cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında kadınların 9’u (%8,41) “Evet” cevabını verirken 13’ü (%12,17) “Hayır”, 5’i (%4,67) “Bilmiyorum, Karasızım”, 44’ü (%41,12) ise ”Kısmen” cevabını vermiştir. Erkeklerin ise 7’si (%6,54) “Evet” cevabını verirken 3’ü (%2,80) “Hayır”, 1’i (%0,93) “Bilmiyorum, Karasızım”, 25’i (%23,36) ise ”Kısmen” cevabını verdiği görülmüştür. Genel olarak Türk mevzuatının Sözleşmenin pratikte uygulanması adına yeniden ele alınması gerekliliği görüşü kadın ve erkekler arasında yaygındır. Diğer taraftan kadınlarda hayır cevabı erkeklerde ise evet cevabı verenlerin oranının azımsanmayacak yüzdelikte olduğu bilgisine erişilmiştir.

3.1.2.2. Meslek Yılı ve Deneyimi Açısından BMÇHS’nin İlkelerine Olan Yaklaşım

Tablo 11: “BMÇHS’nin ilke ve esasları hakkında bilgi sahibi misiniz?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %
Yeni Meslek Elemanı (0-5 yıl)	54,19	4,66
Tecrübeli Meslek Elemanı (6 yıl ve üstü)	37,33	3,73
Toplam	91,52	8,39

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan ilki olan ve Tablo 11’de gösterilen “BMÇHS İlkeleri Hakkında Bilgi Sahibi misiniz?” sorusunun meslekte çalıştığı zaman süresi değişkenine göre dağılımına bakıldığında 0-5 yıl arası mesleğe yeni başlamış olanların %54,19’unun “Evet” cevabını verirken %4,66’sının “Hayır” cevabını verdiği, 6 yıl ve üstü tecrübeye sahip meslek elemanlarından %37,33’ünün “Evet”, %3,73’ünün “Hayır” cevabını verdiği izlenmiştir. Mesleğe yeni başladığı halde BM Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesiyle ilgili bir fikri olmayanların oranının düşük olduğu, bilgilenme ve

farkındalık düzeyinin her meslek yılı içerisinde yüksek derecede olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 12: “BMÇHS’nin Maddelerini Okudunuz mu?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	Kısmen %
Yeni Meslek Elemanı (0-5 yıl)	21,48	1,86	35,5
Tecrübeli Meslek Elemanı (6 yıl ve üstü)	23,3481869	2,79	13,08
Toplam	44,8281869	4,65	48,58

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan ikincisi olan ve Tablo 12’de gösterilen “BMÇHS Maddelerini Okudunuz mu?” sorusunun meslekte çalıştığı zaman süresi değişkenine göre dağılımına bakıldığında 0-5 yıl arası mesleğe yeni başlamış olanların %21,48’inin “Evet” cevabını verirken %1,86’sının “Hayır” cevabını verdiği, %35,5’nin “Kısmen” cevabını verdiği, 6 yıl ve üstü tecrübeye sahip meslek elemanlarından %23,3481869’unun “Evet”, %2,79’unun “Hayır”, %13,08’nin “Kısmen” cevabını verdiği izlenmiştir. Bilgi sahibi olmanın yanında Sözleşmenin tüm maddelerini bilinçli bir şekilde okumuş olan ve mesleğe yeni başlayanlar da kısmi okuma oranının, meslekte tecrübe sahibi olanlarda ise tamamen okunma oranının daha yüksek bir oranda seyrettiği görülmüştür. Yeni neslin kendi içerisinde sadece çalışmalarına konu olan esasların bilgisine sahip oldukları, tecrübelilerin ise ilke ve esaslara hakimiyetinin daha fazla olduğu sonucu çıkmaktadır. Fakat genel orana bakıldığında mesleğe yeni başlayanların sayıca fazla olmasından dolayı okunma oranında kısmilik izlenmektedir.

Tablo 13: “Türk mevzuatına yansıyan yönleriyle BMÇHS’nin mesleğiniz ile ilgili maddelerini uyguluyor musunuz?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	İHB %
Yeni Meslek Elemanı (0-5 yıl)	47,65	3,73	7,473
Tecrübeli Meslek Elemanı (6 yıl ve üstü)	35,509	1,86	3,73
Toplam	82,7	5,5	11,1

İHB:İlgili Hükümleri Bilmiyorum

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan üçüncüsü olan ve Tablo 13’de gösterilen “Türk Mevzuatına Göre BMÇHS Mesleğinizle İlgili Maddeleri Uyguluyor musunuz?” sorusunun meslekte çalıştığı zaman süresi değişkenine göre dağılımına bakıldığında, 0-5 yıl arası mesleğe yeni başlamış olanların %47,65’inin “Evet” cevabını verirken %3,73’ünün “Hayır” cevabını verdiği, %7,473’nün “İlgili Hükümleri Bilmiyorum” cevabını verdiği, 6 yıl ve üstü tecrübeye sahip meslek elemanlarından %35,509’nun “Evet”, %1,86’sının “Hayır”, %3,73’nün “İlgili Hükümleri Bilmiyorum” cevabını verdiği izlenmiştir. Uygulama süreci ve bilginin mesleki personelce iş pratiklerine aktarımı konusunda da Sözleşmenin maddelerini alan çalışmalarında uygulayan personelin çoğunlukta olduğu görülmüştür.

Tablo 14: “BMÇHS’nin ilke ve esasları çocuk refahı gözetilerek kapsamlı bir şekilde hazırlanmıştır. Bu görüşe katılıyor musunuz?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	BK %
Yeni Meslek Elemanı (0-5 yıl)	37,37	1,86	19,617
Tecrübeli Meslek Elemanı (6 yıl ve üstü)	29,901	2,79	7,474
Toplam	67,271	4,65	27,091

BK: Bilmiyorum, Kararsızım

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan dördüncüsü olan ve Tablo 14’de gösterilen “BMÇHS İlkeleri Çocuk Refahını Gözeterek Hazırlanmış mıdır?” sorusunun meslekte çalıştığı zaman süresi değişkenine göre dağılımına bakıldığında, 0-5 yıl arası mesleğe yeni başlamış olanların %37,37’sinin “Evet” cevabını verirken %1,86’sının “Hayır” cevabını verdiği, %19,617’sinin “Bilmiyorum Kararsızım” cevabını verdiği, 6 yıl ve üstü tecrübeye sahip meslek elemanlarından %29,901’sinin “Evet”, %2,79’nun “Hayır”, %7,474’nün “Bilmiyorum Kararsızım” cevabını verdiği izlenmiştir. Genel olarak mesleki personelin Sözleşme ilkelerinin çocukların refahına yönelik hazırlandığı kanısına sahip olduğu fakat özellikle yeni mesleğe başlayanlardan yüksek oranda bilmeyen veya kararsız kalan personelin var olduğu böylelikle genele uyarlandığında sonucun bu şekilde görüldüğü anlaşılmıştır.

Tablo 15: “Ülkemizin çocuk koruma sistemi konusunda koyduğu ulusal hedefler BMÇHS ile uyumlu mudur?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	BK %
Yeni Meslek Elemanı (0-5 yıl)	21,49	10,27	27,097
Tecrübeli Meslek Elemanı (6 yıl ve üstü)	19,595	5,59	14,951
Toplam	41,085	15,86	42,048

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan beşincisi olan ve Tablo 15’de gösterilen “Ülkemizin Çocuk Koruma Sistemi Hedefleri BMÇHS İle Uyumlu mudur?” sorusunun meslekte çalıştığı zaman süresi değişkenine göre dağılımına bakıldığında, 0-5 yıl arası mesleğe yeni başlamış olanların %21,49’nun “Evet” cevabını verirken %10,27’sinin “Hayır, %27,097’sinin “Bilmiyorum Kararsızım” cevabını verdiği, 6 yıl ve üstü tecrübeye sahip meslek elemanlarından %19,595’nin “Evet”, %5,59’nin “Hayır”, %14,951’nin “Bilmiyorum Kararsızım” cevabını verdiği izlenmiştir. Sözleşmenin mevcut sistemin hedefleriyle olan uyumu söz konusunda genel olarak mesleki personelin bilmediği veya kararsız kaldığı sonucu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan yeni meslek elemanlarında bilmeyen

veya kararsız kalanların oranının tecrübeli elemanlardan daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 16: “BMÇHS’nin maddelerinin Türk Mevzuatınca ele alınma düzeyini ne derece yeterli buluyorsunuz?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Az %	Orta %	Çok %	FK %
Yeni Meslek Elemanı (0-5 yıl)	13,083	35,513	2,803	7,476
Tecrübeli Meslek Elemanı (6 yıl ve üstü)	8,409	21,492	5,605	5,606
Toplam	21,492	57,005	8,408	13,082

FK: Fikrim Yok

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan altıncısı olan ve Tablo 16’da gösterilen “BMÇHS Maddelerini Türk Mevzuatınca Ele Alınma Düzeyi Yeterli mi?” sorusunun meslekte çalıştığı zaman süresi değişkenine göre dağılımına bakıldığında, 0-5 yıl arası mesleğe yeni başlamış olanların %13,083’nün “Az” cevabını verirken %35,513’nin “Orta”, %2,803’ünün “Çok”, %7,476’sının “Fikrim Yok” cevabını verdiği, 6 yıl ve üstü tecrübeye sahip meslek elemanlarından %8,409’unun “Az” cevabını verirken %21,492’sinin “Orta”, %5,605’nin “Çok”, %5,606’sının “Fikrim Yok” cevabını verdiği izlenmiştir. Genel olarak her yıl deneyim sahibi meslek elemanlarının Sözleşmenin Türk mevzuatınca ele alınma düzeyini orta seviyede buldukları hatta az bir ele alınma düzeyinin bulunduğu hemfikrine sahip oldukları görülmüştür. Yine bu konuda yeni meslek elemanlarında fikri olmayanların oranının belirgin olduğu görülmüştür.

Tablo 17: “Türk mevzuatında “Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk” ile ilgili çıkarılan kanun, yönetmelik ve benzeri düzenlemeler BMÇHS’nin ilkeleri ve esasları doğrultusunda yeniden ele alınmalı mıdır?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	BK %
Yeni Meslek Elemanı (0-5 yıl)	39,171	3,738	15,838
Tecrübeli Meslek Elemanı (6 yıl ve üstü)	29,904	6,54	6,54
Toplam	69,075	10,278	22,378

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan yedincisi olan ve Tablo 17’de gösterilen “Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk Kanunları BMÇHS İlkeleri Doğrultusunda Yeniden Ele Alınmalı mıdır?” sorusunun meslekte çalıştığı zaman süresi değişkenine göre dağılımına bakıldığında, 0-5 yıl arası mesleğe yeni başlamış olanların %39,171’nin “Evet” cevabını verirken %3,738’inin “Hayır”, %15,838’nin “Bilmiyorum Kararsızım” cevabını verdiği, 6 yıl ve üstü tecrübeye sahip meslek elemanlarından %29,904’nin “Evet”, %6,54’nün “Hayır”, %6,54’nün “Bilmiyorum Kararsızım” cevabını verdiği izlenmiştir. Genel olarak her mesleki yıl içinde çalışan personelin arasında korunmaya ihtiyacı olan çocuk ile ilgili mevcut düzenlemelerin yeniden ele alınmasının gerekliliği görüşü hakimdir. Aynı zamanda yeni meslek elemanlarında bu konuda bilmeyen veya kararsız durumda olanların oranı oldukça fazladır.

Tablo 18: “İş çevrenizde ve mesleğinizde BMÇHS, çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemler noktasında yeterince referans alınmakta mıdır?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	BK %	Kısmen %
Yeni Meslek Elemanı (0-5 yıl)	5,606	9,345	5,607	38,317
Tecrübeli Meslek Elemanı (6 yıl ve üstü)	9,7553	2,803	4,672	23,363
Toplam	15,3613	12,148	10,279	61,68

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan sekizincisi olan ve Tablo 18’de gösterilen “İş Yerinizde BMÇHS Yeterince Referans Alınıyor mu?” sorusunun meslekte çalıştığı zaman süresi değişkenine göre dağılımına bakıldığında,0-5 yıl arası mesleğe yeni başlamış olanların %5,606’sının “Evet” cevabını verirken %9,345’inin “Hayır”, %5,607’sinin “Bilmiyorum Kararsızım”, %38,317’nin “Kısmen” cevabını verdiği, 6 yıl ve üstü tecrübeye sahip meslek elemanlarından %9,7553’sinin “Evet”, %2,803’ünün “Hayır”, %4,672’sinin “Bilmiyorum Kararsızım”,%23,363’nün “Kısmen” cevabını verdiği izlenmiştir. Genel olarak her mesleki yıldan çalışanlar arasında BMÇHS’nin uygulamada kısmen referans alındığını, personel arasında bu konuda bir fikir birliğinin olduğu görülür. Diğer taraftan tecrübeli meslek elemanlarının içinde referans alınma durumuna olumlu bakanların, yeni meslek elemanlarında da olumsuz bakanların oranının yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 19: “Türk mevzuatı çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemleri BMÇHS’nin uygulanabilirliği noktasında kolaylaştırmakta mıdır?” sorusu cevabının meslekteki yılına göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	BK %	Kısmen %
Yeni Meslek Elemanı (0-5 yıl)	8,411	10,279	3,737	36,447
Tecrübeli Meslek Elemanı (6 yıl ve üstü)	8,407	4,672	1,868	28,033
Toplam	16,818	14,951	5,605	64,48

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan dokuzuncusu olan ve Tablo 19’da gösterilen “Türk Mevzuatı Çocuk İle İlgili İşlerde BMÇHS Uygulanabilirliğini Kolaylaştırmakta mıdır?” sorusunun meslekte çalıştığı zaman süresi değişkenine göre dağılımına bakıldığında,0-5 yıl arası mesleğe yeni başlamış olanların %8,411’nin “Evet” cevabını verirken %10,279’unun “Hayır”, %3,737’sinin “Bilmiyorum Kararsızım”, %36,447’sinin “Kısmen” cevabını verdiği, 6 yıl ve üstü tecrübeye sahip meslek elemanlarından %8,407’sinin “Evet”, %4,672’sinin “Hayır”, %1,868’inin “Bilmiyorum Kararsızım”,%28,033’ünün “Kısmen” cevabını verdiği izlenmiştir. Genel olarak gruplar arasında Türk mevzuatının Sözleşmenin pratikte uygulanmasını kısmen kolaylaştırdığı görüşünün hakim olduğu görülmüştür. Yeni meslek çalışanlarından azımsanmayacak bir oranın kolaylaştırmadığını, tecrübelilerden de aksine kolaylaştırdığını düşündüğü izlenmiştir.

3.1.2.3. Mesleki Unvanlar Açısından BMÇHS’nin İlkelerine Olan Yaklaşım

Tablo 20: “BMÇHS’nin İlkeleri Hakkında Bilgi Sahibi misiniz?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	Kismen %
Sosyal Hizmet Uzmanı	29,906	2,803	0
Psikolog	8,411	1,869	0
Çocuk Gelişimci	2,803	0	0
Öğretmen	9,345	0	0
Sosyolog	24,298	3,737	0
Psk. Rehb. Danış.	0,934	0	0
Asdep	9,345	0	0
Diğer	6,541	0	0
Toplam	91,583	8,409	0

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan ilki olan ve Tablo 20’de gösterilen “BMÇHS İlkeleri Hakkında Bilgi Sahibi misiniz?” sorusunun mesleki unvan değişkenine göre dağılımına bakıldığında, sosyal hizmet uzmanlarının %29,906’sı “Evet”, %2,803’ü “Hayır”, psikologların %8,411’i “Evet”, %1,869’u “Hayır”, çocuk gelişimcilerin %2,803’ü “Evet”, öğretmenlerin %9,345’i “Evet”, sosyologların %24,298’i “Evet”, %3,737’si “Hayır”, psikolojik rehber ve danışmanların %0,934’ü “Evet”, asdeplilerin %9,345“Evet”, diğerlerinin %6,541’i “Evet” cevabını vermiştir. Genel olarak tüm farklı unvanlardaki meslek elemanlarının BMÇHS ile ilgili bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

Tablo 21: “BMÇHS’nin Maddelerini Okudunuz mu?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	Kısmen %
Sosyal Hizmet Uzmanı	18,691	0	15,887
Psikolog	8,372	0,934	4,672
Çocuk Gelişimci	2,803	0	0
Öğretmen	6,541	0	2,803
Sosyolog	10,280	2,803	13,083
Psk. Rehb. Danış.	0	0	0,934
Asdep	1,869	0	7,476
Diğer	1,869	0,934	3,737
Toplam	50,425	4,671	48,592

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan ikincisi olan ve Tablo 21’de gösterilen “BMÇHS Maddelerini Okudunuz mu?” sorusunun mesleki unvan değişkenine göre dağılımına bakıldığında, sosyal hizmet uzmanlarının %18,691’i “Evet”, %15,887’si “Kısmen”, psikologların %8,372’si “Evet”, %0,934’ü “Hayır”, %4,672’si “Kısmen”, çocuk gelişimcilerin %2,803’ü “Evet”, öğretmenlerin %6,541’i “Evet”, %2,803’ü “Kısmen”, sosyologların %10,280’i “Evet”, %2,803’ü “Hayır”, %13,083’ü “Kısmen”, psikolojik rehber ve danışmanların %0,934’ü “Kısmen”, asdeplilerin %1,869’u “Evet”, %7,476’sı “Kısmen”, diğerlerinin %1,869’u “Evet”, %0,934’ü “Hayır”, %3,737’si “Kısmen” cevabını vermiştir. Genel olarak gruplar arasında Sözleşmenin maddelerini okuyan kesimin fazlalığı, okumayanların azınlıkta olduğu fakat kısmilik oranının da okunma oranına çok yaklaşık olduğu görülmüştür. Özellikle unvanlar arasında öğretmenlerin, sosyal

hizmet uzmanlarının, psikologların ve çocuk gelişimcilerin arasında okunma oranının daha fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 22: “Türk mevzuatına yansıyan yönleriyle BMÇHS’nin mesleğiniz ile ilgili maddelerini uyguluyor musunuz?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	İHB %
Sosyal Hizmet Uzmanı	30,841	1,868	1,869
Psikolog	8,411	0	1,869
Çocuk Gelişimci	2,803	0	0
Öğretmen	7,475	0	1,869
Sosyolog	21,494	2,803	1,868
Psk. Rehb. Danış.	0	0	0,934
Asdep	7,476	0	1,868
Diğer	5,507	0,934	0
Toplam	84,007	5,605	10,277

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan ikincisi olan ve Tablo 22’de gösterilen “Türk Mevzuatına Göre BMÇHS Mesleğinizle İlgili Maddeleri Uyguluyor musunuz?” sorusunun mesleki unvan değişkenine göre dağılımına bakıldığında, sosyal hizmet uzmanlarının %30,841’i “Evet”, %1,868’si “Hayır”, %1,869’u “İlgili Hükümleri Bilmiyorum”, psikologların %8,411’i “Evet”, %1,869’u “İlgili Hükümleri Bilmiyorum”, çocuk gelişimcilerin %2,803’ü “Evet”, öğretmenlerin %7,475’i “Evet”, %1,869’u “İlgili Hükümleri Bilmiyorum”, sosyologların %21,494’ü “Evet”, %2,803’ü “Hayır”, %1,868’i “İlgili Hükümleri Bilmiyorum”, psikolojik rehber ve danışmanların %0,934’ü “İlgili Hükümleri Bilmiyorum”, asdeplilerin %7,476’sı “Evet”, %1,868’i “İlgili Hükümleri Bilmiyorum”, diğerlerinin %5,507’si “Evet”, %0,934’ü “Hayır” cevabını vermiştir.

Genel olarak tüm unvanların mesleki pratiklerinde Türk mevzuatı çizgisinde BMÇHS'nin maddelerini uyguladıklarını belirttikleri görülmüştür.

Tablo 23: “BMÇHS'nin ilke ve esasları çocuk refahı gözetilerek kapsamlı bir şekilde hazırlanmıştır.” Bu görüşe katılıyor musunuz?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet %	Hayır %	BK%
Sosyal Hizmet Uzmanı	29,905	1,869	2,803
Psikolog	6,541	0,934	2,803
Çocuk Gelişimci	2,803	0	0
Öğretmen	3,737	1,868	3,737
Sosyolog	13,083	0	13,083
Psk. Rehb. Danış.	0,934	0	0
Asdep	6,541	0	2,803
Diğer	5,606	0	0,934
Toplam	69,15	4,671	26,163

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan üçüncüsü olan ve Tablo 23'de gösterilen “BMÇHS İlkeleri Çocuk Refahını Gözeterek Hazırlanmış mıdır?” sorusunun mesleki unvan değişkenine göre dağılımına bakıldığında, sosyal hizmet uzmanlarının %29,905'i “Evet”, %1,869'u “Hayır”, %2,803'ü “Bilmiyorum Kararsızım”, psikologların %6,541'i “Evet”, %0,934'ü “Hayır”, %2,803'ü “Bilmiyorum Kararsızım”, çocuk gelişimcilerin %2,803'ü “Evet”, öğretmenlerin %3,737'si “Evet”, %1,868'i “Hayır”, %3,737'si “Bilmiyorum Kararsızım”, sosyologların %13,083'ü “Evet”, %13,083'ü “Bilmiyorum Kararsızım”, psikolojik rehber ve danışmanların %0,934'ü “Evet”, asdeplilerin %6,541'i “Evet”, %2,803'ü “Bilmiyorum Kararsızım”, diğerlerinin %5,606'sı “Evet”, %0,934'ü “Bilmiyorum Kararsızım”, cevabını vermiştir. Genel olarak her

meslekte çalışan mesleki personelin Sözleşme ilkelerinin çocukların refahına yönelik hazırlandığı kanısına sahip olduğu fakat psikolog, öğretmen ve sosyologlar arasında bilmeyen veya kararsız kalanların sayıca fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 24: “Ülkemizin çocuk koruma sistemi konusunda koyduğu ulusal hedefler BMÇHS ile uyumlu mudur?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evete %	Hayır %	BK%
Sosyal Hizmet Uzmanı	15,887	9,345	10,28
Psikolog	2,803	2,803	4,672
Çocuk Gelişimci	0,934	0	1,869
Öğretmen	5,606	0	3,738
Sosyolog	7,476	2,803	14,952
Psk. Rehb. Danış.	0	0	0,934
Asdep	6,541	0	2,803
Diğer	1,868	0,934	3,737
Toplam	41,115	15,885	42,985

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan dördüncüsü olan ve Tablo 24’de gösterilen “Ülkemizin Çocuk Koruma Sistemi Hedefleri BMÇHS İle Uyumlu mudur?” sorusunun mesleki unvan değişkenine göre dağılımına bakıldığında, sosyal hizmet uzmanlarının %15,887’si “Evet”, %9,345’i “Hayır”, %10,28’i “Bilmiyorum Kararsızım”, psikologların %2,803’i “Evet”, %2,803’ü “Hayır”, %4,672’si “Bilmiyorum Kararsızım”, çocuk gelişimcilerin %0,934’ü “Evet”, %1,869’u “Bilmiyorum Kararsızım”, öğretmenlerin %5,606’sı “Evet”, %3,738’i “Bilmiyorum Kararsızım”, sosyologların %7,476’sı “Evet”, %2,803’ü “Hayır”, %14,952’si “Bilmiyorum Kararsızım”, psikolojik rehber ve danışmanların %0,934’ü “Bilmiyorum Kararsızım”, asdeplilerin %6,541’i “Evet”, %2,803’ü

“Bilmiyorum Kararsızım”, diğerlerinin %1,868’i “Evet”, %15,885’i “Hayır”, %3,737’si “Bilmiyorum Kararsızım”, cevabını vermiştir. Sözleşmenin mevcut sistemin hedefleriyle olan uyumu söz konusunda mesleki unvan sahiplerinin genel toplamda bilmediği veya kararsız kaldığı görülmüştür. Ancak, sosyal hizmet uzmanları, öğretmen ve asdep görevlileri genelinde sistemin uyumlu olduğu görüşünün hakim olduğu anlaşılmıştır. Sosyal hizmet uzmanı, sosyolog ve psikologlardan da büyük bir oranın uyumlu olmadığı görüşünde oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 25: “BMÇHS’nin maddelerinin Türk Mevzuatınca ele alınma düzeyini ne derece yeterli buluyorsunuz?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Az%	Orta %	Çok%	FK%
Sosyal Hizmet Uzmanı	8,41	18,69	4,672	3,738
Psikolog	3,738	5,606	0	0,934
Çocuk Gelişimci	0	1,869	0	0,934
Öğretmen	0,934	5,607	1,868	0,934
Sosyolog	6,541	14,953	0	3,737
Psk. Reh. Danış.	0	0,934	0	0
Asdep	0,934	6,541	0,934	0,934
Diğer	0,934	2,803	0,934	2,803
Toplam	21,491	57,003	8,408	14,014

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan beşincisi olan ve Tablo 25’de gösterilen “BMÇHS Maddelerini Türk Mevzuatınca Ele Alınma Düzeyi Yeterli mi?” sorusunun mesleki unvan değişkenine göre dağılımına bakıldığında, sosyal hizmet uzmanlarının %8,41’i “Az”, %18,69’u “Orta”, %4,672’si “Çok”, %3,738’i “Fikrim Yok”, psikologların %3,738’i “Az”, %5,606’sı “Orta”,

%0,934'ü "Fikrim Yok", çocuk gelişimcilerin %1,869'u "Orta", %0,934'ü "Fikrim Yok", öğretmenlerin %0,934'ü "Az", %5,607'si "Orta", %1,868'i "Çok", %0,934'ü "Fikrim Yok", sosyologların %6,541'i "Az", %14,953'u "Orta", %3,737'i "Fikrim Yok", psikolojik rehber ve danışmanların %18,69'u "Orta", diğerlerinin %0,934'ü "Az", %2,803'ü "Orta", %0,934'ü "Çok", %2,803'ü "Fikrim Yok", cevabını vermiştir. Her mesleki unvanda çalışanın Sözleşmenin Türk mevzuatınca ele alınma düzeyini orta seviyede buldukları hatta az bir ele alınma düzeyinin bulunduğu hemfikirine sahip oldukları esasen sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyologlardan azımsanmayacak bir oranın ele alınma düzeyini az buldukları görülmüştür.

Tablo 26: "Türk mevzuatında "Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk" ile ilgili çıkarılan kanun, yönetmelik ve benzeri düzenlemeler BMÇHS'nin ilkeleri ve esasları doğrultusunda yeniden ele alınmalı mıdır?" sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet%	Hayır%	BK%
Sosyal Hizmet Uzmanı	24,298	6,541	3,737
Psikolog	7,476	1,868	0,934
Çocuk Gelişimci	2,869	0	0
Öğretmen	5,607	0,934	2,803
Sosyolog	16,821	0	9,345
Psk. Rehb. Danış.	0,934	0	0
Asdep	5,606	0,934	2,803
Diğer	4,672	0	1,868
Toplam	68,283	10,277	21,49

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan altıncısı olan ve Tablo 26'da gösterilen "Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk Kanunları BMÇHS İlkeleri Doğrultusunda Yeniden Ele Alınmalı mıdır?" sorusunun mesleki unvan

değişkenine göre dağılımına bakıldığında, sosyal hizmet uzmanlarının %24,298'i "Evet", %6,541'i "Hayır", %3,737'si "Bilmiyorum Karasızım", psikologların %7,476'sı "Evet", %1,868'i "Hayır", %0,934'ü "Bilmiyorum Karasızım", çocuk gelişimcilerin %2,869'u "Evet", öğretmenlerin %5,607'si "Evet", %0,934'ü "Hayır", %2,803 "Bilmiyorum Karasızım", sosyologların %16,821'i "Evet", %9,345'i "Bilmiyorum Karasızım", psikolojik rehber ve danışmanların %0,934'ü "Evet", asdeplilerin %5,606'sı "Evet", %0,934'ü "Hayır", %2,803'ü "Bilmiyorum Karasızım", diğerlerinin %4,672'si "Evet", %1,868'i "Bilmiyorum Karasızım", cevabını vermiştir. Genel olarak her unvandan çalışan personel arasında korunmaya ihtiyacı olan çocuk ile ilgili mevcut düzenlemelerin yeniden ele alınmasının gerekliliği görüşü hakimdir. Ancak sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar arasında mevcut esasların yeniden ele alınmasını gerekli görmeyip de öğretmenler, sosyologlar ve asdepliler arasında kararsız veya bilmeyen kesimin varlığının da azımsanmayacak kadar olduğu görülmüştür.

Tablo 27: "İş çevrenizde ve mesleğinizde BMÇHS, çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemler noktasında yeterince referans alınmakta mıdır?" sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet%	Hayır%	Kısmen%	BK%
Sosyal Hizmet Uzmanı	6,541	3,738	22,345	1,869
Psikolog	2,803	0,934	5,606	0,934
Çocuk Gelişimci	0,934	0	1,869	0
Öğretmen	1,869	0,934	5,606	0,934
Sosyolog	4,672	2,803	15,887	2,803
Psk. Reh. Danış.	0	0	0,934	0
Asdep	0	0	6,541	2,803
Diğer	2,803	0	3,738	0
Toplam	19,622	8,409	62,526	9,343

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan yedincisi olan ve Tablo 27’de gösterilen “Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk Kanunları BMÇHS İlkeleri Doğrultusunda Yeniden Ele Alınmalı mıdır?” sorusunun mesleki unvan değişkenine göre dağılımına bakıldığında, sosyal hizmet uzmanlarının %6,541’i “Evet”, %3,738’i “Hayır”, %22,345’i “Kısmen”, %1,869’u “Bilmiyorum Karasızım”, psikologların %2,803’ü “Evet”, %0,934’ü “Hayır”, %5,606’sı “Kısmen”, %0,934’ü “Bilmiyorum Karasızım”, çocuk gelişimcilerin %0,934’ü “Evet”, %1,869’u “Kısmen”, öğretmenlerin %1,869’u “Evet”, %0,934’ü “Hayır”, %15,606’sı “Kısmen”, %0,934’ü “Bilmiyorum Karasızım”, sosyologların %4,672’si “Evet”, %2,803’ü “Hayır”, %15,887’si “Kısmen”, %2,803’ü “Bilmiyorum Karasızım”, psikolojik rehber ve danışmanların %0,934’ü “Kısmen”, asdeplilerin %6,541’i “Kısmen”, %2,803’ü “Bilmiyorum Karasızım”, diğerlerinin %2,803’ü “Evet”, %3,738’i “Kısmen” cevabını vermiştir. Genel olarak her mesleki yıldan çalışanlar arasında BMÇHS’nin uygulamada kısmen referans alındığını, çalışanlar arasında bu konuda bir fikir birliğinin olduğu görülür. Ancak sosyal hizmet uzmanları, psikolog, sosyolog çocuk gelişimci ve öğretmenlerin yüksek bir oranının da referansın alındığını belirttiği görülmüştür.

Tablo 28: “Türk mevzuatı çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemleri BMÇHS’nin uygulanabilirliği noktasında kolaylaştırmakta mıdır?” sorusu cevabının mesleki unvana göre kişi ve yüzdesel dağılımı.

	Evet%	Hayır%	Kısmen%	BK%
Sosyal Hizmet Uzmanı	5,607	6,542	21,494	0,934
Psikolog	1,869	2,803	5,607	0
Çocuk Gelişimci	0	0	2,803	0
Öğretmen	1,869	0	6,541	0,934
Sosyolog	1,868	4,672	16,821	5,606
Psk. Rehb. Danış.	0	0,934	0	0
Asdep	1,868	0	6,541	0,934
Diğer	1,868	0	4,672	0
Toplam	14,95	14,951	64,479	8,408

Anket uygulamasında meslek elemanlarına yöneltilen sorulardan sekizincisi olan ve Tablo 28’de gösterilen “Türk Mevzuatı Çocuk İle İlgili İşlerde BMÇHS Uygulanabilirliğini Kolaylaştırmakta mıdır?” sorusunun mesleki unvan değişkenine göre dağılımına bakıldığında, sosyal hizmet uzmanlarının %5,607’si “Evet”, %6,542’si “Hayır”, %21,494’ü “Kısmen”, %0,934’ü “Bilmiyorum Karasızım”, psikologların %1,869’u “Evet”, %2,803’ü “Hayır”, %5,607’si “Kısmen”, %0,934’ü “Bilmiyorum Karasızım”, çocuk gelişimcilerin %2,803’ü “Kısmen”, öğretmenlerin %1,869’u “Evet”, %6,541’i “Kısmen”, %0,934’ü “Bilmiyorum Karasızım”, sosyologların %1,868’i “Evet”, %4,672’si “Hayır”, %16,821’i “Kısmen”, %5,606’sı “Bilmiyorum Karasızım”, psikolojik rehber ve danışmanların %0,934’ü “Hayır”, asdeplilerin %1,868’i “Evet”, %6,541’i “Kısmen”, %0,934’ü “Bilmiyorum Karasızım”, diğerlerinin %1,868’i “Evet”, %4,672’si “Kısmen” cevabını vermiştir.

Genel olarak her meslekten çalışan arasında Türk mevzuatının Sözleşmenin pratikte uygulanmasını kısmen kolaylaştırdığı görüşünün hakim olduğu, sosyal hizmet uzmanı ve psikologlar arasında kolaylaştırmadığını düşünenlerin, sosyolog, öğretmen ve asdepliler arasında da kolaylaştırdığını düşünenlerin sayısı azımsanmayacak orandadır.

3.2. ARAŞTIRMA BULGULARINDAN HAREKETLE TEORİK BİR DEĞERLENDİRME

Uygulayıcıların *genel durumu* açısından araştırma sonuçları analiz edildiğinde;

1. Genel olarak meslekte farklı yıllarda çalışma sürelerine ve unvana sahip erkek ve kadınların BMÇHS'ne olan farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu,
2. Uygulayıcılar arasında Sözleşme maddelerinin okunmasıyla sağlanan bilinçli farkındalık düzeyinin düşük olduğu,
3. Uygulayıcıların sadece kendi iş pratiklerinde ve çalışma alanlarında kullanabilecekleri bilgiye ulaşmaya çalıştıkları,
4. Çalışanlar arasında BMÇHS'nin çocukların refahına katkı sağlayacak şekilde düzenlendiği, Türkiye çocuk koruma sistemi hedeflerinin ve bu yönde oluşturulan yasal mevzuatın Sözleşme ile iyi bir uyum sergilediği yönünde tereddütlerin olduğu, var olan uyumun orta seviyede görüldüğü,
5. Çoğunluğun özellikle kendi çalışma alanları olan korunmaya ihtiyacı olan çocuklar ile ilgili mevzuatta yapılacak olan değişimleri gerekli gördüğü, bunun uygulama pratiklerini kolaylaştıracağı ve çalışanların Sözleşmeyi referans almadaki dikkatlerini etkileyeceği kanısına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Uygulayıcıların *cinsiyet dağılımı* açısından araştırma sonuçları analiz edildiğinde;

1. Erkeklerle göre kadınlardan azımsanmayacak bir oranın Sözleşmenin çocukların refahına yönelik hazırlandığı konusunda kararsız kaldığı,
2. Erkeklerle göre kadınlardan azımsanmayacak bir oranın Türkiye çocuk koruma sistemi hedeflerinin BMÇHS ile uyumunda kararsız oldukları ve

Sözleşme maddelerinin Türk mevzuatınca ele alınma düzeyini yetersiz buldukları görüşüne sahip oldukları

3. BMÇHS'nin mesleki çalışanlar tarafından referans alınılmasındaki fikirler noktasında, kadınların arasında referans alınmadığını, erkeklerin arasında da referans alındığını belirtenlerin sayısının gözle görülür olduğu,
4. Türk mevzuatının Sözleşmenin pratikte uygulanması adına yeniden ele alınması konusunda ise kadınlarda hayır cevabı erkeklerde ise evet cevabı verenlerin oranının azımsanmayacak yüzdelikte olduğu bilgisine erişilmiştir.

Uygulayıcıların *mesleki yıl tecrübesine* dayalı farklılıkları açısından araştırma sonuçları analiz edildiğinde;

5. Mesleğe yeni başladığı halde BM Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesiyle ilgili bir fikri olmayanların oranının düşük olduğu,
6. Bilgi sahibi olmanın yanında Sözleşmenin tüm maddelerini konusunda bilgilenmiş olanların oranında mesleğe yeni başlayanlar da kısmi okuma oranının, meslekte tecrübe sahibi olanlarda ise tamamen okunma oranının daha yüksek olduğu,
7. Yeni neslin kendi içerisinde sadece çalışmalarına konu olan esasların bilgisine sahip oldukları, tecrübelilerin ise BMÇHS'nin ilke ve esaslara hakimiyetinin daha fazla olduğu,
8. Sözleşme ilkelerinin çocukların refahına yönelik hazırlandığı konusunda yeni mesleğe başlayanlardan yüksek oranda bilmeyen veya kararsız kalan personelin var olduğu,
9. Sözleşmenin mevcut sistemin hedefleriyle olan uyumu söz konusunda yeni meslek elemanlarında bilmeyen veya kararsız kalanların oranının tecrübeli elemanlardan daha fazla olduğu,
10. Sözleşmenin Türk mevzuatınca ele alınma düzeyi yeni meslek elemanlarında fikri olmayanların oranının belirgin olduğu,
11. Korunmaya ihtiyacı olan çocuk ile ilgili mevcut düzenlemelerin yeniden ele alınması konusunda yeni meslek elemanlarında bu konuda bilmeyen veya kararsız durumda olanların oranı oldukça fazla olduğu,
12. Tecrübeli meslek elemanlarının içinde Sözleşme'nin referans alınma durumuna olumlu bakanların, yeni meslek elemanlarında da ise olumsuz bakanların oranının yüksek olduğu,

13. Türk mevzuatının Sözleşmenin pratikte uygulanmasını kolaylaştırdığı konusunda yeni meslek çalışanlarından azımsanmayacak bir oranın kolaylaştırmadığını, tecrübelilerden de aksine kolaylaştırdığını düşündüğü izlenmiştir
Uygulayıcıların *mesleki unvana* dayalı farklılıkları açısından araştırma sonuçları analiz edildiğinde;
14. Sözleşmenin maddelerini bilinçli bir şekilde okuyan unvanlar arasında öğretmenlerin, sosyal hizmet uzmanlarının, psikologların ve çocuk gelişimcilerin oranının daha fazla olduğu,
15. Sözleşme ilkelerinin çocukların refahına yönelik hazırlanması konusunda psikolog, öğretmen ve sosyologlar arasında bilmeyen veya kararsız kalanların sayıca fazla olduğu,
16. Sözleşmenin mevcut sistemin hedefleriyle olan uyumu söz konusunda sosyal hizmet uzmanları, öğretmen ve asdep görevlileri genelinde sistemin uyumlu olduğu görüşünün hakim olduğu,
17. Sosyal hizmet uzmanı, sosyolog ve psikologlardan da büyük bir oranın uyumlu olmadığı görüşünde oldukları,
18. Sözleşmenin Türk mevzuatınca ele alınma düzeyini esasen sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyologlardan azımsanmayacak bir oranın az buldukları,
19. Korunmaya ihtiyacı olan çocuk ile ilgili mevcut düzenlemelerin yeniden ele alınması konusunda sosyal hizmet uzmanları ve psikologların yeniden ele alınmasını gerekli görmeyip, öğretmenler, sosyologlar ve asdepliler arasında kararsız veya bilmeyen kesimin varlığının da azımsanmayacak kadar olduğu,
20. Sözleşmenin referans alınması noktasında sosyal hizmet uzmanları, psikolog, sosyolog çocuk gelişimci ve öğretmenlerin yüksek bir oranının referansın alındığını belirttiği,
21. Türk mevzuatının Sözleşmenin pratikte uygulanmasını kolaylaştırdığı görüşünde sosyal hizmet uzmanı ve psikologlar arasında kolaylaştırmadığını düşünenlerin, sosyolog, öğretmen ve asdepliler arasında da kolaylaştırdığını düşünenlerin sayısı azımsanmayacak oranda olduğu anlaşılmaktadır.

Genel olarak bakıldığında farklı mesleki tecrübe ve unvana sahip kadın ve erkek çalışanlarının BMÇHS ve Türk mevzuatı kıyaslamalarında kararsız kalma durumlarının fazla oluşu Sözleşmenin temel çerçevesine ve tüm ilke ve esaslarına

hakim olmayışlarından ve bu konudaki bilgi eksikliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. Aynı zamanda çalışanların Türk mevzuatını Sözleşme esaslarına göre yorumlamaları konusunda yine bilmeyenlerin oranındaki belirginlik yetersiz bilgilerinin olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin çocuk çalışmaları kapsamında ortaya koyduğu hedefleri konusunda da mesleki personelin gündem takibi konusunda eksik olduğu ulusal hedeflerin Sözleşme ile uyumu noktasında bilmiyorum veya kararsızım cevabını verenlerin fazlalığından anlaşılabilir. Sözleşmenin referans alınması durumunda tecrübeli meslek elemanlarından referans alındığını belirtenlerin oranının yüksek olması bilinçlilik durumunun meslekte ilerleme kaydedilerek oluşabileceği öngörüsünün edinilmesine sebep olmuştur. Sosyolog ve asdep görevlilerinin Sözleşmenin maddelerine hakimiyet konusunda bilinçli olma durumlarındaki kısmilik işe alımlarda mesleğe yeni başlayan personellerin arasında sosyolog unvanı taşıyanların fazla olması sebep gösterilebilir.

3.2.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşme İlkeleri Doğrultusunda Yetişmiş İnsan Kaynağı Problemi

Araştırma bulgularından hareketle çıkarılan sonuçlardan biri, Manisa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler bünyesinde çalışan farklı mesleki yıla ve unvana sahip erkek ve kadınların Sözleşmeye olan bilinçli farkındalık düzeylerindeki zayıflık olarak görülmüştür. Meslek çalışanının iş pratiğinde kendisine lazım olabilecek bilgiyi alma noktasında Sözleşmeyi referans aldığı söylenebilir. Bakıldığında kendi alanlarında çalışma imkanı bulan sosyal hizmet uzmanlarında dahi kısmi bir çoğunluğun Sözleşmenin genel prensiplerini okumuş olması, alanda çalışmak üzere yetiştirilen bireylerin Sözleşmenin kaide ve esaslarını anlama ve öğrenme noktasında bir bilgi disiplininin geçmediklerini göstermekte olduğu söylenebilir. Sosyal hizmet alanında eğitim görmeyip de farklı bölümlerden bu kurumlarda çalışma hayatına başlayan mesleki personele de kurumsal idare tarafından çocukla ilgili tüm yasal, kamusal ve idari süreçlerin tecrübe ettirilmesinin önemi büyüktür. Çünkü insanların farklı bir iş tecrübesini deneyimlemeleri için veya yaptıkları işteki performanslarını arttırmaları için eğitilmeleri gerekmektedir.²³⁹Eğitim, gelecekte daha iyi getiri vaadi olan insan kaynağına yapılan bir yatırımdır. Bir organizasyonda büyüme için daha

²³⁹ Margaret Wheatley, "Training and Development", What Is Organization Development?, American Society for Training & Development, 2000, <http://www.psnacet.edu.in/courses/MBA/HRM/14.pdf>

fazla istikrar, esneklik ve kapasite sağlar.²⁴⁰ Organizasyonlar mevcut olan en uygun stratejileri kullanarak bireylerin ve kuruluşların amaçlarına ulaşmalarını sağlamayı, kararsız kalınan durumlarda daha doğru tanımlara ulaşmayı hedeflemelidir.²⁴¹

3.2.2. Kurum İçi Eğitimlerin Yetersizliği

Yetişmiş insan kaynağı probleminin ortaya çıkmasına sebep olabilecek bir diğer sebep olarak kurumların personel ve eğitim hizmetleri birimlerinin daha aktif bir şekilde personelleri belli bir eğitim ve kültür seviyesine taşıyabilecek programları ve düzenlemeleri ele alması gerektiğiyle ilgilidir. Çalışan personelin BMÇHS ile ilgili eğitim talebinde bulunmadıkları durumlarda dahi bu alanda yetki ve sorumluluğu olan ve yasal mevzuata sahip donanımlı kişilerce eğitim seviyelerinin yükseltilmesi veya interaktif masa çalışmaları ile mesleki tecrübeler içerisinde karşılaşılan sorunların çözümü veya mesleğe olumlu katkı sağlayabilecek uygulamaların konuşularak tartışıldığı ortamların yaratılması sahip olunan hedefler arasında sayılmalıdır.

Pedler “öğrenen organizasyonlar” konseptiyle bu türden organizasyonların hem tüm üyelerine öğrenme olanağı sağlayacağını hem de kendisini ve içeriğini potansiyel olarak değiştireceğini öngörmüştür.²⁴² Pedler’e göre öğrenme organizasyonlarının içinde deneyleme, devamlı gelişim gösterme, grup çalışması, grupça problem çözme gibi öğrenme kabiliyetini geliştirici birçok aktivite bulunmaktadır.²⁴³ Böylelikle Pedler öğrenen organizasyonları ile gündelik yapılan işlerin sorgulanması, tartışılması ve gözden geçirilmesinin, çalışanların kural ve pratikleri yeniden gözden geçirmeleri ve yeni fikirler ortaya çıkarmada güçlendiklerinin, çalışanların her birinin kendisini rehber olarak algılayarak sorumluluk alacağını, farklı insanların arasındaki bariyerlerin kırılarak açık iletişime insanların teşvik edileceğinin önemini vurgular.²⁴⁴ Manisa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetleri İl Müdürlüğü kapsamında düşünüldüğünde farklı kurum ve

²⁴⁰ “Concept of Training and Development”,

https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/208279/15/11_chapter%203.pdf.

²⁴¹ Mousa Masadeh, “Training, Education, Development and Learning: What is The Difference?”, European Scientific Journal, May, edition vol. 8, No.10, s. 66.

²⁴² De Villiers, WA, “The Learning Organisation: Validating A Measuring Instrument”, Journal of Global Strategic Management, Volume 1, June, 2007, s. 115.

²⁴³ Cathrine Filstad and Petter Gottschalk, “The Police Force: To Be or Not To Be A Learning Organization?”, The Handbook of Research on the Learning Organization: Adaptation and Context, (Ed. Anders Örtengren), Edward Elgar, 2013, s. 182.

²⁴⁴ Mick Marchington ve Adrian Wilkinson, “Trade Unions, Training and Learning”, People Management and Development: Human Resource Management at Work, Chartered Institute of Personnel and Development, 1996, s. 370.

kuruluşlardan bir araya gelecek olan mesleki personelle yapılacak olan öğrenme organizasyonlarının önemli olduğu söylenebilir. Bu durumun sebeplerinden biri mesleki çalışmalarda odaklanılan bir aile/çocuk örneğinin farklı zamanlarda ve farklı kuruluşlarda ele alınabileceği ile ilişkilidir. Örnek aile/çocuk üzerinde daha önce çalışmış olan tecrübeli meslektaşlar ile aileyi/çocuğu yeni tanıyan mesleğe yeni başlayanların diyalog halinde fikir alışverişinde bulunarak bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunmalarının sağlanması önem arz etmektedir. Bir diğer sebep üzerinde çalışılan bir çocuğun farklı işlemlerden geçerek farklı hizmetlerden faydalandırılmaya çalışıldığı sürecinde farklı meslek elemanlarının bilgisi dahilinde bulunacağından öğrenme organizasyonları ile yine meslektaşların bir araya gelerek çocukla ilgili ortak ve hızlı çözümlere ulaşabileceklerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Aynı zamanda eylemle öğrenme perspektifine göre öğrenme, faaliyet esnasında gerçekleşen bir şeydir²⁴⁵ bu yüzden “öğrenme organizasyonları” işin pratik edilirken öğrenilmesiyle ilgilidir.²⁴⁶ Araştırmamızın sonuçlarında tecrübeli meslek elemanları tarafından BMÇHS’nin maddelerinin okunma oranının yenilerden daha ileri düzeyde olduğu izlenmiştir. Aslında kurum içi deneyimlerin paylaşılması ve öğrenmenin çabuklaştırılması adına tecrübelilerle yenilerin alana çıkarak birlikte sosyal inceleme gerçekleştirmelerinin ve interaktif bir şekilde mesleki tecrübe paylaşımlarında bulunmalarının önemi büyüktür.

3.2.3. Mevzuattaki Dağınıklık ve Yetersizlik

Araştırma sonuçlarının farklı mesleki yıla ve unvana sahip Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bünyesinde çalışan personelin BMÇHS’nin Türk mevzuatınca ele alınma düzeyini orta seviyede hatta kısmi bir çoğunluğun az bir düzeyde bulduğunu hatta korunmaya ihtiyacı olan çocuk ile ilgili mevcut düzenlemelerin yeniden ele alınmasının gerekliliğini ortaya koyduğu görülmüştür. Dolayısıyla çocuk ile ilgili iş ve işleyişte meslek elemanının elini rahatlatarak, kendisine yapılacak tüm işlemlerde yasal ve idari anlamda dayanağının olduğunu hissettirebilecek bir sistemin var olmasının önemli olduğu kanaati oluşmuştur.

²⁴⁵ Peter Pawlowsky, “The Treatment of Organizational Learning in Management Science”, The Handbook of Organizational Learning and Knowledge,(Ed. Meinolf Dierkes, Ariane Berthoin Antal, John Child, Ikujiro Nonaka), Oxford, 2003, s. 74.

²⁴⁶ Anders Örtengren, “What Do We Mean By Learning Organization?”, Handbook of Research on the Learning Organization: Adaptation and Context, (Ed. Anders Örtengren), Edward Elgar, 2013, s. 25.

Mesleki anlamda kararsızlığın ve boşluğun olduğu durumlara düşmeyecek kadar ayrıntılı her türlü sürecin mevzuattaki alt yapısından güç bulacağı bir düzenin kurulması gerektiği söylenebilir. Aksi takdirde bu durum her bölgede veya yerleşim yerinde farklı uygulamaların ortaya çıkmasına ve kurumlar arası hukuksal ve merkeze bağlı idari birliğin sağlanamamasına sebebiyet verebilir ki kurumlar çoğu zaman çocuk ile ilgili işlemlerde ortak çalışmalar yürütürler.

Özellikle korunmaya ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuğa yönelik hazırlanan 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun BMÇHS'de belirtilen tüm esasları ihtiva etmemesinin çeşitli sorunlara yol açabileceği söylenebilir. Bu duruma Türkiye'de son dönemlerde göçmen nüfusa yönelik çıkarılan, mülteci/sığınmacı çocuklarla ilgili hükümleri de kapsayan 6203 Geçici Koruma Yönetmeliği örnek gösterilebilir. Bu yönetmelikteki genel esasların 5395 Çocuk Koruma Kanunu kapsamında yer almadığı görülür. Bu durum mevzuatta çocukla ilgili esasların dağınık bir halde farklı kanun ve yönetmeliklerin çatısı altında bulundurulmasına sebebiyet verebileceği söylenebilir. Meslekte sığınmacı/mülteci bir çocuğun işlemlerinin yürütülmesi görevinde bulunan meslekte yeni tecrübeye sahip olacak bir personelin son dönemde sığınmacılara yönelik çıkarılan yönetmelik bilgisine sahip olmayabileceği gibi yapılacak iş ve işlemler noktasında da yetersiz kalabileceği öngörülebilir. Dolayısıyla çocuklarla ilgili hükümlerin tek bir sistem içerisinde uygulamaya konmasında yarar olacağı düşünülmektedir. Bu durum farklı kurumlarda çocuk üzerinde çalışan kurum ve kuruluşlar arası işbirliğinin ve koordinasyonun sağlanamamasına neden olabilir.

SONUÇ

Tarihsel süreç değerlendirildiğinde yüzyıllar boyunca toplumsal, ekonomik ve teknolojik değişimlerle çocuğa ve çocukluk dönemine ilişkin bakış açıları değişmiştir. Devletlerin bu yönde oluşturduğu yasal düzenlemelerle hayatlarına yön verilen çocukların özelden kamusal hayata geçişlerinde karşılaştıkları sorunlara çare aranmıştır. Dünyanın değişen dinamiklerine ayak uydurma ve zarar verici yönlerinden arınma çabaları insanlığın gelişimi ve ilerlemesi yönünde gerekli görülmüş ve çocukları ilgilendiren meselelerin iyileştirilmesi adına yapılan çalışmalar sürdürülmüştür.

İnsan hayatında büyük yıkıma sebep olan savaşlar çocukların ailelerinden ve yaşadıkları yerden kopmalarına, ev ve yaşam alanlarının tahribine, ebeveynlerini kaybetmelerine, duygusal, zihinsel ve psikososyal gelişimlerinin engellenmesine yol açmıştır. Bu durum çocuk haklarının tarihsel gelişim içerisinde yeni bağlamlar ve konjonktürel etkiler nedeniyle yeniden ayrıntılı olarak ele alınmasına sebep olmuştur. Uluslararası alanda taahhüt, sözleşme ve yaptırım mekanizmalarının ortaya koyduğu kurallar ve uygulamalar, nihayetinde evrensel bir nitelik taşıyan Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ortaya çıkmasına ön ayak olmuştur.

20. yüzyıl çocuk koruma politikalarında gelinen noktada toplum içinde çocukları zihinsel, ruhsal, sosyal, duygusal ve bilişsel yönden olumsuz etkileyebilecek tüm nedenlerin yasal ve idari bir zemine oturtularak toplumsal mekanizmalara bağlayıcılığının verildiği görülmüştür. Çocukluk sürecine ve çocuğa kendine has konumu ve ihtiyaçları doğrultusunda bakılmış, sadece ev içi özel ortamında kalmayarak çocuğu kamusal düzenin bir parçası haline getirerek gerekli önlemlerin alınması sağlanmıştır. Aynı zamanda çocuğun yasal bakıcıları yasalar ve kanunlar önünde sorumlu hale getirilmişlerdir.

Türkiye açısından ele alındığında gerek dini gerekse geleneksel toplumsal destek mekanizmalarıyla yerleşik bir kültür haline gelen kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocukların himayesi, 1950'li yıllarda devlet kontrolüne geçerek yasallaştırılmış ve kamu hizmetine dönüşmüştür. Uluslararası mevzuatın geldiği nokta itibarıyla Türkiye'de çocuğun korunmasına yönelik faaliyetlerin koruyucu ve önleyici tedbirler ışığında sürdürülmesi hedeflenmiştir. Türkiye çocuk koruma

sisteminin ülke çapında farklı kurumların entegrasyonu ile birlikte ortak bir ağda değerlendirilerek buluşturulması öngörülmüştür.

Türk mevzuatında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, esasları açısından bakıldığında, korunmaya ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların haklarının korunması odaklı hazırlanmıştır. Bu nedenle ülkedeki tüm çocukları kapsayacak düzeyde bir yasal düzenlemenin var olmadığı görülmüştür. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin maddelerine uyumun sağlanması adına mevzuatta parça parça değişiklikler yapılmış, fakat Türkiye'nin Sözleşmeyi imzalarken ortaya koyduğu çekinceler ve taraf olmadığı uluslararası sözleşmeler varlığını sürdürmüştür.

Çalışmamızda yaptığımız hukuki metin incelemeleri Sözleşmede ayrıntılı olarak ele alınan ve çocukları ilgilendiren her hükmün Türk mevzuatına yansımadağını göstermektedir. Sözleşmenin genel mantığına yakınlaşmak adına esaslarda yapılan değişikliklerin yasal alt yapıya katkısı olsa da Sözleşmede vurgulanan çocuk refahı ile ilgili dört ana esasın korunmasına yönelik çalışmalara öncelik verilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Örneğin çocukların maruz kalabileceği farklı ayrımcılık türlerinin veya çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ile ilgili hükümlerin Anayasal çerçeveye alınması gerekmektedir.

Özellikle 1982 Anayasası'nda özgürlük ve hakların tüm insanları kapsayan genel ifadelerle anlatıldığı, çocuklara ait ve çocuklara özgü söylemlerin az olduğu dikkat çekmiştir. İfade özgürlüğü veya din ve vicdan özgürlüğü gibi tüm vatandaşları kuşatan genel kaidelerin çocuklar temelinde de değerlendirilip yazılı hale getirilmesinin önemi fark edilmiştir. Ayrıca çocukla ilgili esasların mevzuatta dağınık bir halde bulunduğu her kanunla çocuğa farklı tanımlamaların getirilebildiği kanaati edinilmiştir. Bu durum hem Sözleşmeyle Türk hukuk sisteminin bazı noktalarda çatışmasına hem de mevzuatın kendi içerisinde uyumsuz konuma düşmesine sebep olduğu görülmüştür.

Bu yasal boşlukların kamu idaresinin iş ve işleyişinde de sıkıntılar doğuracağı, mevzuatı yürürlüğe koyan uygulayıcı aktörlerin ellerine yetersiz hukuki ve idari imkânlar verileceği söylenebilir. Çünkü temel insani hak ve özgürlükler ekseninde sürdürülen sosyal çalışma mantığı içerisinde çocuk haklarının korunması ve ortaya çıkarılması çocukla ilgili işleyişin temel hedefi sayılmaktadır.

Araştırmamızda bu sürecin ana aktörleri konumunda olan mesleki personelin BMÇHS ve Türk mevzuatı bağlantılarına yönelik farkındalıkları ve uygulanabilirlik açısından yeni bir yapısal düzene ihtiyacın olup olmadığının ölçülmesi hedeflenmiştir. Çalışmamız boyunca elde ettiğimiz verilere göre Türk çocuk koruma sistemi çalışanlarının BMÇHS'nin önemini farkında olarak iki sistem arasındaki bağlantının bilgisine sahip oldukları, iş pratiklerinde Sözleşmede geçen hakları gözeterek uygulamaya aldıkları görülmüştür. Çocuk haklarının pratiğe geçirilmesi hususunda ise BMÇHS'yi temel alan yeni bir reform sürecine ihtiyaç duyulduğu kanaati edinilmiştir.

Araştırmamızın sonucu uluslararası alanda çocuk politikalarına olan uyum hususunda Türk mevzuatının Türkiye'deki uygulama pratiklerinden daha ileride olduğu, ama en önemlisi de her ikisinde de önemli eksiklerin bulunduğudır. Uygulayıcı aktörlerin Sözleşmeyi bilme derecelerinin yüksek fakat bilinçli-farkındalık düzeylerinin orta hatta az bir seviyede seyrettiği görülmüştür. Zayıf farkındalığı bulunan meslek elemanlarının sadece çalıştıkları alana mahsus esaslarda Sözleşmeyi referans aldıkları ve bu ilkeleri uygulamaya koydukları izlenmiştir. BMÇHS ve Türk mevzuatı arasındaki bağlantıyı ise Sözleşmenin yapısal bir dönüşümle Türk mevzuatında yeniden ele alınmasının gerekli olduğu şeklinde yorumlamışlardır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ilkeleri doğrultusunda yetişmiş insan kaynağı probleminin var olduğudur. Manisa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler bünyesinde çalışan farklı mesleki tecrübeye ve unvana sahip erkek ve kadınların Sözleşmeye olan bilinçli farkındalık düzeylerinde bazı temel eksikliklerin olduğu görülmüştür. Dolayısıyla kurumsal idarenin çocuklara yönelik tüm yasal, kamusal ve idari süreçlerle ilgili olarak personeline tecrübe kazandırma faaliyetleri önem kazanmaktadır. Ana aktörlerin kamu idaresinde gerekli çalışma ve programların tertiplenerek mevzuat ile tanımlanan başarımlar düzeylerine taşınmasının sağlanması gerekmektedir.

Bu hususla bağlantılı bir diğer bulgu ise kurumların personel ve eğitim hizmetleri birimlerinin aktif olarak çalışanlarını Çocuk koruma alanındaki evrensel kaideleri yakalayabilmek açısından belli bir eğitim ve kültür seviyesine taşıyabilecek programları düzenlemeleri gerektiğiyle ilgilidir. Personelin yasal mevzuata hâkim, donanım sahibi eğitimlerce bir meslek içi eğitim sürecine tabi tutulmaları; ortak

çalışma grupları sayesinde bu husustaki düşünsel birikimlerini paylaşabilecekleri interaktif ilişkilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu uygulamalar sayesinde var olan problemlere makul çözümler getirileceği, kişilerin ortak sorunlarının ortaya çıkarılarak kurum içi yapılandırılmaya gidileceği, çalışanlara takım ruhunun kazandırılacağı öngörülebilir.

Diğer yandan Türk mevzuatının Sözleşme ilkelerine göre yeniden ele alınması, elinde kendi iş sürecini denetleyebilecek otoritesi bulunan uygulayıcı aktörlerin gerekli gördüğü bir gerçektir. Çocukla ilgili iş ve işleyişte yaşanan hukuki boşluklar ve norm dağınıklığı, çocuğun menfaatinin hedeflenmesini, çocuğun kendi haklarına olan farkındalığının ortaya çıkarılmasını, çocuğun özerk bir hale getirilerek kendi kararlarını verebilmesini engellemektedir. Bu hukuki boşluklar ve norm dağınıklığı bir diğer bakımdan da çocuk haklarını koruma görevini üstlenmiş çalışanın mesleki tatminsizlik ve vicdani rahatsızlık yaşamasına, kurumlar arası ortak çalışmaların sürdürüldüğü merkeze bağlı taşra kuruluşlarında birbiriyle tutarsız farklı uygulamaların ortaya çıkmasına ve kurumlar arası koordinasyonsuzluğa sebebiyet verebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde denilebilir ki, öncelikle Türkiye çocuk koruma sistemi içerisinde öncelikle mevzuattaki dağınıklığın engellenmesi ve hem Sözleşme ile mevzuatın hem de mevzuatın kendi içerisindeki uyumsuzluklarının giderilmesi gerekmektedir. İkinci olarak BMÇHS'nin ana esaslarına ilişkin anayasal güvencelerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Üçüncü olarak ise Türkiye çocuk koruma sistemi içerisindeki uygulayıcı aktörlerin tecrübe kazanımlarının ve eğitimlerinin evrenselleşmiş ilkeler çerçevesinde gerçekleşmesinin gerekli olduğu söylenebilir. Buradan hareketle çocuk koruma sisteminin Türkiye'de verimli ve iş görülebilir bir şekilde yeniden tasarlanması zorunlu bir politik ve toplumsal meseledir.

Daha ileri araştırmalar noktasında bu araştırmanın bulgularından yola çıkılarak Türk mevzuatının korunmaya muhtaç çocukları kapsayan ilkelerinin yeniden Sözleşmenin genel kaidelerine göre nasıl düzenlenmesi gerektiği araştırılmalıdır. Çocuk ile ilgili iş ve işleyişte kolaylık sağlanması adına mevzuattaki hangi maddelerin değiştirilmesinin, mevzuata girmesinin veya ayrıntılı olarak tekrar ele alınmasının gerekliliği tartışılmalıdır. Aynı zamanda bu bilgiler ışığında uygulayıcı aktörlerin uygulama sürecinde karşılaştıkları yasal ve kurumsal problemlerin

kaynakları soruşturulmalıdır. Çok yönlü akademik çalışmaların oluşturduğu bilgi gövdesi sayesinde çocukların korunmasına yönelik kamu politikalarının evrensel standartlara yaklaştırılması mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

Abramson, Bruce, “Introduction”, A Commentary on the United Nation Convention on the Rights of the Child Article 2: The Right of Non-discrimination, Martinus Nijhoff, Boston, 2008.

Acar, Hakan. **Cumhuriyet’in Çocuk Refahı Politikasını Yapılandıran Bir Sivil Toplum Örgütü: Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (1921-1981)**, Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı, Yayın No: 2,1, Kasım, 2005.

Akyüz, Emine. “Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması”, **İnsan Hakları Eğitim Dizisi**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 2000.

Allen, Nick “Why The Children Act Is Different”, **Making Sense of the Children Act 1989, Fourth Edition**, John Wiley & Sons, 2005.

Alston, Philip & Gilmour-Walsh, Bridget “The Approach of the Committee On The Rights of The Child”, **The Best Interest of the Child, Towards a Synthesis of Children’s Rights and Culture Values**, UNICEF, 1996.

Antler, Stephen, "The Social Policy Context of Child Welfare", **A Handbook of Child Welfare: Context, Knowledge**, (Ed. Joan Laird ve Ann Hartman and Practice), The Free Press, 1985.

Barker, Judy & Tamara Hodes, Deborah, “Safeguarding Children”, **The Child in Mind: A Child Protection Handbook**, Routledge, 2007.

Bellis, David D., “Child Welfare”, **Child Welfare Early Experience Implementing A Managed Care Approach**, October, 1998, GAO.

Besson, Samantha & Bourke-Martignoni, Joanna, “Children’s Convention Encyclopedia of Human Rights, 1. Cilt.

Blanchfield, Luisa “Evaluation of the Convention”, **United Nations Convention on the Rights of the Child: Background and Policy Issues, Congressional Research Service**, December 2, 2009.

Buck, Trevor, “The UN Convention of the Rights of the Child”, **International Child Law**, Routledge, 2014.

C. Miller, Laurie “Preface”, **The Encyclopedia of Adoption**, Third Edition, (Ed. Christine A. Adamec, Laurie C. Miller, Facts on File, 2007.

Catalano, Richard & F. Kosterman & Haggerty, Rick Kevin & Hawkins, J. David & L. Spoth, Richard “A Universal Intervention for the Prevention of Substance Abuse: Preparing for the Drug-Free Years”, **Drug Abuse Prevention Through Family Interventions**, (Ed. Rebecca Sager Ashery, Elizabeth B. Robertson, Karol Linda Kumpfer), U.S Department of Health and Human Services 177, 1998.

Charlow, Andrea, “Awarding Custody: The Best Interests of the Child and Other Fictions”, Volume 5 Issue 2 **Yale Law & Policy Review**, 1986.

Covell, Katherine “The Case Convention for the Convention on the Rights of Child From the Perspective of Child Psychology”, **Child Rights: The Movement, International Law, and Opposition**, (Ed. Clark Butler), Purdue University Press, 2012.

Detrick, Sharon, “The Convention of The Rights of the Child: An Overview”, **A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child**, Martinus Nijhoff Publishers, 1999.

Devaney, John “Childcare”, **International Encyclopedia of Social Policy**, (Ed. Tony Fitzpatrick, Huck-ju Kwon, Nick Manning, James Midgley ve Gillian Pascall), Routledge, 2006.

Ensalaco, Mark, “The Right of the Child Development”, **Children's Human Rights: Progress and Challenges for Children Worldwide**, (Ed. Mark Ensalaco, Linda C. Majka), Rowman & Littlefield, 2005.

Felix, Rebecca, “In need of a Home”, **International Adoption, Essential Library**, 2015.

Filstad, Cathrine & Gottschalk, Petter, “The Police Force: To Be or Not To Be A Learning Organization?”, **The Handbook of Research on the Learning Organization: Adaptation and Context**, (Ed. Anders Örténblad), Edward Elgar, 2013.

Flekkøy, Målfrid Grude & Kaufman, Natalie Hevener “The UN Convention of the Rights of the Child”, **The Participation Rights of the Child: Rights and Responsibilities in Family and Society**, Jessica Kingsley, 1997.

Fleury, Sonia “Social Policy”, **International Encyclopedia of Social Policy**, (Ed. Tony Fitzpatrick, Huck-ju Kwon, Nick Manning, James Midgley, Gillian Pascall), Routledge, 2006.

Fortin, Jane, “International Children’s Rights”, **Children's Rights and the Developing Law**, Cambridge, 2005.

Galipoğlu, İsmet “Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi”, **Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi**, Cilt 5, Sayı: 18, Temmuz-Ağustos-Eylül, 2009.

Gökçe, Birsen. **Memleketimizde Cumhuriyet Devrinde Kimsesiz Çocuklar Sorunu İle İlgili Tutumun Sosyolojik Mukayeseli Tahlil ve İzahı**, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 1971.

Hammarberg, Thomas. **The Principle of the Best Interests of the Child What It Means And What It Demands from Adults**, Commissioner for Human Rights Council of Europe, Warsaw, 30 May, 2008.

Hardiker, Paul “A Framework For Conceptualising Need and Its Application To Planning and Providing Services”, **Approaches to Needs Assessment in Children’s Services**, (Ed. Harriet Ward and Wendy Rose, Jessica Kingsley, 2002.

Hart, Jason “Children and Forced Migration”, **The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies**, (Ed. Elena Fiddian-Qasbiyeh, Gil Loescher, Katy Long, Nando Sigona), Oxford, 2014.

Hendrick, Harry, “Children and Social Policies”, **Child Welfare and Social Policy: An Essential Reader**, (Ed. Harry Hendrick), Policy Press, 2005.

Herumin, Wendy. **Child Labor Today: A Human Rights Issue (Issues in Focus Today)**, Enslow Publishers, October 1, 2007.

Hobbs, Sandy & Kechnie, Jim Mc & Lavalette, Michael “Causes of Child Labor”, **Child Labor: A World History Companion**, ABC-CLIO, 1999.

Hodgin, Rachel & Newell, Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları, UNICEF.

Hodgin, Rachel & Newell, Peter, Başta Kadınlar ve Çocuklar Olmak Üzere İnsan Kaçakçılığının Önlenmesi, Durdurulması ve Cezalandırılması Hakkındaki Protokol, UNICEF.

Hodgkin, Rachel & Newell, Peter, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı, UNICEF, 2002.

Hodgkin, Rachel & Newell, Peter, Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Lahey Sözleşmesi, UNICEF.

Hogeveen, Bryan & Minaker, Joanne, “Juvenile Justice System”, **Encyclopedia of Prisons & Correctional Facilities**, (Ed. Mary Bosworth), Sage, 2005.

Inderbitzin, Michelle “Juvenile Justice and Delinquency Prevention Act 1974”, **Encyclopedia of Prisons & Correctional Facilities**, (Ed. Mary Bosworth), Sage, 2005.

Kahabibullina, Lilia, “International Adoption in Russia “Market”, “Children for Organs”, and “Precious” or “Bed” Genes”, **International Adoption: Global Inequalities and the Circulation of Children**, (Ed. Diana Marre, Laura Briggs), New York University Press, 2009.

Karatay, Abdullah. “Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Korunmaya Muhtaç Çocuklar Politikası”, **Kriter**, 2018.

Kilkelly, Ursula “The Application of the European Convention of the Children”, **The Child and the European Convention on Human Rights**, Routledge, 2016.

Kline, Marlee, “Child Welfare Law, “Best Interests of the Child”, **Ideology, and First Nations**, Volume 30, Number 2 (Summer 1992), *Osgoode Hall Law Journal*, 2013.

L. Olds, David & Eckenrode, John & Henderson, Charles & Kitzman, Harriet & Cole, Robert & Luckey, Dennis & Holmberg, John & Baca, Pilar, “Preventing Child Abuse and Neglect with Home Visiting by Nurses”, **Preventing Child Maltreatment: Community Approaches**, (Ed. Kenneth A. Dodge, Doriane Lambelet Coleman), The Guilford Press, 2009.

Libal, Kathryn “Children’s Rights in Turkey”, **Research Papers**, Human Rights Institute, October 2001.

Lubow, Bart, “The Deinstitutionalization Trend in Juvenile System”, **A New Juvenile Justice System: Total Reform for a Broken System**, (Ed. Nancy E. Dowd), New York University Press, 2015.

Marchington, Mick & Adrian Wilkinson, “Trade Unions, Training and Learning”, **People Management and Development: Human Resource Management at Work**, Chartered Institute of Personnel and Development, 1996.

Masadeh, Mousa, “Training, Education, Development and Learning: What is The Difference?”, **European Scientific Journal**, May, Edition vol. 8, No.10.

Mizrahi, Terry ve Davis, Larry E. “Child Protective Services”, **The Encyclopedia of Social Work**, 20. Th Edition, Volume 1: A-C, Oxford, 2008.

Oliver, Suzanne, “The Victimization of Indigenous Children”, **Vulnerable Children and the Law: International Evidence for Improving Child Welfare, Child Protection and Child Right’s**, (Ed. Rosemary Sheehan, Nicky Stanley, Helen Rhoades), Jessica Kingsley, 2012.

Örtenblad, Anders, “What Do We Mean By Learning Organization?”, **Handbook of Research on the Learning Organization: Adaptation and Context**, (Ed. Anders Örtenblad), Edward Elgar, 2013.

Özbek, Nadir. **Cumhuriyet Türkiye’si’nde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar**, İstanbul: Tarih Vakfı.

Pawłowsky, Peter “The Treatment of Organizational Learning in Management Science”, **The Handbook of Organizational Learning and Knowledge**, (Ed. Meinolf Dierkes, Ariane Berthoin Antal, John Child, Ikujiro Nonaka), Oxford, 2003.

Piper, Christine, ”Moral Campaigns for Children’s Welfare in the Nineteenth Century”, **Child Welfare and Social Policy: An Essential Reader**, (Ed. Harry Hendrick), Policy Press, 2005.

Ridge, Tess, “Çocuklar”, **Sosyal Politika Kuramlar ve Uygulamalar**, (Ed. Pete Alcock), Siyasal Kitabevi, 2011.

Roberson, Cliff, “Development of Juvenile Courts”, **Juvenile Justice: Theory and Practice**, CRC Press, 2010.

Schmitz, Cathryne L. & Kim Jin Traver, Elizabeth & Larson, Desi & Pamela Pieris, “Introduction”, **Child Labor: A Global View**, (Ed. Cathryne L. Schmitz, Elizabeth Kim Jin Traver, Desi Larson, Elizabeth K. Collarley), Greenwood Press, 2004.

Schwartz, Diane “Inclusion”, **Including Children with Special Needs: A Handbook for Educators and Parents**, (Ed. Diane Schwartz), Greenwood Press, 2005.

Skivenes, Marit & Sovig, Karl Harald, “Judicial Discretion and the Child’s Best Interest”, **Implementing Article 3 of the United Nations Convention on the Rights of the Child Best Interest, Welfare and Well-Being**, (Ed. Elaine E. Sutherland, Lesley-Anne Barnes Macfarlane), Cambridge, 2016.

Skoler, Daniel L. “Anti-Discrimination Guarantees Under the UN Convention on The Rights of The Child : Issues and Impact for U.S Ratification”, **The U.N. Convention on the Rights of the Child : An Analysis of Treaty Provisions and Implications of U.S. Ratification**, (Ed. Jonathan Todres, Mark E. Wojcik, Cris R. Revaz), Transnational Publishers, 2006.

Steams, Peter N. “History of Children’s Rights”, **Handbook of Children's Rights: Global and Multidisciplinary Perspectives**, (Ed. Martin D. Ruck, Michele Peterson-Badali, Michael Freeman), Routledge, 2017.

Titmuss, Richard M. “What is Social Policy?”, **Social Policy: An Introduction**, (Ed. Brian Abel Smith and Kay Titmuss), Allen and Unwin, London, 1974.

Tuncay, Can ve Ekmekçi, Ömer. “Sosyal Yardımlar ve Hizmetler”, **Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, Beta, İstanbul, 2012.

WA, De Villiers, “The Learning Organisation: Validating A Measuring Instrument”, **Journal of Global Strategic Management**, Volume 1, June, 2007.

Waldfoegel, Jane & M. Berger, Lawrence, “Child Protection”, **International Encyclopedia of Social Policy**, (Ed. Tony Fitzpatrick, Huck-ju Kwon, Nick Manning, James Midgley, Gillian Pascall), Routledge, 2006.

Wheatley, Margaret, “Training and Development”, **What Is Organization Development?**, American Society for Training & Development, 2000, <http://www.psnacet.edu.in/courses/MBA/HRM/14.pdf>.

Wilson, Carter A., “Social Welfare Policy”, **Public Policy: Continuity and Change, Waveland**, 2013.

Witman, Shelly L. “Child Combatants and Peace Process: Challenges of Inclusion and Exclusion”, **Vulnerable Children and the Law: International Evidence for Improving Child Welfare, Child Protection and Children’s Rights**, (Ed. Rosemary Sheehan, Helen Rhoades, Nicky Stanley), Jessica Kingsley, 2012.

Woodcock, Jeremy, “Practical Approaches to Work With Refugee Children”, **Meeting the Needs of Ethnic Minority Children: Including Refugee, Black, and Mixed Parentage Children**, (Ed. Kedar Nath Dwivedi), Second Edition, Jessica Kingsley Publishers, 2003.

Zastrow, Charles, “Social Work With Families”, **Brooks/Cole Empowerment Series: Social Work With Groups**, Cengage Learning, Ninth edition.

İNTERNET KAYNAKLARI

UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child, May 2008, UNHCR, The UN Refugee Agency, s. 14.

Özürlü Kişilerin Önündeki Fırsatların Eşitlenmesine İlişkin Standart Kurallar, s. 772-775.

Schindler, Marc & Schirald, Vincent. “It’s Time To Close All Youth Prisons”, The Washington Post, November 10, 2017.

https://www.washingtonpost.com/opinions/its-time-to-close-all-youthprisons/2017/11/10/b74588f6-bf1c-11e7-8444a0d4f04b89eb_story.html?noredirect=on&utm_term=.c45562ce8918.

US: Florida Arbitrarily Prosecuting Children as Adults, Criminal Records Brand Youth for Life, April 10, 2014. <https://www.hrw.org/news/2015/04/08/florida-hope-children-charged-adults>. Erişim Tarihi: 15.10.2018.

“Concept of Training and Development”,

https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/208279/15/11_chapter%203.pdf.

<http://kizilaykart-suy.org/TR/faq0.html>. SUY Nedir?.

Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 743, Kabul Tarihi: 17.2.1926, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 4.4.1926 Sayı: 339, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3, Cilt: 7 Sayfa: 237.

Türk Ceza Kanunu, Kanun Numarası: 765, Kabul Tarihi: 01.03.1926, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 13.03.1926, Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 320.

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Kanun Numarası: 1593, Kabul Tarihi: 24.4.1930, Yayımlandığı R. Gazete: 6.5.1930 Sayı: 1489, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 11 Sayfa: 143.

Belediye Kanunu, Kanun Numarası: 1580, Kabul Tarihi: 3.4.1930, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 14.4.1930, Sayı: 1471, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3, Cilt: 11, Sayfa: 80.

3008 sayılı İş Kanunu, Kabul tarihi 8.6.1936, Tesis tarihi: 7 Teşrinievvel 1336, Resmi Gazetede Yayınlanma Tarihi: 15 Haziran 1936, Sayı: 3330, Kanun No: 3008.

6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun, <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18059.pdf>.

Türkiye Cumhuriyeti 1961 Anayasası, Kurucu Mecliste Kabul Tarihi: 27.5.1961, Halkoyuna Sunulmak Üzere Tasarının Resmi Gazete ile İlanı: 31.5.1961, Kanunun Resmi Gazete ile İlanı: 20.7.1961 / Sayı: 10859, Kanun No Kabul Tarihi 334 9.7.1961.

Uzun Vadeli Kalkınma Plânı, Birinci Beş Yıllık (1963 -1967) Kalkınma Plânının onaylandığına dair Karar, Resmî Gazete ile yayımı: 16. 3. 1963 - Sayı: 11357, Kabul tarihi: 21.11.1962.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun Numarası: 2709, Kabul Tarihi: 18.10.1982, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 9.11.1982 Sayı: 17863 (Mükerrer), Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 3.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planını(1996-2000), Karar No: 374, Karar Tarihi: 18.7.1995. http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1996-2000.pdf.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), Ankara 2002, <http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/769/destek02.pdf>.

Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, Kanun No. 4722, Kabul Tarihi: 3.12.2001.

Çocuk Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 5395, Kabul Tarihi: 3.7.2005, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 15.7.2005 Sayı: 25876, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kabul Tarihi: 7.5.2010, Kanun No. 5982.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Kanun Hük. Kar. nin Tarihi : 3/6/2011, No : 633, Yetki Kanununun Tarihi : 6/4/2011, No : 6223, Yayımlandığı R.G. Tarihi : 8/6/2011, No : 27958 Mük., Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 50.

Çocuk Erken Tanı ve Uyarı Sisteminin Geliştirilmesine İlişkin Protokol, Haziran 2012.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2013-2017 Stratejik Plan, Ankara, 2012, s. 100.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyon Strateji Belgesi, 2011-2015.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi Ve Eylem Planı, 2013-2017.

Türk Ceza Kanunu, Kanun Numarası: 5237 Kabul Tarihi: 26.9.2004 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 12.10.2004 Sayı: 25611 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 43.

Çocuk Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 5395 Kabul Tarihi: 3.7.2005 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 15.7.2005 Sayı: 25876 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 4721 Kabul Tarihi: 22.11.2001 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarihi: 8.12.2001 Sayı: 24607 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 41.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun Numarası: 2709 Kabul Tarihi: 18.10.1982 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 9.11.1982 Sayı: 17863 (Mükerrer) Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 3.

Engelliler Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5378 Kabul Tarihi: 1.7.2005 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 7.7.2005 Sayı: 25868 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

Sosyal Hizmetler Kanunu, Kanun Numarası: 2828 Kabul Tarihi: 24.5.1983 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 27.5.1983 Sayı: 18059 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 355.

Milletlerarası Sözleşme, Karar Sayısı: 2006/10692 https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015.08.03/MedeniVeSiyasiHaklarSozl_BireyselBasvuru_Protokol.pdf.

Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc084/kanuntbmmc084/kanuntbmmc08404461.pdf.

Birleşmiş Milletlerin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ile Türk Hukuk Mevzuatı,
Karşılaştırmalı Analizi, Yönetici Özeti,
<http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/yoneticiozeti.pdf>.

Rahim Tahliyesi Ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük, Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 14.11.1983, No: 83/7395 Dayandığı Kanunun Tarihi: 24.5.1983, No: 2827 Yayımlandığı R. Gazetenin Tarihi: 18.12.1983, No: 18255 Yayımlandığı Düsturun Tertibi: 5, Cildi: 23, S.1636.

Nüfus Hizmetleri Kanunu, Kanun Numarası: 5490 Kabul Tarihi: 25.4.2006 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 29.4.2006 Sayı: 26153 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 45.

Türk Vatandaşlığı Kanunu, Kanun Numarası: 5901 Kabul Tarihi: 29.5.2009 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 12.6.2009 Sayı: 27256 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 48.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Refakatsiz Çocuklar Yönergesi. <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/refakatsiz-cocuk-yonergesi/refakatsiz-c-ocuk-yo-nergesi.pdf>.

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 4817 Kabul Tarihi: 27.2.2003 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 6.3.2003 Sayı: 25040 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 42.

Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5683 Kanun Tarihi: 15.7.1950 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 24.7.1950 Sayı: 7564 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 31 Sayfa: 2258.

Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Kanun, Kanun Numarası: 5717, Kanun No. 5717, Kabul Tarihi: 22.11.2007.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu. Kanun Numarası: 1086 Kabul Tarihi: 18.6.1927 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 2, 3, 4.7.1927 Sayı: 622, 623, 624 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 8 Sayfa: 760.

Dernekler Yönetmeliği, Resmî Gazete Tarihi: 31.03.2005 Resmî Gazete Sayısı: 25772,
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.8038&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>.

Dernekler Kanunu, Kanun Numarası: 5253 Kabul Tarihi: 4.11.2004 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 23.11.2004 Sayı: 25649 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

Sendikalar Ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, Kanun Numarası: 6356, Kabul Tarihi: 18.10.2012, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 7.11.2012 Sayı: 28460, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 53.

Siyasi Partiler Kanunu, Kanun Numarası: 2820 Kabul Tarihi: 22.4.1983 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 24.4.1983 Sayı: 18027 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 290.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Kanun Numarası: 2911 Kabul Tarihi: 6.10.1983 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 8.10.1983 Sayı: 18185 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 662.

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Sayı: 29072, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1703.pdf>.

Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Ayni Ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Sayı: 27906, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110415-10.html>.

Çocuk Yuvaları Yönetmeliği, <https://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/uploads/pages/.../cocuk-yuvalari-yonetmeliği.pdf>

Basın Kanunu, Kanun Numarası: 5187 Kabul Tarihi: 9.6.2004 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 26.6.2004 Sayı: 25504 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 43.

Radyo Ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 6112 Kabul Tarihi: 15.2.2011 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 3.3.2011 Sayı: 27863 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 50.

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5651 Kabul Tarihi: 4.5.2007 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 23.5.2007 Sayı: 26530 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 46.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Kanun Hük. Kar. Nin Tarihi: 3.6.2011, No: 633 Yetki Kanununun Tarihi: 6.4.2011, No: 6223 Yayımlandığı R.G. Tarihi: 8.6.2011, No: 27958 Mük. Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 50.

Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri İle Kamu Kurum Ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.16567&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, <https://ankara.aile.gov.tr/duyurular/yenisosyal-ve-ekonomik-destek-yonetmeliği>.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, Kanun Numarası: 3294 Kabul Tarihi: 29.5.1986 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 14.6.1986 Sayı: 19134 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 25 Sayfa: 264.

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Kanun No. 6284, Kabul Tarihi: 8.3.2012.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-8.htm>.

Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük, Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 25.2.2009, No: 2009/14729 Dayandığı Kanunun Tarihi: 22.11.2001, No: 4721 Yayımlandığı R. Gazetenin Tarihi: 15.3.2009, No: 27170 Yayımlandığı Düsturun Tertibi: 5, Cildi: 48.

Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, Kanun No. 5049, Kabul Tarihi: 14.1.2004.

Geçici Koruma Yönetmeliği, Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 13.10.2014 No: 2014/6883 Dayandığı Kanunun Tarihi: 4.4.2013 No: 6458 Yayımlandığı R. Gazetenin Tarihi: 22.10.2014 No: 29153 Yayımlandığı Düsturun Tertibi: 5 Cilt: 55.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Kanun Numarası: 6458 Kabul Tarihi: 4.4.2013 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 11.4.2013 Sayı: 28615 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 53.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018.07.20180707-8.html>.

Özürllü İdaresi Başkanlığı Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Kanun Hük .Kar.nin Tarihi: 25/3/1997 No: 571 Yetki Kanununun Tarihi: 3/12/1996 No: 4216 Yayımlandığı R.G. Tarihi: 30/5/1997 No: 23004 Mük. V. Tertip Düsturun Cildi: 36.

Özürllü ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Kanun Numarası: 5378 Kabul Tarihi: 1.7.2005 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 7.7.2005 Sayı: 25868 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

Engelliler Hakkında Kanun (1) Kanun Numarası: 5378 Kabul Tarihi: 1.7.2005 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 7.7.2005 Sayı: 25868 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

Bakıma Muhtaç Özürllülerin Tesbiti Ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik,
https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/um_bakimamuhtacozurlulerte_sbitivebakimi.pdf.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Özürllülerin Bakımı, Rehabilitasyonu ve Aile Danışmanlığı Hizmetlerine Dair Yönetmelik,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/09/20100903-4.html>.

Engelli Bireylere Yönelik Umut Evleri Yönergesi,
<https://eyh.aile.gov.tr/uploads/pages/engelli-bireylere-yonelik-umut-evleri-yonergesi/engelli-bireylere-yonelik-umut-evleri-yonergesi-ne-ulasmak-icin-tiklayiniz.pdf>.

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, (1) (2) Kanun Numarası: 1593 Kabul Tarihi: 24.4.1930 Yayımlandığı R. Gazete: 6.5.1930 Sayı: 1489 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 11 Sayfa: 143.

Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu, Kanun Numarası: 3359 Kabul Tarihi: 7.5.1987 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 15.5.1987 Sayı: 19461 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 26

Türk Gıda Kodeksi Devam Formülleri Tebliği, Tebliğ No: 2008/53,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008.09.20080904-11.html>

Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri Yönetmeliği R.G. Tarihi:06.02.1997 R.G. Sayısı:22900.

Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Kanun Numarası: 5510 Kabul Tarihi: 31.5.2006 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 16.6.2006 Sayı: 26200 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 45.

Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Devlet Tarafından Karşlanması Ve Yeşil Kart Uygulaması Hakkında Yönetmelik,
[http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=7.5.4846&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=.](http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=7.5.4846&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=)

Millî Eğitim Temel Kanunu, Kanun Numarası: 1739 Kabul Tarihi: 14.6.1973
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 24.6.1973 Sayı: 14574 Yayımlandığı Düstur: Tertip:
5 Cilt: 12 Sayfa: 2342.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Kanun Numarası: 222 Kabul Tarihi: 5.1.1961
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 12.1.1961 Sayı: 10705 Yayımlandığı Düstur: Tertip:
4 Cilt: 1 Sayfa: 1460.

Millî Eğitim Bakanlığı Evde ve Hastanede Eğitim Hizmetleri Yönergesi,
https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/02031840_evde_hastanede_egitim_hiz_yonergesi.pdf.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
Eğitim Yardımları, <https://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/egitim-yardimlari>.

Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme,
http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/675_1.pdf

Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Kanun Numarası: 5580 Kabul Tarihi: 8.2.2007
Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 14.2.2007 Sayı: 26434 Yayımlandığı Düstur:
Tertip: 5 Cilt: 46.

Yabancı Dil Eğitimi Ve Öğretimi İle Türk Vatandaşlarının Farklı Dil Ve
Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 2923 Kabul Tarihi:
14.10.1983 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 19.10.1983 Sayı: 18196
Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 22 Sayfa: 758.

Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Kanun Numarası: 5216 Kabul Tarihi: 10.7.2004
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 23.7.2004 Sayı:25531 Yayımlandığı Düstur: Tertip:
5 Cilt: 43.

İl Özel İdaresi Kanunu, Kanun Numarası: 5302 Kabul Tarihi: 22.2.2005
Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 4.3.2005 Sayı: 25745 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5
Cilt: 44.

Belediye Kanunu, Kanun Numarası: 5393 Kabul Tarihi: 3.7.2005 Yayımlandığı
Resmî Gazete: Tarih: 13.7.2005 Sayı: 25874 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

Okul Spor Kulüpleri Yönetmeliği, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/317.pdf>.

Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde
Kararname, Kanun Hük. Kar. nin Tarihi: 3.6.2011, No: 638 Yetki Kanununun Tarihi:
6.4.2011, No: 6223 Yayımlandığı R.G. Tarihi: 8.6.2011, No: 27958 Mük.
Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 50

Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş Ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015.04.20150430-4.html>.

Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5275
Kabul Tarihi: 13.12.2004 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 29.12.2004 Sayı:
25685 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

İş Kanunu, Kanun Numarası: 4857 Kabul Tarihi: 22.5.2003 Yayımlandığı Resmî
Gazete: Tarih: 10.6.2003 Sayı: 25134 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 42.

Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi Ve Kontrolü Hakkında Kanun, Kanun
Numarası: 4207, Kabul Tarihi: 7.11.1996, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih:
26.11.1996 Sayı: 22829, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 36.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki Seçmeli Protokol, <https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/6314--Cocuk-Haklarina-Dair-Sozlesmeye-Ek-Cocuklarin-Silahli-Catismalara-Dahil-Olmalari-Konusundaki-Secmeli-Protokol.pdf>.

182 No.lu Sözleşme Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/182%20NOLU%20K%C3%96T%C3%9C%20%20C5%9EARTLARDAK%C4%B0%20%20C3%87OCUK%20%20C4%B0%20%20C5%9E%20%20C3%87%20%20C4%B0%20%20C4%B0%20%20C4%9E%20%20C4%B0%20%20YASAKLANMASI%20VE%20ORTADAN%20%20KALDIRILMASINA%20%20C4%B0%20%20C5%9EK%20%20AC%20%20C4%B0%20%20C3%96NLEMLER%20S%C3%96ZLE%20%20C5%9EMES%C4%B0.pdf.

Millî Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu Kanun Numarası: 3634 Kabul Tarihi: 7.6.1939 Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 16.6.1939 Sayı: 4234 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 3 Cilt: 20 Sayfa: 512.

Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.24074&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=rehberlik%20hizmetleri>.

Ceza Muhakemesi Kanunu, Kanun Numarası: 5271 Kabul Tarihi: 4.12.2004 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 17.12.2004 Sayı: 25673 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44.

Çocuk İzlem Merkezi, <https://behcetuzch.saglik.gov.tr/TR,109116/cocuk-izlem-merkezi.html>.

Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev Ve Çalışma Yönetmeliği, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.12566&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601-10.html>.

URL

URL 1: <http://www.un-documents.net/gdrc1924.html>, GenevaDeclaration of theRights of the Child Adopted 26 September, 1924, League of Nations.

URL 2: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>, Universal Declaration of Human Rights.

URL 3: <https://www.unicef.org/malaysia/1959-Declaration-of-the-Rights-of-the-Child.pdf>, Declaration of TheRights of The Child.

Unicef, Declaration-of-the-Rights-of-the-Child.pdf, Declaration of TheRights of The Child.

URL 4: http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin134.pdf. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi.

URL 5: http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin133.pdf. Kişisel Ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi.

URL 6: AB Eyleminin İlkeleri, Çocuk Haklarının Desteklenmesi ve Korunmasına İlişkin AB Kılavuz İlkeleri (2017), EU, s. 8.
https://www.avrupa.info.tr/sites/default/files/2017-04/EU%20Guidelines%20Rights%20of%20Child_v5e.pdf.

URL 7: Çocuk Hakları Sözleşmesi,
<http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/u/1/uluslararasi-cocuk-mevzuati.pdf>.
Erişim Tarihi: 05.09.2018.

URL 8: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına dair Sözleşme'ye ilişkin Genel Yorumları 2006 – 2008, <http://www.esihaklar.org/wp-content/uploads/2011/12/%C3%87ocuk-Haklar%C4%B1-Komitesi-2006-2008.pdf>.

URL 9: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına dair Sözleşme'ye ilişkin Genel Yorumları 2001 – 2006, Nisan 2006, Ankara, <http://www.esihaklar.org/wp-content/uploads/2011/12/%C3%87ocuk-Haklar%C4%B1-Komitesi-2001-2006.pdf>. Erişim Tarihi: 01.08.2018.

URL 10. Çocuk Adalet Sisteminde Çocuğun Yüksek Yararı Politika Belgesi, Mart 2012, <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/cocuk-adalet-sisteminde-cocugun-yuksekkarari.pdf>.

URL 11: <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/izleme-gostergeleri-kilavuzu.pdf>. Çocuğa Karşı Şiddeti İzleme Ve Göstergeleri Kılavuzu. 2013, s. 12.

URL 12. DefenceForChildren International, “ViolenceAgainstChildren”, <https://defenceforchildren.org/thematic-areas-2/violence-against-children-2/>. Erişim Tarihi: 20.10.2018.

URL 13: Genel Yorum No. 5, ÇHS Madde 4, 42, 44 ve parag. 6 (2003), paragraf 9. <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/BMCHK-Genel-Yorum-5-Genel-Uygulama-Onlemleri.pdf>.

URL 14: Genel Yorum No. 13, ÇHS Madde 19: Çocuğun şiddetin her türünden masun olma (korunma) hakkı (2011), CRC/C/GC/13, paragraf 32. <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/BMCHK-Genel-Yorum-Cocuga-Karsi-Siddet-Yasagi.pdf>.

URL 15: General Comment No. 7, Implementing Child Rights in EarlyChildhood (2005), CRC/C/GC/7/Rev.1, paragraf 36. <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/GeneralComment7Rev1.pdf>.

URL 16. ILO 138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi Madde 7. http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377287/lang--tr/index.html.

URL 17. 182 No'lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi, Madde 3. http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377311/lang--tr/index.html.

URL 18: Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, Madde 3. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc086/kanuntbmmc086/kanuntbmmc08604755.pdf.

URL 19: Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin (Beijing) Kuralları), Madde 17(1)(a), s. 742. <http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/u/1/uluslararasi-cocuk-mevzuati.pdf>.

URL 20. Hapis Dışı Önlemlerle İlgili Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Tokyo Kuralları), Madde 10(1), <http://www.ankarabarasu.org.tr/Merkezler/CHM/tr-TR/TemelBelgeler.html>.

URL 21. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri), s. 24-28, <http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/u/1/uluslararasi-cocuk-mevzuati.pdf>.

URL 22. <http://www.refworld.org/docid/498805d15.html>. Child Soldiers Global Report 2001 - Sierra Leone.

URL 23. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol, Madde 3. http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/cocukhaklarinadairsozlesmeyeeek2.pdf.

EKLER

Ek-1: Manisa Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Meslek Çalışanlarına Uygulanan Anket Örneği.

-Sayın Katılımcı,

Merhaba,

Bu çalışma Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşme esaslarının kamu kurum ve kuruluşlarınca farkındalığı konusunda bilgi edinmek için hazırlanmıştır. Bu çalışmadaki sorulara vereceğiniz cevaplar çok değerlidir ve değerlendirmelere katkıda bulunacaktır.

Çalışmada vereceğiniz tüm kişisel bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır ve bu araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır.

Çalışmadaki soruları cevaplamak yaklaşık 10 dakikanızı alacaktır.

Soruların doğru ya da yanlış cevabı bulunmamaktadır. Sizin için en uygun olan cevabı işaretleyiniz. Sizin bu anketteki sorulara vereceğiniz açık ve samimi yanıtlar araştırma sonuçlarının güvenilirliği açısından son derece önemlidir.

Yardıminız ve işbirliğiniz için şimdiden çok teşekkürler.

DEMOGRAFİK VERİ FORMU

1-Cinsiyetiniz : () Kadın () Erkek

2-Mesleğiniz?

() Sosyal Hizmet Uzmanı

() Psikolog

() Çocuk Gelişimci

() Öğretmen

() Sosyolog

() Rehberlik ve Psikolojik Danışman

ASDEP Görevlisi

Diğer:

3- Meslekte kaçınıcı yılınız? : 0-5 6-10 11-15 16-20
21-25 26 ve üstü

4- Çalıştığınız kurum/kuruluş tipi:

5-Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilke ve esasları hakkında bilgi sahibi misiniz?

Evet

Hayır

6- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin maddelerini okudunuz mu?

Evet

Kısmen

Hayır

7- Türk mevzuatına yansıyan yönleriyle BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin mesleğiniz ile ilgili maddelerini uyguluyor musunuz?

Evet, uyguluyorum.

Hayır, uygulamıyorum.

Mevzuatımızın BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ilgili hükümlerini bilmiyorum.

8- “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin ilke ve esasları çocuk refahı gözetilerek kapsamlı bir şekilde hazırlanmıştır.” Bu görüşe katılıyor musunuz?

- Evet
 Hayır
 Bilmiyorum/Kararsızım

9- Ülkemizin çocuk koruma sistemi konusunda koyduğu ulusal hedefler BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ile uyumlu mudur?

- Evet
 Hayır
 Bilmiyorum/Kararsızım

10- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin maddelerinin Türk Mevzuatınca ele alınma düzeyini ne derece yeterli buluyorsunuz?

- Az Orta Çok Fikrim Yok

11- Türk mevzuatında “Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk” ile ilgili çıkarılan kanun, yönetmelik ve benzeri düzenlemeler BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilkeleri ve esasları doğrultusunda yeniden ele alınmalı mıdır?

- Evet
 Hayır
 Bilmiyorum/Kararsızım

12- İş çevrenizde ve mesleğinizde BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemler noktasında yeterince referans alınmakta mıdır?

- Evet
- Kısmen
- Hayır
- Bilmiyorum/Kararsızım

13- Türk mevzuatı çocuk ile ilgili yapılan iş ve işlemleri BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanabilirliği noktasında kolaylaştırmakta mıdır?

- Evet
- Kısmen
- Hayır
- Bilmiyorum/Kararsızım